

MBUROJA

Numri 142
Gusht 2021

ISSN 1857-7792

REVISTË E MINISTRISË SË MBROJTJES TË REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT

19 vite rojtarë të paqes në Afganistan pritje solemne e pagëruajtësve në kazermën "Ilinden"

Kontributi në misionin „Mbështetje e vendosur“ në Afganistan ka përfunduar

Anëtarët e rotacionit të fundit në misionin "Mbështetje e vendosur" në Afganistan e kanë përfunduar me sukses misionin e tyre dhe të gjithë janë kthyer në shtëpi shëndoshë e mirë. Me rastin e kthimit të paqeruajtësve nga rotacioni i fundit, në kazermën Ilinden u mbajt ceremoni solemne, ku morën pjesë edhe presidenti i Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe komandanti i përgjithshëm i ushtrisë Stevo Pendarovski, ministrja e Mbrojtjes Radmilla Shekerinska, Shefi i Shtabit të Përgjithshëm Gjeneral Vasko Gjurçinovski, zëvendësministri i Mbrojtjes Bashkim Hasani, ambasadorët e SHBA-së Kate Mary Burns dhe Turqisë Hasan Mehmed Sekizkok, gjeneralë të Armatës dhe anëtarë të trupit diplomatik ushtarak. Të dashur paqeruajtës, mirë se vini në shtëpi! Faleminderit për shërbimin, për guximin, për qëndresën. Faleminderit për gjithë angazhimin, njohuritë dhe motivimin tuaj dhe për aftësinë që keni

treguar. "Ju e konfirmuat atë që ne e dimë, por ne donim t'ua tregonim të tjerëve, e kjo është se ju jeni ushtarët e Armatës së Maqedonisë së Veriut tek të cilët mund të mbështetet Aleanca e NATO-s", tha ministrja e Mbrojtjes Radmilla Shekerinska në fjalimin e saj para anëtarëve. Në fjalimin e saj ajo theksoi se anëtarësimi i vendit në NATO është meritë e angazhimit të mbi 3500 pjesëtarëve të ushtrisë në misionet "Mbështetje e vendosur" dhe "ISAF" në Afganistan. "Këtë e them jo diplomatikisht, jo formalisht, por realisht nga zemra. Ju nuk ishit thjesht një biletë për të gjithë ne që të mund të përfaqësonim vendin në NATO. Ju ishit bileta për në Republikën e Maqedonisë së Veriut për t'iu bashkuar aleancës më të fuqishme ushtarako-politike. Me gjithë përpjekjet politike, sakrificat juaj, rreziku juaj, përgjegjësia juaj, puna juaj, ishte ajo që na paraqiti në dritën më të mirë. Prandaj, më lejoni që në emrin tim dhe në emër të Ministrisë, dhe në emër të

etjes së "Vendosur" unduar

Qeverisë, por edhe në emër të të gjithë qytetarëve t'ju falënderoj për sakrificën e madhe që keni bërë. Ishte një adut i madh kur bëmë betejat e fundit për t'u bërë anëtare e NATO-s. "Nuk ka pasur takim me përfaqësues të NATO-s apo anëtarë të Aleancës, për të mos përmendur kontributin tuaj, për të mos përmendur flamurin tonë, i cili është valëvitur për shumë vite në Kabul dhe në të gjitha komandat e tjera", tha ministrja Shekerinska.

Në fjalën e tij, presidenti Pendarovski theksoi se vendimi politik për dërgimin e trupave tona jashtë vendit është gjithmonë një nga dilemat më të vështira, por se në këtë këndvështrim vendimi për pjesëmarrje në misione në Aleancë ishte i drejtë. Komandanti i parë i kontingjentit të Armatës në ISAF, nënkoloneli Feto Bajrami, tha se shpirti, sakrifica dhe përkushtimi i pjesëtarëve të Armatës për të ndihmuar në ndërtimin e paqes në Afganistan kanë qenë gjithmonë në nivelin më të lartë. "Sfida për të përfaqësuar Armatën tonë, vendin tonë, në atë kohë që aspironte të anëtarësohej në Aleancën e NATO-s, ishte e madhe. "Por vendosmëria tek ne, e përcjellë me punë të pamasë, stërvitje, trajnim, ka kontribuar në një gjurmim të denjë të rrugës për gjeneratat e ardhshme të kolegëve tanë që kanë vazhduar të jenë të suksesshëm në misionet e tyre në Afganistan", tha Bajrami.

përmbajtja

MBUROJA ■ viti XI ■ numri 142 ■ gusht 2021

Info	5
NATO-aktivitete Qendra e përbashkët e Forcave Ajrore	6
Në vijën e parë Shpenzimet në fushën e mbrojtjes në Republikën e Maqedonisë së Veriut gjatë periudhës së viteve 2013-2020	8
Global Terrorizmi, konflikti dhe ndërtimi i paqes	12
Nga ditari i paqeruajtësit Për nder të atdheut Pjesë e një jete kushtuar pluhurit afgan	16
Global Sfida të reja sigurie Lufta njohëse	20
Misionet paqësore Nën flamurin e OKB-së Partneritetet në përmeshjen e misioneve të paqes	24
Armatim „Lockheed P - 38 Lightning“	27
Armatim Pistoletë Beretta Px4 Storm	32
Armatim Aeroplan „KAI T-50 Golden Eagle“	34
Edukim ushtarak Shpërthimi dhe eksplozivët	42
Global Rrjeti i Shpërndarjes Veriore dhe Rruga Ruse-Shtylla e furnizimit të ISAF	45
Film „Jeta e fshehur“	56
Liçeni i Zi - një nga liçenet më të bukur të fshehur	58
	3

Partner i dëshiruar në fushën e bashkëpunimit në mbrojtje

Muaji i kaluar u shënuar nga disa ngjarje të rëndësishme për të cilat shkruajmë në këtë numër të "Mburojës". Natyrisht, kthimi i paqeruajtësve nga rotacioni i fundit i kontingjenteve maqedonase që kontribuan në misionin "Mbështetje e vendosur" është një nga ngjarjet më domethënëse. Pas 19 vitesh prani të vazhdueshme në Afganistan, anëtarët maqedonas u pritën solemnisht nga Afganistani për herë të fundit. Paqeruajtësit janë pritur nga zyrtarët më të lartë shtetëror me një ceremoni solemne në kazermën Ilinden. Ne e filluam kontributin tonë në Afganistan në vitin e largët 2002 si vend partner dhe kandidat për anëtarësim në NATO dhe sot i mirëpritëm anëtarët tanë si vend anëtar i NATO-s, i cili ka potencialin dhe kapacitetin për çdo sfidë të radhës brenda Aleancës. Do të përmendim se në muajin e kaluar janë nënshkruar marrëveshje dhe memorandume bashkëpunimi në fushën e mbrojtjes dhe janë bërë vizita pune në vendet me të cilat planifikohet bashkëpunimi i mbrojtjes në fusha të ndryshme. Ministria e Mbrojtjes Radmilla Shekerinska dhe ambasadorja e Mbretërisë së Bashkuar Rachel Galloway nënshkruan Memorandum mirëkuptimi me të cilin mundësohet vendosja e një ekipi të oficerëve britanikë në Krivolak, të ngarkuar me koordinimin e trajnimeve të Forcave Mbrojtëse të Maqedonisë së Veriut dhe rajonit. Ekipi do të mbështesë dhe forcojë angazhimin tonë ushtarak rajonal duke koordinuar nga afër ofrimin e trajnimit tonë ushtarak dhe do të luajë një rol kyç në sigurimin që poligon ushtarak Krivolak të përmbushë nevojat e NATO-s. Në mes të Ministrisë së Mbrojtjes së Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe Republikës së Turqisë

është nënshkruar Protokoll për dhurimin e pushkëve, i cili mundëson ndërveprim më të madh të pjesëtarëve të dy ushtrive në kryerjen e aktiviteteve të përbashkëta në operacionet paqeruajtëse. Ministria e Mbrojtjes zhvilloi një vizitë në Republikën e Greqisë, ku u takua me ministrin grek të Mbrojtjes, Nikolaos Panajotopoulos. Në takim u konfirmua se bashkëpunimi në kuadër të marrëveshjes së nënshkruar për bashkëpunim dypalësh në mbrojtje po intensifikohet dhe përmirësohet çdo ditë dhe u konstatua se Maqedonia e Veriut dhe Greqia kanë hapur një kapitull të aleancës në interes të të dyja vendeve dhe të rajonit. Ministria e Mbrojtjes zhvilloi për herë të parë një vizitë zyrtare në Portugali, ku u prit nga homologu i saj portugez Zhao Gomez Cravinu me nderimet më të larta dhe një ceremoni solemne. Ministria, në takimin me ministrin portugez të Mbrojtjes, u referua për planet për integrimin ushtarak të Maqedonisë së Veriut në NATO, si dhe për mundësitë që ofron poligoni Krivolak, i cili po zhvillohet si kapacitet i Aleancës. Ministri Cravinu ripohoi interesimin e tij për themelimin e Marrëveshjes për bashkëpunim dypalësh dhe theksoi se Portugalia vlerëson lartë arritjet e Maqedonisë së Veriut në aspektin e anëtarësimit në NATO dhe kontributin e saj në sigurinë dhe stabilitetin rajonal. Do të konkludojmë se si anëtare e NATO-s tashmë po ndajmë përfitimet e mundësive për të zgjeruar bashkëpunimin në fushën e mbrojtjes me shtetet anëtare. Me këto aktivitete kemi treguar edhe një herë se Republika e Maqedonisë së Veriut është një vend që është një partner i dëshirueshëm për bashkëpunim dhe një vend që investon intensivisht në vlerat e Aleancës.

Dr. Zhanet Ristoska

Botues
Ministria e Mbrojtjes
së Republikës së Maqedonisë së Veriut

Kryetar i këshillit botues
Mr. Ivan Atanasoski, kolonel

Zëvendës kryetar i këshillit botues
Dr. Toni Petreski

Anëtarë të këshillit botues:

Lidija Jançova-Hristova

Sonja Kramarska

Afërdita Volina

Toni Janevski, nënkolonel

Liljana Petreska, nënkolonele

Violeta Kostadinova, nënkolonele

Biljana Ivanova

Dr. Zhanet Ristoska

Kryeredaktore përgjegjëse

Dr. Zhanet Ristoska

Redaksia:

Umit Redzepe

(redaktor i artit grafik dhe teknikës),

Kristina Ilievska

(gazetare dhe fotografe),

Muhamed Topojani

(përkthimi dhe redaktimi në gjuhën shqipe)

MBUROJA
Është revistë e
Ministrisë së
Mbrojtjes së
Republikës së
Maqedonisë së Veriut

Botohet një herë
në muaj

„Orce Nikollov“ 116
1000 Shkup

Telefon: 02 3128 276
www.mod.gov.mk

Qëndrimet e plasura nga ana e bashkëpunëtorve të jashtëm nuk përfaqësojnë politikën zyrtare dhe qëndrimet e Ministrisë së Mbrojtjes

PARAQIT KORRUPSIONIN
0800 50030

Vizita e parë zyrtare në Portugali

Delegacioni i Ministrisë së Mbrojtjes dhe Armatës së Republikës së Maqedonisë së Veriut i kryesuar nga ministria e mbrojtjes Radmilla Shekerinska zhvilloi një vizitë zyrtare dy ditore në Portugali. Shekerinska u prit nga kolegu i saj portugez Gomez Kravinju me nderime të larta dhe me ceremoni solemne në të cilën intonimi i himnit tonë shtetëror u ndoq me të shtëna nderi nga ana e marinës detare. Duke u falenderuar për ftesën e vizitës, ministria Shekerinska tha se shpreson që marrëveshja bilaterale për bashkëpunim në fushën e mbrojtjes, do të nënshkruhet shumë shpejt dhe se dy vendet do të kenë bashkëpunim të suksesshëm. “Portugalia ishte ndër vendet e para që e filloi ratifikimin e protokollit për anëtarimin tonë në NATO, gjest të cilin e konsiderojmë si jashtëzakonisht miqësor dhe si vullnet politik për mbështetje ndaj Maqedonisë së Veriut. Jam e bindur se kjo krijoi një bazë të mirë për të zhvilluar një bashkëpunim të sigurt dhe të frytshëm si aleatë në kuadër të Aleancës”, tha

ministria Shekerinska gjatë këtij takimi. Ministria e njoftoi ministrin portugez të mbrojtjes për planet e integritetit ushtarak të vendit në NATO që duhet të realizohen deri në fund të këtij viti, si dhe me mundësitë që i ofron poligoni ushtarak “Krivollak”, poligon të cilin e zhvillojmë edhe si kapacitet vendor, por edhe si kapacitet të Aleancës. Ministri Kravinju vërtetoi interesin e e nënshkrimit të marrëveshjes për bashkëpunim bilateral dhe tha se Portugalia vlerëson lartë arritjet e Maqedonisë së Veriut në planin e anëtarimit në NATO dhe

kontributin që e jep në kuadër të sigurisë dhe stabilitetit rajonal. Ai përshëndeti përpjekjet për fillimin e bisedimeve të vendit tonë me BE-në dhe theksoi se vendi i shteteve të Ballkanit Perëndimor është në BE. Dy ministrat dakorduan stërvitje të përbashkëta të forcave speciale dhe bashkëpunim më të ngushtë në fushën e mbrojtjes kibernetike, për të cilën ministri Kravinju shprehu gatishmërinë e tij të jep mbështetje përmes PESCO programit aktivitetet e të cilin i koordinon Portugalia. Delegacioni i Ministrisë së Mbrojtjes dhe Armatës vizitoi edhe Komandën e Bashkuar të Operacioneve – selinë operative të misioneve të NATO-s, KB-së dhe BE-së jashtë vendit, ku pati briefing dhe bisedë me shefin e Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatësura të Portugalisë, admiralin Antonio Silva Ribero. Gjithashtu, delegacioni e vizitoi edhe Nato Akademinë për Komunikim dhe Informata, si dhe shkollën ushtarake për trajnime për misionet e jashtme, këmbësori, njësitë e mekanizuara dhe artileri.

Vizitë punë në Letoni

Ministria Radmilla Shekerinska së bashku me ministrin e mbrojtjes së Sllovenisë, Matej Tonin, atë të Malit të Zi, Olivera Injac, qëndroi për vizitë një ditore punë në Letoni. Mundësitë për përfshirjen e Maqedonisë së Veriut të të a.q “Praninë e derdhur të fuqizuar” të Aleancës në Letoni, në kuadër të kontingjentit slloven, ishte njëra ndër temat për të cilën folën ministrat e mbrojtjes së Maqedonisë së Veriut, Radmilla Shekerinska, Sllovenisë, Matej Tonin dhe Malit të Zi, Olivera Injac, në kuadër të vizitës së punës nikoqir i së cilës ishte ministri i mbrojtjes së Letonisë, Artis Pabriks. „Maqedonia e Veriut si një aleate e përkushtuar e NATO-s, tërësisht i mbështet vlerat e Aleancës dhe fuqimisht beson në shtyllën e mbrojtjes kolektive të NATO-s dhe në gatishmërinë që bashkërisht

të garantohet paqa dhe stabiliteti në mjedisin euroatlantik”, tha ministria Shekerinska gjatë vizitës në bazën ushtarake në Adaxha ku tre ministrat ishin për vizitë dhe u takuan me ushtarët dhe me strukturën komanduese të bazës. Ministria tha se Armata me pjesëmarrje në kuadër të misionit të KFOR-it në Kosovë, tashmë jep kontributin e saj të theksuar ndaj stabilitetit rajonal dhe

se ekziston gatishmëri që së bashku me Slloveninë dhe me Malin e Zi të merr një pjesë të përgjegjësisë edhe në kuadër të grupit luftarak të Aleancës në Letoni. “Përvojat e shkëlqyera të deritanishme në proceset e përbashkëta rajonale, si dhe kontributi i përbashkët rajonal në kuadër të misioneve ISAF dhe “Përkrahja e vendosur” në Afganistan, janë dëshmi se vendet ballkanike aleate në NATO funksionojnë shkëlqyeshëm në kontingjentet e përbashkëta dhe se përfitim nga kjo pjesëmarrje e përbashkët do të kishin edhe tre vendet e rajonit, por edhe e tërë Aleanca”, tha ministria Shekerinska dhe shtoi se Maqedonia e Veriut, Mali i Zi dhe Sllovenia kanë një bashkëpunim të ndërsjellë të shkëlqyer i cili hapi rrugën për kontribut të përbashkët edhe në nismën në fjalë.

Maqedonia e Veriut dhe Greqia janë aleatë të sigurtë dhe të përkushtuar të NATO-s

Ministria e mbrojtjes Radmilla Shekerinska zhvilloi takim pune me kolegun e saj grek, ministrin e mbrojtjes Nikolas Panajotopoulos. Gjatë takimit dy ministrat e mbrojtjes u ndalet te plani i bashkëpunimit në fushën e mbrojtjes për vitin 2021, që përfshinë më se shtatëdhjetë aktivitete, nga të cilat një pjesë do të zhvillohen në Greqi, ndërsa një pjesë tjetër në Maqedoninë e Veriut, gjë që paraqet dëshmi për frymën pozitive të bashkëpunimit në mes dy vendeve dhe më gjerë. Takimi u zhvillua në kuadër të ekspozitës ndërkombëtare për mbrojtje dhe siguri e cila u realizua në Greqi, në të cilën

morri pjesë delegacioni i MM-së dhe Armatës së Republikës së Maqedonisë së Veriut. Dy ministrat potencuan bashkëpunimin në kuadër të NATO misionit “Air policing” si sinjal për aleancë dhe besim të ndërsjellë të nivelit të lartë ndërmjet dy vendeve.

Ministri Panajotopoulos tha se Greqia është partnere dhe aleate e Maqedonisë së Veriut në fushën e mbrojtjes dhe shtoi se do të vazhdojë që të mbështesë vendin tonë edhe në BE. Ministria Shekerinska zhvilloi takim edhe me Hajdi Grant, drejtoreshën e agjencionit amerikan për bashkëpunim në fushën e mbrojtjes dhe sigurisë, agjencion i cili është pjesë e Ministrisë së Mbrojtjes së SHBA-së. Në këtë mbledhje u bisedua edhe për aktivitetet aktuale ndërmjet Maqedonisë së Veriut dhe SHBA-së në pjesën e modernizimit të mbrojtjes tonë dhe prokurimeve të pajisjeve sipas parimit “qeveri me qeveri”.

QENDRA E PËRBASHKËT E FORCAVE AJRORE

Qendrat e Ekselencës ndihmojnë në zhvillimin e doktrinës, identifikojnë mësimet e nxjerra, përmirësojnë ndërveprueshmërinë dhe aftësitë dhe testojnë dhe verifikojnë konceptet përmes eksperimentimit. Nëpërmjet këtyre qendrave shmanget dyfishimi i fondeve, burimeve dhe mundësive në Aleancë. Qendrat mbulojnë një gamë të gjerë fushash si: qendrat ajrore dhe hapësinore, operacionet civilo-ushtarake, mbrojtja kibernetike, mjekësia ushtarake, siguria energjetike, lufta detare, mbrojtja nga terrorizmi, trajnimi në operacionet e motit të ftohtë dhe shumë të tjera. Qendra e përbashkët e kompetencës së Fuqisë Ajrore (Joint Air Power Competence Centre - JAPCC), me qendër në Kalkar, Gjermani, ofron zhvillimin e operacioneve të Aleancës duke zhvilluar dhe avancuar ide të reja për komandimin, kontrollin dhe përdorimin e burimeve ajrore të të gjitha llojeve në forcat e armatosura. Drejtori

Në NATO ekzistojnë dhe funksionojnë me sukses qendra të caktuara përmes të cilave perceptohen përvojat dhe praktikat dhe ofrohet trajnim për kapacitetet e ardhshme njerëzore të Aleancës. Qendrat e Ekselencës janë organizata ushtarake ndërkombëtare që trajnojnë dhe edukojnë drejtuesit dhe specialistët e Shteteve Anëtare dhe Partnerëve të NATO-s

Ekzekutiv i Qendrës është Gjeneral Lejtnant Klaus Habersetzer dhe Drejtor është Gjenerali Jeffrey L. Harrigian, Komandant i Aviacionit të NATO-s (AIRCOM).

Çdo themelim dhe funksionim i organeve dhe institucioneve të specializuara profesionale në NATO kërkon nënshkrimin e një Memorandumi Mirëkuptimi. Krijimi dhe kompetenca e Qendrës së Përbashkët të Forcave Ajrore që nga viti 2005 sponsorizohet nga 16 vende të NATO-s duke ofruar ekspertë me përvojë nga të gjitha llojet në forcat e armatosura (komponenti tokësor, detar dhe ajror). Qendra nuk kufizohet nga nevoja për konsensus apo ndikime të caktuara politike dhe ekonomike në zhvillimin e ideve dhe strategjive. Ajo mund t'i ofrojë një këshill të pavarur ushtarak selisë së NATO-s dhe organeve kombëtare politikëbërëse. Aktivitetet e Qendrës përgjithësisht përqendrohen në Komandat e NATO-s (Operacionet e Komandës Aleate, Komanda Aleate e Transformimit, Komandat e Përbashkëta të NATO-s dhe Komanda Ajrore), si dhe në vendet sponsorizuese të Qendrës. Ai pranon kërkesat për mbështetje nga aktorë të tjerë duke rritur lidhjet me

industrinë dhe akademinë. Kryen kërkime bashkëpunuese në fushat që kërkojnë këshilla dhe ndihmë nga Qendra, duke përdorur rrjetin e tyre të pavarur global të ekspertëve që përfshin forcat e armatosura, akademinë dhe industrinë. Si rezultat i analizave dhe zgjidhjeve, publikohen studime, raporte, artikuj në revista dhe realizohen seminare, panele dhe konferenca.

Gjatë vitit 2020, JAPCC ofroi ekspertizë në zhvillimin e Aleancës (Warfighting Capstone Concept), duke punuar ngushtë me të dy Komandat Strategjike të NATO-s (ACT dhe ACO). Qendra publikoi gjithashtu një studim shumëvjeçar mbi evolucionin e Mbështetjes së Ajrit të Afërt. Përveç kësaj, ekipi ofroi një analizë të detajuar të Forcave Ajrore Taktike Çeke (në përgjigje të kërkesës së tyre për mbështetje), duke ofruar disa opsione për forcën e tyre ajrore në përputhje me nevojat kombëtare dhe kërkesat e NATO-s. Ekipi i aviacionit i Qendrës vazhdoi të ofrojë mbështetje të gjerë për Qendrën e Përbashkët të Luftërave të NATO-s në zhvillimin e një skenari të ri ushtrimesh të përdorur për stërvitjen „Steadfast Jupiter-Jackal“. Anëtarët e saj morën pjesë edhe në përgatitjen e stërvitjes “Ramstein Ambicie”. Qendra e Përbashkët e Forcave Ajrore fokusohet në zhvillimin dhe qasjen e re për mbulimin e operacioneve të përbashkëta në të gjitha fushat e NATO-s (NATO, Joint All Domain Operations - Toka, Ajrore, Detare, Hapësirë, Hapësirë Kibernetike). Lidhur me Procesin e Planifikimit të Operacioneve, i cili përdor një qasje gjithëpërfshirëse gjatë çdo faze të planifikimit (duke përfshirë konsideratat ushtarake, politike dhe civile), të cilat ndonjëherë mund të jenë të papërshtatshme, Qendra mbështet një qasje të rishikuar dhe gjithëpërfshirëse në këtë drejtim. Fokusi do të vendoset gjithashtu në mënyrën se si të përdoren më së miri sistemet e mbledhjes së të dhënave të gjeneratës së ardhshme dhe si të përdoren këto të dhëna në kohë reale për vendimmarrje (Deep Learning, Quantum Computing, Cloud Computing). Theksi vihet gjithashtu në avancimin e aftësive dhe aftësive që dalin nga teknologjia e re (Operacionet Elektromagnetike, Hapësira Kibernetike, Asetet e Bazuar në Hapësirë, Platformat e Gjeneratës së ardhshme - Me njerëz dhe pa pilot). Me njohjen e kohëve të fundit të hapësirës nga NATO si një fushë operacionale, Qendra do të mbështesë planin e zbatimit dhe do të vazhdojë të kontribuojë në koordinimin

e edukimit dhe trajnimit, të mbështesë ushtrimet dhe të ofrojë mbështetje hapësinore operacionale për NATO-n me qëllim përmirësimin e koordinimit në fushën e hapësirës. Ai studion se si të modernizohet më së miri procesi i shënjestrimit në operacionet e përbashkëta në të gjitha fushat (Strategjia Ajrore, Rendi i Integruar i Detyrave, Rregullat e Angazhimeve), dhe gjithashtu mendon për diskutimin e temave "të nxehta" (Sistemet e Gjeneratës 4 dhe 5, Teknologjitë Hipersonike, Menaxhimi i Hapësirës së Betejës, Hapësira kibernetike, teknologjitë në zhvillim). Avancimi i urbanizimit tregon nevojën në rritje për standardizimin e pajisjeve, stërvitjes, taktikave dhe procedurave në fushën e transformimit të helikopterëve (Rotary Wing / Vertical Lift). Në fushën e Mbrojtjes së Integruar Ajrore dhe Raketore të NATO-s, që është një mision thelbësor dhe i vazhdueshëm në kohë paqeje, krizash dhe konfliktesh, Qendra

mbështet politikën dhe doktrinën e kësaj mbrojtjeje. Mbështetja logjistike për operacionet ajrore, karburanti ajror dhe transporti ajror janë aftësi kritike jo vetëm për mbrojtjen kolektive dhe parandalimin e zgjeruar, por edhe për kryerjen dhe mirëmbajtjen e operacioneve jashtë zonës operacionale. Qendra ndihmon në zhvillimin e politikës dhe doktrinës elektromagnetike të NATO-s (Suppression of Enemy Air Defences, Electronic Warfare, Cyberspace Operations, Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance - ISTAR). Me sa më sipër, ne përcaktojmë praktikisht misionin e Qendrës së Përbashkët të Forcave Ajrore: të japë zgjidhje efektive për sfidat e fuqisë ajrore dhe hapësinore, për të mbrojtur interesat e NATO-s dhe kombeve. Vizioni i tyre është projektuar gjithmonë për 10-20 vitet e ardhshme.

Dragan Pavlovski

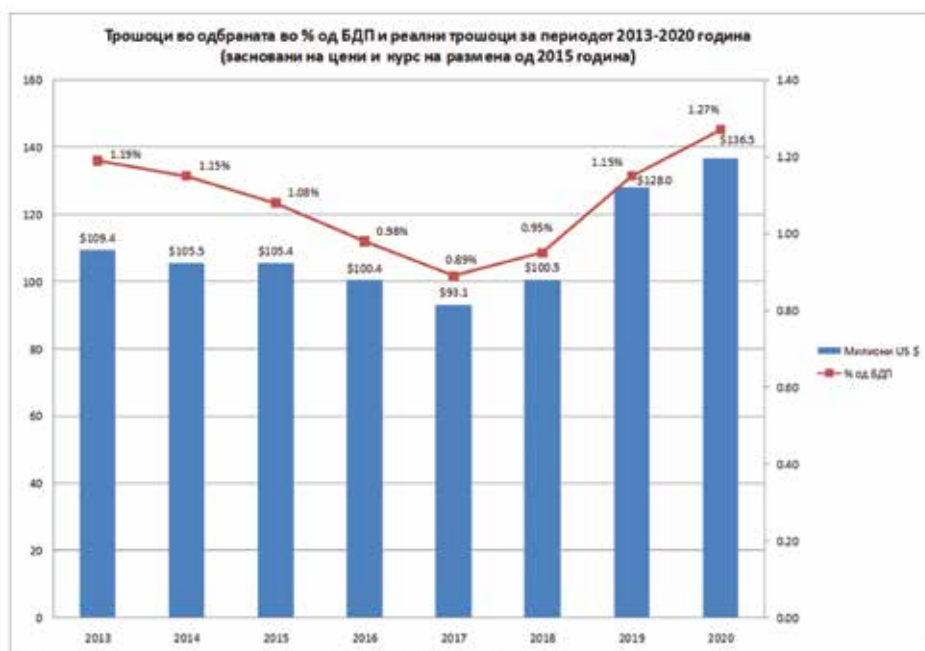

Shpenzimet në fushën e mbrojtjes në Republikën e Maqedonisë së Veriut gjatë periudhës së viteve 2013-2020

Me anëtarësimin në Aleancë, vendi ynë ka treguar pjekuri dhe seriozitet në qasjen e tij për rritjen e shpenzimeve për mbrojtjen. Nga viti 2017 në 2020, shpenzimet e mbrojtjes u rritën nga 0.89% në 1.27% ose përfaqësojnë një rritje prej 50% në shpenzimet e botës reale nga 93 milionë dollarë në vitin 2017 në 138 milionë dollarë në vitin 2020. Parashikimet për vitin 2021, sipas DPROS 2019-2028 janë që shpenzimet e mbrojtjes të arrijnë nivelin 1.59% të PBB-së ose në terma realë do të kapnin shifrën pak më shumë se 208 milionë dollarë amerikanë. Se a do të realizohen projeksionet e dhëna në përputhje me DPROS 2019-2028, mbetet të shihet deri në fund të vitit kalendarik kur Kuvendi të detyrohet të miratojë projektbuxhetin e Qeverisë për vitin fiskal 2021. Në vazhdim të tekstit, bëhet një paralele me ndarjen e shpenzimeve të mbrojtjes për periudhën 2013-2020 sipas kategorive të personelit, pajisjeve dhe modernizimit, infrastrukturës dhe kostove të tjera që

përfshijnë operimin dhe mirëmbajtjen. Në të njëjtën kohë, shpenzimet e mbrojtjes dhe alokimit janë analizuar sipas kategorive kryesore në përputhje me metodologjinë e NATO-s dhe për Republikën e Maqedonisë së Veriut për periudhën e viteve 2013-2020.

Shpenzimet e mbrojtjes të shprehura si % e PBB-së dhe shpenzimet reale për periudhën 2013-2020 të llogaritura në aktive reale në USD në bazë të çmimeve dhe kursit të këmbimit nga viti 2015 janë paraqitur grafiksht si më poshtë:

Janë marrë disa masa për përmbushjen e rekomandimeve të Aleancës në fushën e shpenzimeve të qëndrueshme dhe afatgjata të mbrojtjes në nivelin 2% të PBB-së dhe shpërndarjen e fondeve prej të paktën 20% në pajisje dhe modernizim, kërkim dhe zhvillim. Në korrik 2018, Qeveria miratoi Rishikimin Strategjik të Mbrojtjes 2018, i cili ofron rekomandime për arritjen e financimit të qëndrueshëm dhe afatgjatë të shpenzimeve të mbrojtjes në përputhje me rekomandimet e Aleancës prej të paktën 2% të PBB-së. Politika e qeverisë është të arrijë këtë projektion deri në vitin 2024 duke rritur vazhdimisht shpenzimet e mbrojtjes me 0.2 pikë përqindje çdo vit duke filluar nga viti 2019. Bazuar në një projektion të detajuar makroekonomik nga Ministria e Financave për normën e rritjes së PBB-së kombëtare, Ministria e Mbrojtjes përgatiti një projektion të shpenzimeve të mbrojtjes për periudhën 2019-2028 dhe përqindjeve të alokimit të PBB-së për të njëjtën periudhë. Këto parashikime janë elaboruar në detaje në Planin Afatgjatë për Zhvillimin e Aftësive Mbrojtëse 2019-2028 (DPROS 2019-2028). Ky plan është miratuar në maj nga Qeveria dhe është miratuar me rezolutë të Kuvendit në qershor 2019. Shpenzimet e përcaktuara në mbrojtje sipas DPROS 2019-2028 do të jenë bazë për financimin e: misioneve të vendosura, detyrave dhe aktiviteteve të përcaktuara në DPROS, strukturës së parashikuar organizativo-formuese të MM-së dhe Forcave të Armatosura, detyrimeve ndërkombëtare të marra për pjesëmarrje në operacione dhe misione, detyrimet e marra për të përmbushur kërkesat e Objektivave të Aftësisë në drejtim të zhvillimit të aftësive dhe forcave, duke përfshirë nevojën për pajisje dhe modernizim të forcave të armatosura (DPROS 2019-2028, 2019, fq.70-71).

Të dhënat tregojnë se nga viti 2019 filloi trendi rritës i rritjes së shpenzimeve për mbrojtjen në përputhje me parashikimet e planifikuara në DPROS 2019-2028. Kështu, në vitin 2019 shpenzimet e mbrojtjes u rritën me 0.2% dhe arritën në nivelin 1.15% të PBB-së, ndryshe nga viti 2018 kur ishin 0.95% e PBB-së. Në vitin 2020, shpenzimet e mbrojtjes arritën në nivelin 1.37% të PBB-së, pra pati një rritje prej 0.22%. Megjithatë, si pasojë e implikimeve të pandemisë KOVID 19 në maj 2020, shpenzimet e mbrojtjes u reduktuan në 1.27% të PBB-së ose një rritje prej 0.12% në bazë vjetore, pra në

terma realë u reduktuan me 29 milionë dollarë. Ulja e kushteve reale mbuloi kostot jo thelbësore, por më së shumti u reflektua në kategorinë e pajisjeve dhe modernizimit ku fondet e parashikuara u zvogëluan pothuajse përgjysmë. Për sa i përket ndarjes së fondeve sipas kategorive të kostove, politika e Ministrisë së Mbrojtjes është që të arrihet vulosja e alokimit në përputhje me rekomandimet e NATO-s. Kjo do të thotë kosto të balancuara sipas kategorive për 50% stafin, pajisjet dhe modernizimin, duke përfshirë kërkimin dhe zhvillimin 20% dhe operimet dhe mirëmbajtjen 30%.

Pajisje dhe modernizim

Në pjesën e pajisjeve dhe modernizimit, përqindja e ndarjes nga kostot totale sipas viteve në periudhën 2013-2020 dhe në terma realë është si më poshtë:

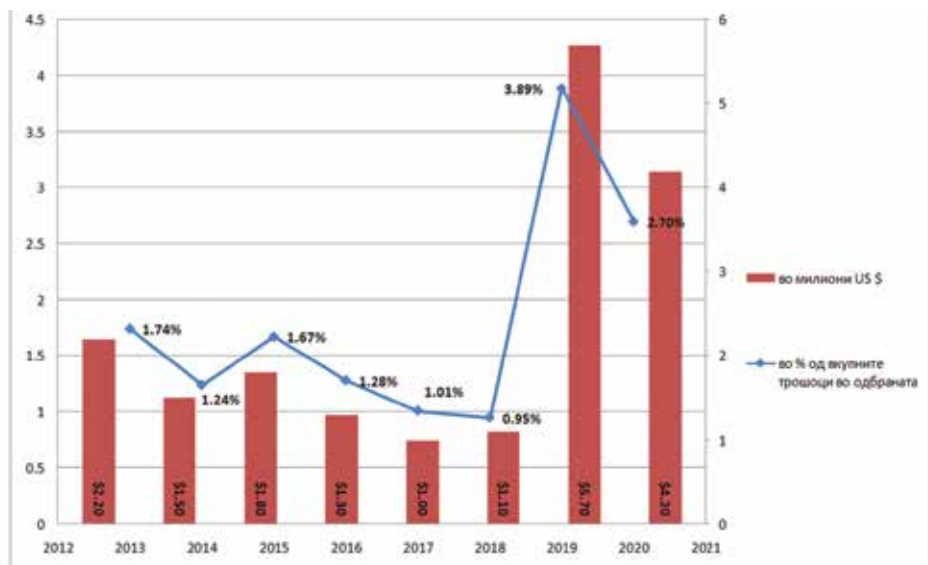
Republika e Maqedonisë së Veriut ndjek një politikë konsistente në lidhje me financimin e qëndrueshëm dhe afatgjatë të shpenzimeve të mbrojtjes. Në vitin 2007, shpenzimet e mbrojtjes ishin 2.15% të PBB-së, por për shkak të një sërë faktorësh, duke përfshirë krizën financiare globale të vitit 2009, kontribuan në një rënie të vazhdueshme të shpenzimeve të mbrojtjes në 1% të PBB-së (SOP, 2018, f. 29)

Në periudhën 2013-2020, Maqedonia e Veriut ka investuar pasuri reale në vlerë prej 94,9 milionë dollarë në pajisje dhe modernizim të Forcave të Armatosura ose mesatarisht 11,8 milionë dollarë në vit. Niveli rekord më i ulët i alokimit të përqindjes u regjistrua në

vitin 2014 me 5.92% ose 7.3 milionë dollarë amerikanë, dhe në asete reale më pak e investuar në këtë kategori në vitin 2017 ishte vetëm 6.5 milionë dollarë amerikanë ose 6.46% e kostove totale në mbrojtje. Që nga viti 2018 ka një trend rritës të shpërndarjes së

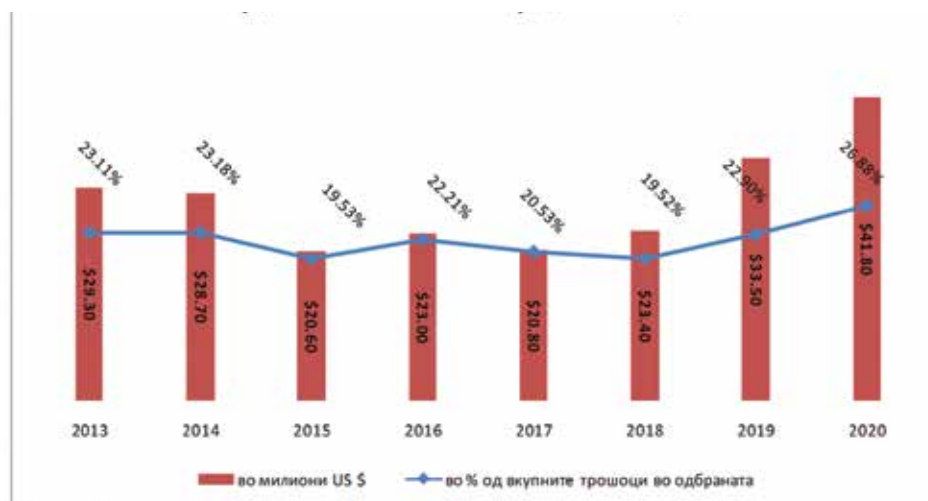
mjeteve për pajisje dhe niveli më i lartë është arritur në vitin 2019 kur janë investuar gjithsej asete reale prej 20.3 milionë dollarë amerikanë ose 13.82% e totalit të shpenzimeve të mbrojtjes. Në përgjithësi, mund të ketë një rritje të shpërndarjes së fondeve të destinuara për pajisje dhe modernizim, kërkim dhe zhvillim nga 5,92% në 2014 në 13,82% në 2019. Nëse e ruan këtë ritëm të investimeve, Maqedonia e Veriut është në rrugë të mbarë për të arritur nivelin e shpërndarjes së kostos prej 20% në këtë kategori para vitit 2024. Për vitin 2020 ishte planifikuar të investohej 18.23% e totalit të shpenzimeve të mbrojtjes ose në asete reale 33.6 milionë dollarë amerikanë. Megjithatë, për shkak të pandemisë KOVID 19, shpenzimet totale të mbrojtjes për vitin 2020 u reduktuan me 29 milionë dollarë. Pjesa më e madhe e uljes së kostos është shpenzuar për pajisjet e ndara për pajisje dhe modernizim. Pajisjet e parashikuara fillimisht në masën 18.23% u reduktuan në 11.44% ose në terma realë u zvogëluan pothuajse përgjysmë dhe u reduktuan në 17.8 milionë USD. Inkurajues është fakti se me projeksionet e propozuara buxhetore për shpenzimet e mbrojtjes për vitin 2021, 25.69% e totalit të shpenzimeve të mbrojtjes janë planifikuar për blerje të pajisjeve të reja (Ministria e Mbrojtjes, 2020).

Investime në infrastrukturë

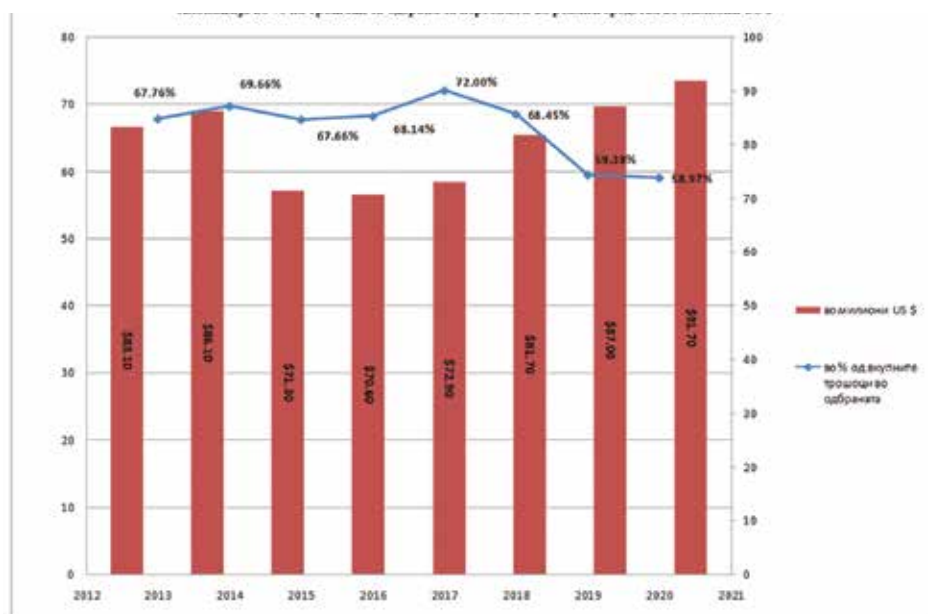
Tendenca e ndarjes së fondeve për infrastrukturën është brenda politikës së Aleancës ku shumica e aleatëve investojnë brenda kufijve deri në 5% të shpenzimeve totale të mbrojtjes. Ka disa përjashtime nga aleatët ku investimet në infrastrukturë përbëjnë mbi 10% të shpenzimeve totale të mbrojtjes, por këto janë raste në baza vjetore. Pjesa më e madhe e këtyre fondeve janë të destinuara për rinovimin dhe mirëmbajtjen e vazhdueshme të infrastrukturës së objekteve ekzistuese të infrastrukturës, si dhe për ndërtimin e infrastrukturës së re për nevojat e Forcave të Armatosura dhe Ministrisë së Mbrojtjes.

Shpërndarja e shpenzimeve për infrastrukturën në Maqedoninë e Veriut në periudhën e analizuar varion nga 0,95% e totalit të shpenzimeve të mbrojtjes në vitin 2018 në 3,89% në vitin 2019. Në vitin 2020, investimet në infrastrukturë parashikohen në 2.7% të totalit të shpenzimeve

të mbrojtjes. Në asetet reale në periudhën e analizuar 2013-2020, janë investuar gjithsej rreth 19 milionë dollarë në projekte infrastrukturore. Këto investime në infrastrukturë kanë kontribuar në mirëmbajtjen e objekteve të nevojshme dhe infrastrukturës tjetër për mbarëvajtjen dhe përbushjen e detyrimeve kushtetuese dhe të përcaktuara me ligj të Ministrisë së Mbrojtjes dhe Forcave të Armatosura të Republikës.

Operacione dhe mirëmbajtje
Kategoria e kostove të operimit dhe mirëmbajtjes përfshin kostot e operacioneve ndërkombëtare, kostot e mirëmbajtjes së vazhdueshme të pajisjeve dhe armatimeve, si dhe prokurimet aktuale dhe shpenzimet e tjera të përgjithshme dhe të tjera të nevojshme për të siguruar funksionimin normal të forcave të armatosura dhe sistemit të mbrojtjes shtetërore. Shpërndarja e shpenzimeve të mbrojtjes në kategorinë e operacioneve dhe mirëmbajtjes në periudhën e analizuar 2013-2020 varion nga 19.5% deri në 23.1% të totalit të shpenzimeve të mbrojtjes. Në vitin 2020 ka pasur një rritje të shpërndarjes së kostove në këtë kategori me 4% në krahasim me vitin 2019, pra janë rritur nga 22.9% në vitin 2019 në 26.88% në vitin 2020. Në terma realë, kjo do të thotë një rritje prej 8 milionë dollarë amerikanë ose një total prej afërsisht 42 milionë dollarësh të planifikuar për vitin 2020. Këto fonde financojnë gjithashtu operacione ndërkombëtare të udhëhequra nga NATO, OKB dhe BE. Rënia prej 23.18% nga viti 2014 në 19.53% në 2015 është për shkak të përfundimit të misionit ISAF (dhjetor 2014) dhe fillimit të misionit Resolute Support (1 janar 2015) i cili fillimisht kishte kërkesa më të ulëta. Varësisht nga nevojat e misionit ndryshonte edhe numri i pjesëtarëve të forcave të armatosura që dërgoheshin në operacione ndërkombëtare. Rritja e rritur nga 22,90% në vitin 2019 në 26,88% në 2020 është edhe për shkak të referimit të një kontingjenti të pjesëtarëve të Forcave të Armatosura të Maqedonisë së Veriut në misionin e KFOR-it në Kosovë në tetor 2020. Në periudhën 2013-2020, në kategorinë e operimeve dhe mirëmbajtjes, janë shpenzuar kumulative 221 milionë dollarë, nga të cilat rreth 42 milionë dollarë janë shpenzuar

vetëm për kontributin në operacionet ndërkombëtare të drejtuara nga Aleanca.

Shpenzimet e personelit

Sa i përket ndarjes së mjeteve, vërehet se përqindja më e lartë është ndarë në vitin 2017 dhe 72% e totalit të shpenzimeve të mbrojtjes kanë qenë të destinuara për shpenzime të personelit ose në asete reale kanë arritur në 72.9 milionë dollarë. Është viti kur përqindja më e ulët është ndarë për shpenzimet e mbrojtjes, 0.89% e PBB-së ose në terma realë është 93.1 milionë dollarë. Me politikën e rritjes graduale të shpenzimeve të mbrojtjes me 0.2 pikë përqindje në vit, vërehet se për një periudhë trevjeçare është bërë progres i dukshëm në uljen e kostove të personelit. Shpenzimet e personelit në Maqedoninë e Veriut u ulën nga 72% në 2017 në 59.38% në 2019, pra ulja është pak më shumë se 22%, që siguroi më shumë fonde për kategoritë e tjera të kostove. Tendanca rënëse e kostove të personelit vazhdon në vitin 2020 dhe ato

ranë në nivelin 58,97% të shpenzimeve totale të mbrojtjes ose në asete reale u rritën me 18,8 milionë dollarë në krahasim me vitin 2017 dhe në vitin 2020 arritën në nivelin 91,7 milionë dollarë. Projektbuxheti për shpenzimet e mbrojtjes në vitin 2021 planifikon të ulë ndarjen e fondeve për personelin në 46.7%, pra në terma realë parashikohet të arrijë në 98.4 milionë dollarë. Ruajtja e kursit për financim të qëndrueshëm dhe afatgjatë të kostove të paktën 2% të PBB-së do të jetë një tregues i fortë për zbatimin e reformave në Forcat e Armatosura dhe realizimin e Konceptit të "Forcave të Armatosura për vitin 2028 të dhënë në Mbrojtjen Strategjike" nga Rishikimi i vitit 2018. Nëse projeksionet e dhëna në projektbuxhetin për shpenzimet e mbrojtjes do të bëhen realitet do të dihet deri në fund të vitit kalendarik kur Kuvendi të detyrohet të miratojë projektbuxhetin e Qeverisë për vitin fiskal 2021.

Dr. Igor Gjoreski

Terrorizmi, konflikti dhe ndërtimi i paqes

Strategjitë për zgjidhjen e konflikteve (të tilla si negociatat dhe dialogu) që synojnë zgjidhjen e sjelljeve komplekse dhe të rrjedhshme terroriste duhet të konsiderohen si pjesë e një ndërhyrjeje më të gjerë kundër sulmeve terroriste. Shumë analistë të sigurisë e kundërshtojnë këtë ide.

Megjithatë, e vërteta është se qasjet për zgjidhjen e konflikteve mund të çojnë në paqe, madje edhe me terroristët. Qasje të tilla për zgjidhjen e konflikteve ofrojnë një mënyrë inovative për të kuptuar terrorizmin duke e kuptuar terrorizmin si një formë dhune që është pjesë e një konflikti më të gjerë. Kështu, terrorizmi bëhet një strategji e përdorur në konflikte nga aktorë që besojnë se është vendimi më i mirë për t'u marrë në një kohë të caktuar. Nga pikëpamja e zgjidhjes së konfliktit, terrorizmi nuk mund të konsiderohet jashtë konfliktit dhe mund të analizohet vetëm në një kontekst kaq më të gjerë. Magjia brenda natës nuk duhet të pritet të

Ka shumë kërkime mbi terrorizmin, por studimet mbi rolin e qasjeve të zgjidhjes së konflikteve në luftën kundër terrorizmit janë ende shumë të rralla. Ekzistojnë disa strategji që mund të kontribuojnë në zgjidhjen e konflikteve jo të dhunshme që përfshijnë dhunën terroriste dhe mund të ndihmojnë në uljen e përhapjes së terrorizmit. Në këtë drejtim, dialogu mund të ndihmojë në edukimin dhe lidhjen e njerëzve me prejardhje të ndryshme shoqërore, nga fe dhe kultura të ndryshme

ndodhë, sepse edhe strategjitë më të mira për zgjidhjen e konflikteve nuk janë të gjithëfuqishme. Qasjet afatgjata për zgjidhjen e konflikteve janë më të përshtatshmet për të luftuar terrorizmin. Këtu janë disa strategji efektive politike. Një prej tyre është përfshirja e njerëzve dhe problemeve. Kjo strategji është e rëndësishme sepse ka potencialin për të reduktuar zhgënjimin me nevojat themelore të pakënaqura njerëzore, gjë që është një nxitje e madhe për njerëzit që të mbështesin terroristët dhe terrorizmin dhe/ose të përdorin dhunën. Zbatimi i kësaj strategjie, për shembull, ishte efektiv në rastin e Irlandës së Veriut, sepse kur situata ekonomike u përmirësua dhe strukturat politike brenda sistemit u hapën për katolikët në Irlandën e Veriut, mbështetja për IRA u zvogëlua në fund të viteve 1980 dhe vitet 1990. Kur kemi të bëjmë me të ashtuquajturat "Terroristët nihilistë", të cilët janë grupe terroriste fetare, që kanë qëllime absolute dhe janë të shtyrë nga fanatizmi, qasje të tilla si ndërmjetësimi dhe negociimi mund të mos japin rezultate efektive, pasi këto grupe priren të jenë të ngurtë në pozicionin e tyre. Megjithatë, koordinimi me udhëheqësit fetarë dhe përpjekja për të ndërtuar një marrëdhënie me ta mund të zvogëlojë një pjesë të dhunës. Në përgjithësi, ka disa kufizime për miratimin e zgjidhjes së konflikteve si një qasje në luftën kundër terrorizmit. Në disa raste, negociatat, ndërmjetësimi dhe dialogu me terroristët konsiderohen si dobësi dhe shumë preferojnë të përdorin qasje ushtarake. Disa grupe terroriste janë të strukturuar në atë mënyrë që i detyrojnë negociatorët ose ndërmjetësit që t'i kontaktojnë fizikisht për të përcjellë mesazhet e tyre. Mungesa e kanaleve të hapura të komunikimit rrit izolimin dhe mosbesimin dhe shpesh i bën qasjet për zgjidhjen e konflikteve të duken të pasuksesshme. Ngurtësia dhe mentaliteti i ekstremistëve fetarë shpesh e bën të vështirë për politikëbërësit zgjidhjen paqësore të konflikteve me ta, dhe për rrjedhojë detyrohen të përdorin masa shtrënguese për të luftuar terrorizmin. Megjithatë, ka masa të tjera që mund të merren për t'iu përgjigjur terrorizmit. Njëra është bindja që synon reduktimin e motivimit të palëve në konflikt për të përdorur dhunën dhe për të minimizuar mbështetjen për terroristët. Ky proces përfshin ideologji që provokojnë terrorizmin, duke i bindur palët në konflikt që të përdorin taktika jo të dhunshme dhe jo shtrënguese për të reduktuar tërheqjen e terrorizmit. Demonstrimi më

Të kuptuarit e terrorizmit si një strategji e përdorur në konfliktin më të gjerë ngre pyetjen nëse përfundimi i terrorizmit do të thotë domosdoshmërisht zgjidhje e konfliktit

i madh i humanizmit dhe efektivitetit të alternativave jo-terroriste dhe bindja e palëve se masat jo të dhunshme mund të përbushin më së miri qëllimet e tyre strategjike mund të bëjë një rrugë të gjatë në trajtimin efektiv me terroristët dhe grupet e tyre mbështetëse. Zvogëlimi i cenueshmërisë dhe humbjes së forcave të vijës së ashpër, ose me fjalë të tjera "mohimi", mund të përdoret gjithashtu si përgjigje ndaj terrorizmit. Në të njëjtën kohë, koordinimi dhe maksimizimi i përpjekjeve ndërkombëtare janë të nevojshme për t'iu përgjigjur efektivisht terrorizmit. Çdo qasje për zgjidhjen e konflikteve ka pikat e forta dhe të dobëta. Për shembull, dialogu është i mundur ndërmjet palëve të barabarta, të cilat duhet të jenë të përgatitura për të filluar një dialog. Për të

bërë ndryshime strukturore është e nevojshme që konflikti të shndërrohet në një realitet tjetër, pra të kapërcehet. Transformimi sjell ndryshime sistematike dhe është një proces që çon në barazi dhe barazi më të madhe në sistemin shoqëror në tërësi. Gjatë transformimit të konflikteve të rrënjësura thellë, është e nevojshme të zbatohet strategjia "vepro në nivel lokal, mendo globalisht" duke punuar në zgjidhje lokale që do të bëjnë një ndryshim në strukturën sociale globale. Këtu, plani psikologjik kërkon të përballlet me urrejtjen dhe traumën për të kaluar nga kultura e hakmarrjes - sy për sy, dhëmb për dhëmb - në një kulturë pajtimi. Në këtë kuptim, ndërtimi i një kulture paqeje është një model për transformimin e strukturave shoqërore. E gjithë kjo nënkupton që përpara se të

aplikohet një qasje ose strategji për zgjidhjen e konfliktit, duhet të njihen potencialet dhe kufizimet e plota të saj në mjedisin dhe llojin specifik të konfliktit. Në lidhje me parandalimin e konflikteve, nuk duhet të mbivlerësohet potenciali për konflikte të shkaktuara nga dhuna terroriste, të cilat mund të jenë veçanërisht rezistente ndaj një qasjeje të tillë. Grupet rebele janë të vogla dhe nuk duhet të varen nga komuniteti i tyre me të cilin shpesh humbasin kontaktet kur izoloohen dhe shkojnë "nëntokë". Në disa raste, mbajtja e grupit të paprekur mund të bëhet qëllimi përfundimtar i vetë grupit. Megjithatë, megjithëse marrëdhënia është komplekse dhe nuk duhet të ketë pritshmëri për rezultate automatike, përfshirja në masat për të parandaluar konfliktet e shkaktuara nga dhuna terroriste mund të ketë efektin e ndalimit të përshkallëzimit të mundshëm të dhunës. Ai gjithashtu thekson lidhjen e rëndësishme midis parandalimit të konfliktit dhe kundërterrorizmit dhe se si ai duhet parë si pjesë e një reagimi më të gjerë që e kupton terrorizmin si pjesë të një konflikti më të gjerë. Paqebërja ka potencialet dhe kufizimet e veta kur zbatohet për konfliktet e shkaktuara nga dhuna terroriste. Dhuna mund të ketë një ndikim të madh në negociata. Grupet e armatosura në të kaluarën e kanë llogaritur gabim kapacitetin e tyre për të ndikuar në negociata duke ndjekur strategji të dhunës për të rritur mbështetjen e tyre (për shembull, IRA). Për më tepër, fillimi ose fundi i dhunës rrallëherë shënohet nga rrjedha të qarta. Asimetria e zakonshme në konflikte karakterizohet nga dhuna terroriste, gjë që e bën të vështirë për drejtuesit dhe zyrtarët shtetëror të pranojnë se nuk mund të mposhtin grupin e vogël të atyre që shpesh konsiderohen si kriminelë dhe terroristë. Një sfidë tjetër për ruajtjen e paqes është se në kontekstin e dhunës terroriste ekziston nevoja e mundshme për fshehtësi në fillim të procesit të negociatave. Siç tregon praktika, shumë raste negociatash ndërmjet shteteve dhe grupeve të armatosura joshjetërore kanë filluar në fshehtësi. Negociatat shpesh mund të dështojnë, siç ka ndodhur me shumë konflikte që përfshijnë dhunën terroriste, siç është konflikti bask. Në përgjithësi, negociatat mund të klasifikohen në disa lloje. Njëra prej tyre është negociatat për shpërndarjen (si procesi i Dejtonit dhe Marrëveshja e Dejtonit dhe ndoshta

pjesa e parë e negociatave për decentralizimin e Kosovës), që zakonisht është fillimi i procesit afatgjatë. Ai shpërndan fuqinë ekzistuese, kontrollin në terren dhe kërkesat ndërmjet të gjitha palëve dhe njëra-tjetrës përmes një draft-marrëveshjeje përfundimtare që nuk përfshin asgjë të re si përmbajtjen dhe temën e negociatave. Ky është një lloj negociimi i fokusuar në atë që mund të përdoret nga situata aktuale dhe fokusohet në arritjen e një kompromisi të përbashkët. Përpiqet të normalizojë situatën e konfliktit me ndihmën e një marrëveshjeje. Një lloj tjetër i negociatave është negociimi integruar i fokusuar kryesisht në rritjen e zgjidhjeve alternative, pra një qasje kreative për zgjidhjen e problemeve. Në këtë rast, negociatori kërkon të maksimizojë përfitimet për të gjitha palët në konflikt.

Ky lloj negociimi ofron një hapësirë më të gjerë nga të gjitha palët për të bërë kompromis në një fushë dhe për të kompensuar në një tjetër, duke rritur kështu shanset për të arritur një zgjidhje të suksesshme. Gjatë gjithë procesit nevojiten partneritete nga palët e interesuara dhe një qasje kreative. Të gjitha tiparet e përmendura deri më tani janë avantazhet e këtyre dy llojeve të negociatave që mund të kombinohen për të arritur rezultate më të mira. Në rast nevojë për të negociuar me opsionet ekstremiste, d.m.th., grupet ekstremiste, mund të mendohen lehtësisht vështirësitë dhe problemet e ndryshme që fshihen pas qoshe. Midis tyre, natyrisht, është mundësia që negociatat të refuzohen nga grupet ekstremiste. Ftimi i terroristëve për të negociuar është i dobishëm në çdo rast, pasi rrit shanset për një rezultat të

suksesshëm dhe të gjitha opsionet për hapjen e kërkesave të reja mbylleen duke vendosur gjithçka të rëndësishme në tryezë. Përvoja praktike tregon se ekstremistët që tashmë kanë hyrë në negociata tregojnë qartë se janë gati për një zgjidhje, e cila do të mundësojë mbylljen efektive të mosmarrëveshjes. Kjo është për shkak se ata e dinë se cilat janë qëllimet e tyre, ata kanë një listë të qartë kërkesash, por gjithashtu mund të jenë mjaft të gatshëm për të bërë kompromise. Në të njëjtën kohë, ekstremistët janë të vetëdijshëm se janë në nivelin e fundit pas të cilit nuk ka kush ta kundërshtojë marrëveshjen e arritur, ndaj nuk do të kenë presion kur bëjnë kompromise apo lëshime. Megjithatë, kjo do të thotë se procesi do të jetë i gjatë dhe sfidues, por të paktën është një fillim i mirë, i cili mund të përfundojë me arritjen e një marrëveshjeje reciproke dhe zgjidhjen e konfliktit. Megjithatë, negociatat kanë kufizime të tyre. Ka probleme të ndryshme që mund të lindin gjatë këtij procesi. Disa nga problemet varen nga vështirësitë që lidhen me temën kryesore të negociatave, ndërsa të tjerat janë pengesa tipike që mund të lindin në faza të ndryshme të negociatave. Një ngërç zakonisht ndodh kur të gjitha palët e përfshira shterojnë të gjitha mundësitë për lëshime të mëtejshme, duke ruajtur ende dallime serioze në pozicionet e tyre. Kështu, ngërçi mund të konsiderohet si ngërç në dinamikën e arritjes së kompromisit në negociata. Kur procesi përballet me një situatë të tillë, secila palë kupton kufizimet e saj

ndaj kërkesave të palës tjetër dhe u përgjigjet atyre. Është një situatë në të cilën procesi i negociatave është shtrënguar deri në kufijtë e saj. Një ngërç zakonisht ndodh kur të gjitha palët e përfshira shterojnë të gjitha mundësitë për lëshime të mëtejshme, duke ruajtur ende dallime serioze në pozicionet e tyre. Kështu, ngërçi mund të konsiderohet si ngërç në dinamikën e arritjes së kompromisit në negociata. Kur procesi përballet me një situatë të tillë, secila palë kupton kufizimet e saj ndaj kërkesave të palës tjetër dhe u përgjigjet atyre. Është një situatë në të cilën procesi i negociatave është shtrënguar deri në kufijtë e saj. Stabiliteti i arritur gjithashtu mund të priset lehtësisht, ndaj në këto raste nevojitet një qasje afatgjatë dhe sistematike për zgjidhjen e konflikteve. Nga ana tjetër, procesi i dialogut më pak

Një nga shqetësimet më të mëdha në lidhje me ndërtimin e paqes, i zbatuar nga organizatat ndërkombëtare, është se aplikohet një model përmasash që duhet t'i përshtatet të gjitha rajoneve në mbarë botën pa konsideruar mjaftueshëm specifikat lokale ose kostot sociale të reformave të përhapura.

formal i zhvilluar nga jodiplomatë (si në Afganistan apo Sudan) është i justifikuar pavarësisht kostove të mëdha të luftës dhe arritjeve mjaft modeste. Disa analiza të potencialeve dhe kufizimeve të dialogut sugjerojnë se sjelljet dhe pozicionet piren të ndryshojnë si rezultat i ndryshimit të rrethanave ndërkombëtare dhe të brendshme, dhe jo vetëm për shkak të dialogut. Ai gjithashtu tregon se dialogët diplomatikë nuk transformojnë domosdoshmërisht vlerat dhe identitetin e aktorëve, gjë që është veçanërisht e dukshme në konfliktet e thella, por gjithashtu mund të ndikojë në kohën e ngjarjeve dhe natyrën e masave të miratuara. Për më tepër, në masgesë të mekanizmave zbatues, marrëveshja e negociuar mund të jetë e paqëndrueshme, siç është rasti me marrëveshjet e bazuara në dialog. Suksesi i dialogut ndryshon në varësi të faktit nëse negociatat lehtësohen nga një palë e tretë neutrale apo jo. Kjo varet gjithashtu nga niveli i fshehtësisë dhe konfidencialitetit. Praktikimi i një qasjeje nga lart-poshtë zakonisht e bën të vështirë dialogun e vërtetë. Së fundi, praktika tregon se dialogu është më efektiv në parandalimin e konflikteve sesa në zgjidhjen e tyre. Ndërtimi i paqes zakonisht merr përsipër çarmatimin, çmobilizimin dhe riintegrimin e luftëtarëve të armatosur si një nga politikat e tij kryesore. Megjithatë, duke pasur parasysh aktorët e përfshirë në dhunën terroriste, ata nuk po riintegrohen në shoqëri, pasi fokusi i kësaj politike është më shumë në heqjen e terrorizmit. Kjo ka pasoja potencialisht të rrezikshme për zgjidhjen e konfliktit dhe nivelin e përgjithshëm të dhunës në shoqëri pas nënshkrimit të marrëveshjes. Gjithashtu, marrëdhëniet asimetrike të fuqisë në konflikt mund të çojnë në përfundimin se kompromisi nuk është i nevojshëm për t'i dhënë fund konfliktit me terroristët. Megjithatë, është natyra asimetrike e konflikteve të shkaktuara nga dhuna terroriste ajo që mund ta bëjë paqen dhe pajtimin veçanërisht të vështirë. Ndërtimi i paqes mund të jetë një burim konflikti të rinovuar nëse ndiqni modelin nga lart poshtë. Konfliktet e shkaktuara nga dhuna terroriste duhet të kuptohen si konflikte paqëndrues, por shtetet dhe aktorët e tjerë duhet të marrin parasysh natyrën jashtëzakonisht asimetrike të konfliktit dhe ndikimin e tij në strategjitë për ndërtimin e së njëjtës paqe.

Dr. Nenad Taneski

Për nder të atdheut

Pjesë e një jete kushtuar pluhurit afgan

Të jesh grua në botë është mjaft e vështirë, veçanërisht në shoqëri si kjo e jona që ende po vuajnë pasojat e një sistemi të kaluar.

Rallëherë vajzat e vogla ëndërojnë të bëhen ushtarë kur të rriten.

Por as për mua nuk ishte kështu. Që në shkollimin tim të hershëm, kur aplikova për herë të parë për të ushtruar karate, e dija se do të ndërtoja një karrierë në jetë që kërkon qëndrueshmëri, këmbëngulje, disiplinë dhe aftësi fizike. Dhjetë vjet më vonë, ëndrra u bë realitet kur ndryshova fustanin e maturës në uniformë dhe çizme ushtarake.

E dija që të jesh grua në Armatë ishte një sfidë e madhe, mbi të gjitha nga paragjykimet ende ekzistuese se është një profesion tipik mashkullor, për të cilin kemi ndjenjën se duhet të provojmë veten para kolegëve tanë. Por motivimi dhe dashuria për këtë institucion, i cili prodhon njerëz që do të jenë gjithmonë të gatshëm për t'iu përgjigjur sfidave, veçanërisht për të ndihmuar bashkëqytetarët tanë në kohë fatkeqësish natyrore, por edhe për të kontribuar në ruajtjen e paqes dhe sigurisë ku do të orientohemi. më motivoi për të arritur sukses në tejkalimin e sfidave. Kërkon investimin e të gjithë energjisë dhe durimit tuaj dhe më shumë. Por me numrin e viteve të kaluara në

Në këtë numër të "Mburoja" ju prezantojmë disa nga mendimet dhe përvojat e ushtarakes professioniste Angela Sibinovska, e cila mori pjesë në rotacionin e fundit të pjesëtarëve të ushtrisë në misionin "Përkrahje e vendosur" në Afganistan. Shpresojmë që patriotizmi dhe entuziazmi i kësaj të reje, e cila me krenari e mban uniformën e Ushtrisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut, do të jetë nxitje dhe shembull se sa shumë e do profesionin dhe punon përkushtuar në interes të atdheut

Armatë, si ambicjet, ashtu edhe dëshira për përparim po rriten. Stimul i madh padyshim është fakti që për herë të parë në krye të Ministrisë së Mbrojtjes është grua, çka është një motiv shtesë për statusin e mëtejshëm të gruas në Armatë. Në planin tim profesional, si ushtar profesionist në Batalionin e Policisë Ushtarake, hapi tjetër ishte aplikimi për misionin Rolute Support në Afganistan (kontingjenti që u largua për herë të parë si anëtar i NATO-s), ku do të përfaqësoja atdheun tim, do të punoja për nderin e saj, por do të përfaqësoje edhe pjesën femërore të Armatës si përfaqësuesen e vetme në këtë kontingjent.

Tetë dhjetori i vitit të kaluar shënoi hapin e radhës në karrierën time. Më pas filloi udhëtimi im për në Afganistan. Kjo përvojë solli jo vetëm ndryshim të vetvetes në mjedis, por edhe në mënyrën e përgjithshme të jetesës, e cila u bë realitet pas një fluturimi 16 orësh nga Aeroporti i Shkupit nëpërmjet Turqisë dhe Azerbajxhanit për në Kabul.

Njerëz të rinj, ambient i ri dhe eksperiencë e re ndryshe nga sa kam përjetuar deri tani në karrierën time. Përgatitja më ndihmoi, por menjëherë pas thithjes së ajrit afgan - ky ishte momenti kur u përballa vërtet me realitetin. Angazhimet nuk lënë shumë kohë për t'u përshtatur me standardin e ri për "normale", veçanërisht në vazhden e një pandemie globale. Të vetmit njerëz që e dinin se si ndiheshim ishin kolegët tanë nga kontingjenti ynë që kishin shërbyer pjesën e tyre të misionit. Kolegët që na ndihmuan gjatë periudhës së akomodimit në shtëpinë tonë për gjashtë muajt e ardhshëm.

Me shprehitë e fituara të punës dhe pa kursim në bazë të gjinisë, nis sfida që vazhdon edhe sot. Forca të blinduara, armët në dorë dhe puna filloi për sigurimin e objekteve, sigurimin e personelit, imponimin, shoqërimin e automjeteve së bashku me homologët e NATO-s nga SHBA, Gjeorgjia, Turqia e shumë të tjera. Ku dua të theksoj se bashkëpunimin më të ngushtë e kemi pasur me njësinë gjeorgjiane për shkak të detyrave të caktuara të punës për mbrojtjen dhe sigurinë e bazës (FORCE PROTECTION). Dhe, me të vërtetë, ne i kryenim detyrat së bashku dhe pa të meta.

Krahas detyrave të punës, gatishmëria luftarake ruhej rregullisht duke dhënë alarme ushtrimesh në orare të ndryshme të ditës dhe të natës. Megjithatë misioni Rolute Support është i një natyre paqësore, ekziston edhe ai element rreziku që nxit nevojën për gatishmëri të plotë për një përgjigje të mundshme në çdo kohë. Dhe nuk ka ndarje gjinore, të gjithë janë të prekur dhe të gjithë duhet të

jenë në kulmin e gatishmërisë.

Me kalimin e kohës, u bë edhe njohja me kolegët e vendeve të tjera dhe me njëritjetrin me kontingjentin tonë dhe filluam të mësojmë se kush jemi dhe si jemi, cilat janë të metat dhe virtetet tona. Emocionet, duke pasur parasysh distancën tonë nga njerëzit e dashur, ndonjëherë kanë mbizotëruar dhe mbizotëruar. Por, me disiplinën tonë, nuk kemi devijuar asnjëherë nga synimi ynë për të ruajtur dhe ngritur reputacionin e respektuar të vendit tonë si një pjesëmarrës shumëvjeçar dhe i suksesshëm në këtë

mision. Të gjithë kemi qenë dhe jemi të vetëdijshëm se këtu nuk përfaqësojmë vetveten, nuk përfaqësojmë njësinë në të cilën punojmë, por përfaqësojmë edhe atdheun edhe Armatën tonë.

Distanca nga shtëpia filloi të bëhej e dukshme përmes momenteve të vogla që mund t'i kishim anashkaluar më parë - nga aroma e jargavanit në oborrin e prindërve të mi, te aroma dhe shija e fasules së bukës popullore që është një specialitet në shtëpinë time. Të gjithë jemi vërtet të mbushur me faktin që patëm rastin të provojmë disa herë specialitetet ndërkombëtare të përgatitura në mensën e bazës, si dhe të kremtojmë festat karakteristike për disa nga vendet pjesëmarrëse në mision. Me këtë është pasuruar përvoja jonë, kemi mësuar shumë për kulturat e kombeve të tjera dhe kemi mësuar shumë nga kolegët për traditën tonë.

Kohë të lirë përpos që ishim të zënë, kishim edhe për aktivitete fizike dhe sporte. Një nga aktivitetet më domethënëse ishte sprinti javor i drejtuar nga komandanti i misionit, gjenerali, i cili na priti si dhe ushtarët e tjerë amerikanë. Qasja e tyre ushtarake, por edhe miqësore na dha një nxitje të madhe për të treguar

më të mirën nga ne, si përfaqësues të atdheut tonë.

Kjo eksperiencë ishte veçanërisht e rëndësishme për mua, sepse në fund u veçova dhe u vlerësova për punën time nga gjenerali, i cili më nderon dhe që më dhuroi personalisht COIN për meritën dhe guximin që tregova me pjesëmarrjen në mision, kujtim që do të më kujtojë kohën që kam kaluar në bazë, të cilën e konsideroj se po arrin një nivel më të lartë në karrierën time. Kjo përvojë më ka lejuar të krijoj miq që do të zgjasin shumë më gjatë se gjashtë muajt e kaluar në pluhurin afgan. Një eksperiencë

që më ndihmon të rritem si person, por edhe si profesionist që kam marrë edhe një herë konfirmimin se nuk ka dallim mes nesh dhe kolegëve tanë nga vendet e tjera - ne jemi të aftë, të angazhuar, të motivuar dhe të pajisur si gjithë të tjerët. Ne jemi krah për krah me ta! Është kjo përvojë që i përgjigjet një pyetjeje që të gjithë i kemi bërë vetes, publikisht dhe fshehurazi - a jemi mjaft të mirë, a e meritojmë të jemi një nga 30 në Aleancën më të fuqishme në botë. Dhe përgjigja është po.

Po, e meritojmë dhe Po, ne mundemi !

Angella Sibinovska

Muzetë kushtuar ditës "D" - pjesa e tretë

Muzeu i Fitores në Normandi ndodhet në afërsi të qytetit Carentan, dmth vendi i uljes së Divizionit 101 Ajror të Aematisë Amerikane gjatë Ditës D, si dhe aeroporti të përkohshëm nga Lufta e Dytë Botërore A10, i cili u ndërtua më 15 qershor të vitit 1944 dhe është aeroporti i parë në territorin e lirë të Normandisë.

Në vendndodhjen e muzeut në periudhën gjatë viteve 2014-2016 funksionon si muze tankesh por për shkak të problemeve me frekuentimin e ulët dhe problemeve pronësore me popullsinë vendase mbyllet dhe shumë prej ekspozitave shiten në ankand. Pas mbylljes së këtij muzeu, pronarët e rinj marrin përsipër dhe fokusohen në betejën për çlirimin e Normandisë në tërësi dhe jo vetëm në aspektin e blinduar të saj.

Muzeu ka më shumë se njëzet diorama me përmasa reale që janë përdorur për të ekspozuar ekspozitat në pronësi të muzeut. Kjo lloj ekspozite sjell për vizitorin historinë e ngjarjeve të ndodhura gjatë pushtimit të Normandisë. Ekspozitat e mjeteve luftarake në dispozicion të muzeut futen në mënyrë ideale dhe sistematike në dioramat. Përshtypja e realitetit plotësohet

Ka një numër muzeumesh që mbulojnë zbarkimin e forcave aleate në Normandi. Qofshin muze të vjetër, të rinj, të mëdhenj apo të vegjël, ato i japin një këndvështrim tjetër kësaj ngjarjeje kyçe në histori. Në numrat e ardhshëm do të përshkruajmë muzetë më të mirë që mund të vizitoni nëse jeni të interesuar të shihni historinë e kësaj ngjarjeje

nga efektet e zërit dhe të dritës që aktivizohen në lëvizje, dmth. se si vizitori do t'i afrohet vetë dioramës. Vizitorët kanë mundësinë të prekin objekte të caktuara nga ekspozitat e muzeut dhe t'i mbajnë ato në duart e tyre. Këto janë pjesë të pajisjeve ushtarake, pjesë të caktuara të armëve amerikane dhe gjermane, një pajisje radio dhe një xhip i restauruar ku mund të hyni. Brenda muzeut gjenden një sërë dollapësh qelqi në të cilët janë vendosur objekte të ndryshme interesante nga jeta e përditshme e banorëve të Normandisë dhe Francës gjatë luftës, pjesë të pajisjeve ushtarake të armatave të ndryshme dhe sende të caktuara personale të ushtarëve që morën pjesë në betejën të ditës D. Në pjesën e jashtme të muzeut janë vendosur disa automjete luftarake dhe inxhinierike që ia vlen të shikohen. Një tank M4 Sherman është vendosur në hyrje të ndërtesës së muzeut dhe një kopje e avionit amerikanit P-47 Thunderbolt është vendosur në fund të ish-pistës A10. Muzeu ofron gjithashtu përvoja interaktive-virtuale. Vizitorët mund të përjetojnë një gjiro me një mjet të blinduar nga Lufta e Dytë Botërore nëse ky aktivitet nuk llogaritet në çmimin e biletës dhe duhet të paguhet shtesë në të njëjtën kohë, në pjesën e jashtme të muzeut ka pengesa këmbësorie, të cilat vizitorët, nëse dëshirojnë, mund të përpiqen t'i kapërcejnë dhe t'i përjetojnë siç ndodhi me ushtarët aleatë gjatë përgatitjeve të tyre. Salla përballë hyrjes së muzeut ofron tre simulatorë për: helikopterin, aeroplanin dhe tankun të cilët gjithashtu tarifohen ekstra. Çmimi i biletës për këtë muze është 9 euro për të rritur, që është një çmim real për atë që muzeu ofron dhe mund të shihet. Orari i punës është çdo ditë nga ora 09.30-19.00 dhe bileta mbyllet një orë më herët. Muzeu ofron një pasqyrë shumë realiste dhe të gjerë të ngjarjeve gjatë operacionit për çlirimin e Normandisë. Ky muze padyshim ia vlen të vizitohet dhe të shpenzoni 3 deri në 4 orë duke e eksploruar.

I vendosur pranë Saint-Côme-du-Mont ndodhet muzeu ushtarak i quajtur "Udhëkryqi me njeriun e vdekur"(Dead Man's Corner) -një muze kushtuar njësisë të parashutës që morën pjesë në ditën-D. Emri i pazakontë i muzeut vjen nga ngjarja që ndodhi më 8 qershor të vitit 1944, domethënë kur një tank amerikan zbulimi u përplas me kryqëzimin që ndan rrugën midis Carentan, plazhit të Utah dhe Saint-Côme-du-Mont, ai u shkatërrua

nga forcat gjermane të parashutës dhe komandanti i tankut, në përpjekje për të shpëtuar, mbetet i vdekur në vetë kupolën. Pas ngjarjes, forcat aleate përdorën ngjarjen dhe tankun si pikë referimi për orientim dhe e quajtën udhëkryqi me njeriun e vdekur. Muzeu daton në vitin 2004 kur një nga bashkëthemeluesit, belgu Michel de Trez, i cili ishte një koleksionist i pasionuar i njësisë amerikane të parashutave dhe

autor i disa librave mbi të njëjtat njësi dhe përvojat e tyre në Luftën e Dytë Botërore, filloi një ekspozitë të vogël, të objekteve të vogla, të dioramave. Muzeu është rritur me kalimin e viteve dhe sot është shndërruar në një muze që ofron shumë gjëra që mund të shihen dhe përjetojnë. Vendndodhja e muzeut është historike në vetvete, pasi ndërtesa e përdorur si muze gjatë dhe menjëherë pas ditës D u përdor si post komandë nga forcat gjermane të parashutës Fallschirmjäger. Pas çlirimit të tij nga aleatët, objekti u përdor nga njësitë amerikane të parashutës. Muzeu ka dy ndërtesa, njëra ndërtesë është vetë shtëpia dykatëshe ku ndodhet pjesa e muzeut e quajtur "Udhëkryqi me njeriun e vdekur" dhe ndërtesa tjetër është një hangar që ndodhet pas shtëpisë dhe ajo pjesë e muzeut është quajtur "Përvojat e Ditës D". Që në momentin që hyn në godinën e muzeut, vërehet menjëherë vëmendja që i kushtohet detajeve në dioramat e ekspozuara, duke filluar nga uniformat, armatimi, vendosja e kukullave e gjithçka tjetër. Kati i dytë i muzeut, vitrinat, muret dhe gjithçka tjetër është bërë në formën dhe ngjyrën e brendshme të një avioni C-47. Në këtë pjesë të muzeut ndodhet edhe dyqani më i pajisur në Normandi

ku mund të blijnë kopje të uniformave, pajisjeve dhe armëve të Luftës së Dytë Botërore si nga ushtritë aleate ashtu edhe nga njësitë gjermane. Atraksioni kryesor në pjesën e muzeut të quajtur "Day D Experiences" është simulatori i fluturimit në trupin e një avioni C-47 "Stoy Hora" që mori pjesë në Operacionin Neptun në ditën D. Vizitorët pas një prezantimi 3D holografik 3-minutësh nga aktori që e luan nënkolonelin Robert

L. Wolverton futet në trup të avionit ku në vende nga dritaret e avionit janë instaluar monitorë që përfaqësojnë fluturimin e forcave ajrore gjatë operacionit të ditës D. Pas fluturimit në simulator, vizitorët mund të vizitojnë dhjetë dioramat e shpërndara në hangar. Shpjegimet përveç të gjitha dioramave dhe ekspozitave janë në frëngjisht dhe anglisht dhe janë mjaft të detajuara. Aspekti i fundit i këtij muzeu për të cilin po punohet ende është instalimi i një kinemaje 4K. Muzeu vizitohet shumë nga fansat e mini-serialit "Band of Brothers" kryesisht sepse muzeu ekspozon pajisje nga anëtarët e njësisë ajrore të serisë dhe udhëheqësi i tyre Dick Winters. Muzeu "Udhëkryqi me njeriun e vdekur" (Dead Man's Corner), dmth vetë ndërtesa dhe ngjarja/aksioni që lidhet me të, është pjesë e lojërave Call of Duty dhe Brothers in Arms. Bileta për në muze është 12 euro për vizitorët e rritur. Por pavarësisht biletës së shtrenjtë, muzeu është mjaft i vizituar, para së gjithash për shkak të cilësisë së ofertës. Muzeu ka parkingun e tij dhe është i aksesueshëm për vizitorët me aftësi të kufizuara.

Zllatko Billazheski

Sfida të reja sigurie

Lufta njohëse

Në luftën njohëse, mendja e njeriut bëhet një fushë beteje. Qëllimi është të ndryshojmë jo vetëm atë që njerëzit mendojnë, por edhe mënyrën se si ata mendojnë dhe veprojnë. Një luftë e tillë e suksesshme jo vetëm që formon, por gjithashtu ndikon në besimet dhe sjelljet individuale dhe grupore për të favorizuar qëllimet taktike ose strategjike të agresorit. Në formën e saj ekstreme, ajo ka potencialin për të copëtuar të gjithë shoqërinë dhe për ta sjellë atë në një situatë ku nuk ka vullnet kolektiv për t'iu kundërvënë agresorit- kundërshtarit. Në këtë mënyrë, kundërshtarit i jepet mundësia që ta nënshtrojë atë shoqëri pa përdorimin e forcës apo detyrimit. Qëllimet e luftës njohëse mund të kufizohen gjithashtu nga horizontet e shkurtra kohore. Por ato mund të jenë gjithashtu strategjike, me fushata të nisura për një periudhë të gjatë kohore. Një fushatë mund të përqendrohet në një qëllim të kufizuar, të tillë si parandalimi i një manovre ushtarake që të shkojë siç është planifikuar ose të ndikojë në një ndryshim

Aleanca e NATO-s përballet me një sërë sfidash në zonat e reja të konfliktit, të cilat janë rezultat i teknologjive të reja dhe të avancuara.

Domene të tilla të krijuara si rezultat i zhvillimit të teknologjive të internetit të raketave, satelitit, kompjuterit, telekomunikacionit dhe rrjetit janë hapësira dhe hapësira kibernetike. Përdorimi në rritje i mediave sociale, rrjeteve sociale, mesazheve sociale dhe teknologjive celulare po krijojnë gjithashtu hapësirë për një domen të ri të quajtur luftë njohëse.

në një politikë të caktuar publike. Mund të nisin disa fushata të njëpasnjëshme me qëllimin afatgjatë për të ndryshuar shoqëri apo aleanca të tëra duke mbjellë farat e dyshimit për qeverisjen e vendit dhe destabilizimin e proceseve demokratike, aktivizimin e trazirave civile ose nxitjen e lëvizjeve separatiste.

Armët e kombinuara

Në shekullin e kaluar, integrimi inovativ i këmbëorisë së lëvizshme, armatimit dhe aviacionit ka rezultuar në një lloj

luftë manovruese të re dhe fillimisht të pazjistueshme. Në ditët e sotme, lufta kognitive integron hapësirën kibernetike dhe hapësirën e informacionit, inxhinierinë psikologjike dhe sociale për të arritur qëllimet e saj. Përparësitë e internetit dhe mediave sociale përdoren gjithashtu për të synuar në mënyrë selektive dhe serike individë me ndikim, grupe specifike dhe një numër të madh qytetarësh në një shoqëri. Kjo lloj luftë synon të mbjellë dyshime, të imponojë narrativa të kundërta, të polarizojë opinionin, të

radikalizojë grupet dhe t'i motivojë ata të përçajnë ose copëtojnë një shoqëri ndryshe kohezive. Përdorimi i gjerë i mediave sociale dhe pajisjeve inteligjente në shtetet anëtare të Aleancës mund t'i bëjë këto vende veçanërisht të prekshme ndaj këtij lloji të sulmit.

Lajmet e rreme nuk nevojiten

Është interesante të theksohet se asnjë informacion i rremë apo lajm i rremë nuk nevojitet për të arritur qëllimet e luftës njohëse. Mjafton një dokument i papërshtatshëm i qeverisë, i hakuar nga një e-mail i një nëpunësi publik, i cili është shfaqur në mënyrë anonime në një faqe në rrjetet sociale ose është përzgjedhur në mënyrë selektive nga grupet opozitare në një rrjet social, për të nxitur një konflikt. Dërgimi i mesazheve sociale që ndezin pasionet e ndikuesve të internetit mund të bëhet virale. Grupet e mediave sociale mund të motivohen të organizojnë demonstrata dhe të dalin në rrugë. Mohimet formale ose përgjigjet e paqarta publike ndaj këtyre situatave mund të shtojnë konfuzion dhe dyshim ose të fusin tregime kontradiktore në mesin e popullatës. Edhe pse llogaritë e rreme të mediave sociale dhe "botet e mesazheve" mund ta rrisin këtë vull, ato nuk janë të nevojshme. Domethënë, sipas një studimi të ri nga MIT (Massachusetts Institute of Technology), emocionet e befasisë dhe neverisë i bëjnë mesazhet virale – dhe përdoruesit e rregullt, jo bot-et, janë ata që i përcjellin shpejt mesazhet më tej.

Pajisjet tona inteligjente

Kopja letre e gazetës sonë të preferuar nuk e di se cilat lajme preferojmë të lexojmë. Por kompjuteri ynë tablet e bën këtë. Reklama që pamë në një gazetë nuk e di që kemi shkuar në dyqan për të blerë atë që reklamohej; Por smartfoni ynë e bën këtë. Redaktori, teksti i të cilit lexuam, nuk e di se e kemi ndarë me entuziazëm me disa nga miqtë tanë më të ngushtë. Por sistemi ynë i rrjeteve sociale e bën këtë për ne. Aplikacionet tona të mediave sociale ndjekin gjithçka që duam dhe besojmë; telefonat tanë inteligjentë gjurmojnë se ku shkojmë dhe me kë kalojmë kohë; rrjetet tona sociale ndjekin se me kë shoqërohemi dhe kë përjashtojmë. Dhe platformat tona të kërkimit dhe të tregtisë elektronike përdorin këto të dhëna gjurmimi për t'i kthyer preferencat dhe besimet tona në veprim - duke na ofruar stimuj për të na inkurajuar të blejmë gjëra që përndryshe nuk do t'i blinim. Shoqatat

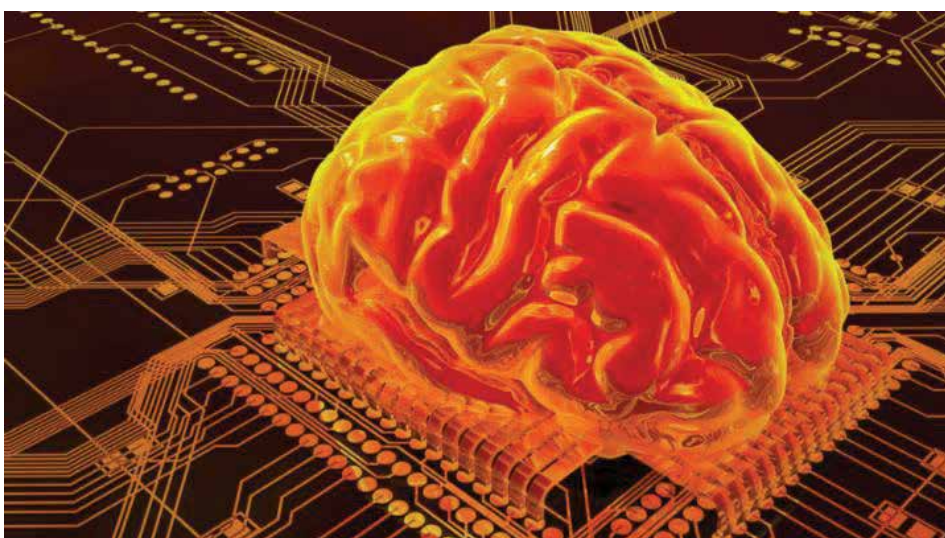
e konsumatorëve i panë këto gjëra dhe pranuan përfitimet. Kështu, kompjuteri ynë tablet na jep lajme që e di se do t'i pëlqejmë, sepse dëshiron të na mbajë të angazhuar. Shfaqen reklama që i përshtaten shijeve tona, bazuar në blerjet tona të mëparshme. Kuponë të ndryshëm shfaqen në telefonin tonë inteligjent për të na inkurajuar të ndalemi në dyqan, i cili, nga një rastësi e dukshme, tashmë është në rrugën tonë aktuale. Rrjetet sociale paraqesin opinione me të cilat ne pajtohemi me gjithë zemër. Këto mendime ndajnë edhe miqtë në rrethet e rrjeteve tona sociale, sepse ata që nuk e bëjnë këtë, hiqen nga miqtë ose thjesht largohen vetë nga rrjeti.

Me pak fjalë, ne e gjejmë veten gjithnjë e më shumë në fluska të rehatshme, ku lajmet, opinionet, kontributet dhe njerëzit e papëlqyeshëm ose shqetësues mbylleen shpejt - nëse fare paraqiten. Por rreziku është se shoqëria mund të ndahet në shumë fluska të tilla dhe secila të ndahet nga të tjerat. Dhe ndërsa largohen, secili prej tyre do të jetë i mërzitur ose i tronditur sa herë që bie në kontakt me tjetrin. Lëvizja dhe tregtia e

rregullt në shesh publik, debati i hapur në një forum publik, ndjenja e diskursit të përbashkët publik (çështjeve publike) të një shoqërie pluraliste - janë ndikime të moderuara që mund të dobësojnë dhe shqetësojnë ndjenjat tona. Ajo që dikur ishte një shoqëri e hapur energjiksht, tani po bëhet një koleksion i shumë mikro-shoqërive të mbyllura që jetojnë në të njëjtin territor, por që janë gjithashtu të prirura ndaj fragmentimit dhe konfuzionit.

Mendjet tona të dobësuara

Mediat sociale dhe pajisjet inteligjente mund të ndikojnë negativisht në aftësitë tona njohëse. Përdorimi i mediave sociale mund të rrisë paragjykimet njohëse dhe gabimet e lindura të vendimmarrjes, siç përshkruhet në librin e famshëm të bihejoristit fitues të çmimit Nobel, Daniel Kahneman, Duke menduar, shpejt dhe ngadalë (Thinking, Fast and Slow). Sipas tij, ritmi i shpejtë i dërgimit të mesazheve dhe lajmeve, si dhe nevoja e perceptuar për të reaguar shpejt ndaj tyre, nxit "të menduarit e shpejtë" (reflektiv dhe emocional) kundrejt "të menduarit të ngadalë" (racional dhe i arsyeshëm). Edhe mediat e njohura

dhe me reputacion publikojnë tani tituj emocionalë për të inkurajuar përhapjen virale të lajmeve të tyre të shkruara. Nga ana tjetër, njerëzit shpenzojnë më pak kohë duke lexuar përmbajtjen e tyre, edhe kur rrisin frekuencën e ndarjes së saj. Sistemet e mesazheve sociale janë optimizuar për të shpërndarë fragmente të shkurtra që shpesh lënë jashtë kontekstin dhe nuancat e rëndësishme. Kjo mund të lehtësojë shpërndarjen e informacionit të keqinterpretuar me dashje dhe pa dashje ose të tregimeve të shtrembëruara. Shkurtësia e postimeve në mediat sociale, e kombinuar me pamjet mbresëlënëse, mund t'i pengojë lexuesit të kuptojnë motivet dhe vlerat e tjerëve.

Nevoja për ndërgjegjësimit

Avantazhi në luftën njohëse i takon atij që lëviz i pari dhe zgjedh kohën, vendin dhe mjetet e sulmit. Lufta njohëse mund të zhvillohet duke përdorur një sërë vektorësh dhe mediash. Hapja e platformave të mediave sociale i lejon kundërshtarët të synojnë lehtësisht individë, grupe të zgjedhura dhe publikun përmes mesazheve sociale, të ndikojnë në mediat sociale, të publikojnë në mënyrë selektive dokumente, të ndajnë video dhe më shumë. Aftësitë kibernetike lejojnë hakerimin dhe gjurmimin e individëve dhe rrjeteve sociale. Një mbrojtje adekuate duhet të paktën të jetë e vetëdijshme se fushata e luftës njohëse është në vazhdim. Është e nevojshme të krijohet një mundësi për vëzhgim dhe orientim përpara se vendimmarrësit të vendosin se si të veprojnë dhe zgjidhjet teknologjike mund të ofrojnë mjetet për t'iu përgjigjur disa pyetjeve kryesore: A ka një fushatë? Nga vjen? Kush e drejton atë? Cilat mund të jenë qëllimet e saj?

Hulumtimet tregojnë se ka modele të fushatave të tilla që janë të përsëritura dhe mund të klasifikohen. Ata madje mund të ofrojnë "nënshkrime" unike për aktorë të veçantë që mund të ndihmojnë në identifikimin.

Një zgjidhje teknologjike veçanërisht e dobishme mund të jetë një sistem monitorimi dhe paralajmërimi i luftës njohëse. Një sistem i tillë mund të ndihmojë në identifikimin e fushatave konjitive ushtarake ndërsa ato shfaqen dhe të gjurmohen ndërsa përparojnë. Kjo mund të përfshijë një panel kontrolli që integron të dhëna nga një gamë e gjerë mediash sociale, media transmetuese, mesazhe sociale dhe faqe të rrjeteve sociale. Do të shfaqte gjithashtu harta gjeografike si harta të rrjeteve sociale që tregojnë zhvillimin e fushatave të dyshimta me kalimin e kohës. Duke identifikuar vendndodhjet, gjeografike

dhe virtuale, nga vijnë postimet, mesazhet dhe artikujt në rrjetet sociale, temat e diskutuara, identifikuesit sentimentalë dhe gjuhësorë, ritmin e postimeve dhe faktorë të tjerë, pulti mund të zbulojë lidhje dhe modele të përsëritura. Lidhjet mund të shihen midis llogarive të mediave sociale (p.sh., ndarjes, komentimit, ndërveprimeve) dhe periudhës kohore. Përdorimi i algoritmeve të mësimi të makinerive dhe njohjes së modeleve mund të ndihmojë në identifikimin dhe klasifikimin e shpejtë të fushatave në zhvillim pa pasur nevojë për ndërhyrje njerëzore. Një sistem i tillë do të mundësonte monitorim në kohë reale dhe do të siguronte alarme në kohë për vendimmarrësit në NATO dhe Aleancë, duke ndihmuar në formulimin e përgjigjeve të përshtatshme të fushatës ndërsa ato shfaqen dhe zhvillohen.

Reflektime mbi elasticitetin

Që nga fillimi i saj, NATO ka luajtur një rol thelbësor në promovimin dhe forcimin e gatishmërisë qytetare midis shteteve të saj anëtare. Neni 3 i traktatit themelues të NATO-s vendos parimin e rezistencës, i cili

kërkon nga të gjithë aleatët që "të ruajnë dhe zhvillojnë kapacitetin e tyre individual dhe kolektiv për t'i bërë ballë një sulmi të armatosur". Kjo përfshin mbështetjen e vazhdimësisë së qeverisë dhe ofrimin e shërbimeve bazë, duke përfshirë sistemet fleksibël të komunikimit civil. Disa nga konsideratat kryesore për NATO-n në këtë kohë janë mënyra më e mirë për të marrë drejtimin në përcaktimin e sulmeve njohëse, si të ndihmohen anëtarët e Aleancës të ruajnë ndërgjegjësimin dhe si të mbështesin një infrastrukturë më të fortë të komunikimit civil dhe kornizën e edukimit publik, në mënyrë që të rritet kapaciteti për rezistencë dhe për të dhënë përgjigje, pra për të reaguara.

m-r. Biljana Popovska,
(i adoptuar nga: https://www.nato.int/docu/review/articles/2021/05/20/countering-cognitive-warfare-awareness-and-resilience/index.html?fbclid=IwAR02SWlv_zdHTgAx5PhaRS92paYYhnKI-Z6-OZ4HfkbJnIFzLG7Q5nNpkiE)

„MQ-25 Stingray“ – fluturakja pa pilot - cisternë

Më 4 qershor 2021, avioni cisternë pa pilot Boeing MQ-25 Stingray, i destinuar për karburantin e avionëve luftarakë, kreu karburantin e parë ajror të avionit F/A-18F. Avioni u zhvillua nga Marina e SHBA-së, në kuadrin e një programi të quajtur "Sistemi i karburantit ajror i bazuar në transportues", i cili është krijuar për të zhvilluar një cisternë pa pilot të bazuar në aeroplanmbajtëse, të destinuara për karburantin ajror të avionëve të stacionuar në anije. Sipas planeve të marinës amerikane, 4 avionë MQ-25 Stingray do të vendosen në aeroplanmbajtës Nimitz dhe Gerald R. Ford. Teknologjia

Stealth u përdor në zhvillimin e avionit, dhe ndërtimi u forcua dhe u përshtat për operim nga transportuesit e avionëve. Avioni ka një gjatësi prej 16 m, një hapje krahësh 23 m (kur montohet 9,5 m) dhe një lartësi 3,4 m, por kur montohen krahët arrijnë një lartësi prej 4,8 m. Avioni është i pajisur me një motor jet turbocharged "Rolls-Royce AE 3007N", me një shtytje prej 44 kN. Avioni ka një distancë prej 930 km kur transporton karburant prej 6800 kg. "MQ-25 Stingray" nën çdo krah ka një bartës të pjerrët në të cilin është ngjitur një enë e pjerrët që lejon karburantin gjatë fluturimit.

Varka nëndetëse patrulluese „Стриж“ („Rojtar“)

Në muajin prill, byroja ruse për projektimin e anijeve "CKB MT Rubina" prezantoi një dizajn të ri të nëndetëses së varkës patrulluese "Стриж", gjegjësisht një anije që do të kombinojë tiparet e mira të nëndetëses dhe varkës patrulluese. Anija është e destinuar për eksport dhe zhvillimi është nxitur nga kostoja e ulët e anijeve patrulluese që janë shumëfunktionale, dmth. mund të kryejnë sigurinë e zonës kufitare detare, të kryejnë misione shpëtimi dhe si mjet provë. Përparësitë e këtij koncepti janë aftësia për të shmangur stuhitë sipërfaqësore me lundrim nënujor, pa ndërprerë misionin e patrullimit për shkak të motit të

keq, si dhe zbulimin e fshehtë, vëzhgimin dhe thirrjen, por edhe për trajnimin e ekipazhit të ri. Në pamje, anija i ngjan nëndetëses "Project 613". Sipas planeve, anija do të ketë një gjatësi prej 60 m deri në 70 m, dhe pesha duhet të jetë rreth 1000 ton. Ekipazhi do të përbëhet nga 42 marinarë. Me kërkesë të përdoruesit, anija do të mund të pajiset me silur, raketa të vogla të drejtuara dhe topa automatikë, ndërsa pajisjet elektronike që do të instalohen do të jenë të njëjta me ato të anijeve patrulluese. Anija do të pajiset me varka fryrëse për përgjimin dhe kontrollin e anijeve dhe me drone zbulimi me kohë fluturimi 3 orë.

Nën flamurin e OKB-së Partneritetet në përmbushjen e misioneve të paqes

Partneritetet konsiderohen kyçe për kryerjen efektive të operacioneve paqeruajtëse dhe marrëveshjet e partneritetit mund të përfshihen në nivele dhe faza të ndryshme në zbatimin e misionit paqeruajtës. Baza e partneritetit me OKB-në bazohet në interesin dhe burimet e ofruara nga secili partner individualisht. Por llojet e ndryshme të angazhimeve të përbashkëta midis OKB-së dhe organizatave rajonale paraqesin gjithashtu një sfidë të madhe. Angazhime të tilla ndryshojnë në varësi të llojit të organizatës rajonale, karakteristikave dhe mënyrës së bashkëpunimit me të, duke përfshirë strukturat e saj qeverisëse, anëtarësimin, nivelin e ndërveprueshmërisë dhe interesat e shprehura. Aktivitetet e përbashkëta me organizata të ndryshme rajonale dhe nënrajonale në kuadër të misioneve paqeruajtëse janë gjithashtu të ndryshme.

Organizatat me të cilat OKB-ja ka angazhime më të suksesshme të përbashkëta janë Liga Arabe, Unioni Afrikan (UA), Bashkimi Evropian (BE),

Forcat paqeruajtëse, veçanërisht ato të ngarkuara për të ndihmuar në kalimin në marrëveshjet politike dhe shtetërore në vendet pritëse, nuk janë në gjendje të kryejnë vetë misionin e caktuar. Ata janë të detyruar të bashkëpunojnë me partnerët e përfshirë në procesin e paqes, të pranojnë dhe përdorin zgjidhjet e propozuara prej tyre

Shoqata e Kombeve të Azisë Juglindore (ASEAN), Organizata e Traktatit të Sigurisë Kolektive (CSTO), Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE) dhe NATO. Secili prej tyre ka një marrëdhënie të veçantë me OKB-në dhe bashkëpunon në faza të ndryshme të zbatimit të misionit të paqes. Megjithatë, ata kanë lidhjet më të forta me BE-në dhe UA-në. Shumica e operacioneve paqeruajtëse të OKB-së kryhen në kontinentin afrikan (përafërsisht 75% e paqeruajtësve të OKB-së janë të vendosur në Afrikë, me pothuajse të njëjtën përqindje të buxhetit paqeruajtës) dhe shumica e bashkëpunëtorëve janë afrikanë. BE-ja është e përfshirë në shumë prej këtyre operacioneve si partner trajnimi ose mbështetës financiar.

Faktet që konfirmojnë pse qasjet dhe organizatat rajonale janë me interes për operacionet paqeruajtëse janë: konfliktet sot zakonisht nuk janë brenda kufijve shtetërorë dhe kanë një dimension rajonal ose ndërkombëtar; subjektet më afër problemit shpesh mund të jenë në një pozicion më të mirë për të kuptuar problemin e konfliktit dhe për të ndikuar në gjetjen e një zgjidhjeje për të në mënyrë më efektive; duke pasur parasysh afërsinë e subjekteve me fokusin e konfliktit, ata shpesh mund të kenë një interes më të madh për rezultatin e problemit. Me fjalë të tjera, ata kanë një rol thelbësor dhe të drejtpërdrejt për të luajtur për të siguruar zgjidhjen e duhur të konfliktit. Kjo pasohet nga avantazhet e atyre

organizatave ndaj OKB-së, kur bëhet fjalë për vendosjen në një operacion paqeruajtës, veçanërisht kur bëhet fjalë për: aftësinë për të transferuar shpejt fuqitë, për të mobilizuar dhe vendosur forcat në terren (në Mali dhe Republikën e Afrikës Qendrore) -RAQ); pranueshmëri më e lehtë politike si një aktor lokal i përfshirë në gjetjen e përgjigjes ndaj krizës (në Sudanin e Jugut); dhe një gatishmëri për të ndërmarrë operacione më të mëdha ndryshe nga OKB-ja (në Somali).

Bashkëpunimi i OKB-së me UA

Operacionet paqeruajtëse në Afrikë ndryshojnë në formë, përmbajtje dhe UA kryen një sërë detyrash:

- UNAMID në Darfur – UA vendosi forcën e saj paqeruajtëse në Sudanin Perëndimor (Darfur) në vitin 2006, e cila në vitin 2008 u zëvendësua nga vendosja e paqeruajtësve të OKB-së dhe UA së bashku.

- AFISMA në Mali dhe MISCA në RAQ - Paqeruajtësit e UA-së u vendosën përpara vendosjes së forcave të OKB-së (në vitin 2012). Në të dyja, misionet e UA-së u shndërruan në misione të OKB-së përmes një procesi në të cilin kontribuuesit në formacionet paqeruajtëse ushtarake dhe policore të UA kaluan nën komandën e OKB-së.

- Në Somali, OKB-ja ofron mbështetje logjistike për misionin AMISOM përmes Misionit të Asistencës së Kombeve të Bashkuara në Evropë (UNSOS), si dhe mbështetje për procesin politik përmes Misionit të Ndihmës UNSOM.

- Në Mali, UA kishte vendosur misionin MISAHEL (viti 2015) me detyrë për të avancuar procesin politik, paralelisht me misionin MINUSMA të OKB-së (që nga viti 2013).

Në angazhime të tilla, AU ka demonstruar aftësinë e saj për të ndërmarrë operacione stabilizimi dhe kundër terrorizmit.

Për më tepër, forcat e UA mund të plotësojnë me sukses përpjekjet më të gjera paqeruajtëse ndërkombëtare me kapacitete specifike për të kryer detyra të specializuara. Kapacitetet dhe aftësitë operationale që ofron janë dëshmuar veçanërisht të dobishme, por të qëndrueshme në afat të shkurtër. Kur bëhet fjalë për mbajtjen e operacioneve paqeruajtëse afatgjata, UA shpesh varet nga OKB-ja dhe nuk është në gjendje të zbatojë plotësisht marrëveshjet e paqes. Përveç kësaj, UA nuk ka financim të qëndrueshëm dhe mundësi për të menaxhuar plotësisht një operacion paqeruajtës.

Këto dobësi dhe mangësi të UA-së u bënë shkak që operacionet paqeruajtëse në Mali dhe RAQ t'i lërë përgjegjësisë së

OKB-së. Shumica e njësive ushtarake të dislokuara fillimisht në ato misione nuk kishin aftësitë e nevojshme operationale, pjesërisht për shkak të paftësisë së UA për të financuar operacionet në të njëjtën mënyrë siç bëjnë Kombet e Bashkuara duke kryer vlerësime financiare. Për të njëjtat arsye, OKB-ja vazhdon të ofrojë një paketë mbështetjeje logjistike për Misionin AMISOM në Somali (AMISOM), duke përfshirë stafin dhe mbështetjen e misionit për shpërndarjen e këtyre burimeve. Në realizimin e misioneve, angazhimet e përbashkëta të OKB-së me UA-në dhe

disponojnë organizatat e ndryshme rajonale dhe nënrajonale. Konteksti i tyre gjeografik është gjithashtu i një rëndësie të madhe.

Elemente për suksesin e garantuar të partnerëve

Në zbatimin e misionit të paqes, është shumë e rëndësishme që të dy palët e interesuara dhe partnerët e "helmetave blu" të angazhohen siç duhet, me efikasitet dhe në kohë në përmbushjen e rolit të tyre në terren. Përveç OKB-së, UA ishte përfshirë në zbatimin e operacionit

BE-në kanë natyrë më ad hoc sesa ishin parashikuar dhe planifikuar. Zhvillimi i këtyre partneriteteve kërkon një dialog politik më serioz ndërmjet organizatave, duke marrë parasysh kapacitetet që

në RAQ, si aktori kryesor në përpjekjet e ndërmjetësimit. Në atë rast, përfaqësuesit e ndryshëm, të autorizuar për organizimin dhe udhëheqjen e procesit politik, arritën të fillojnë negociatat me shumicën e

grupeve të armatosura për të gjetur një zgjidhje politike të konfliktit, që është një shembull i shkëlqyer i koordinimit të mirë të të gjithë "aktorëve" në procesi. Një shembull i mirë i një partneriteti të koordinuar në terren janë aktivitetet e sinkronizuara të aktorëve të ndryshëm në Misionin e OKB-së në Mali (MINUSMA). Në këtë rast, paqeruajtësit e OKB-së u fokusuan kryesisht në procesin e paqes dhe mbrojtjen e civilëve, ndërsa aktorët e tjerë (partnerët) mbështetën reformën e sektorit të sigurisë (BE) dhe kryen operacione antiterroriste (forcat franceze Barkhane dhe G5 Sahel Forca). Vendosja paralele e forcave me kapacitet për të kryer detyra dhe aktivitete të ndryshme specifike brenda misionit nuk është e re, dhe ato vetëm konfirmojnë rëndësinë e të kuptuarit të plotë të mandateve, roleve dhe përgjegjësi të aktorëve të ndryshëm në terren, si dhe aftësi. të OKB-së për suksesin në ruajtjen e paqes. Veçanërisht të rëndësishme janë edhe aktivitetet përgatitore për vendosjen e marrëdhënieve me aktorë dhe partnerë të ndryshëm përpara fillimit të procesit. Është e një rëndësie të veçantë identifikimi i njerëzve të duhur për të menaxhuar çështje specifike në kontekstin e krijimit të kushteve për fillimin e procesit të paqes dhe gjetjen e një zgjidhjeje politike të pranueshme për të gjithë palët e interesuara në terren. Ka shumë shembuj të paqeruajtësve nga rajoni ku po zbatohet misioni, të cilët mund të angazhohen shumë më lehtë në procesin e ndërtimit të marrëdhënieve me palët e interesuara sesa paqeruajtësit që nuk e kuptojnë mjaftueshëm kulturën dhe karakteristikat e njerëzve të prekur nga konflikti. Është po aq e rëndësishme që të krijohen dhe të ndërtohen siç duhet marrëdhëniet me grupet e marginalizuara.

Suksesi në terren kushtëzohet drejtpërsëdrejti nga parashikimi në kohë i skenarëve të mundshëm politik, për të parashikuar përkrahës dhe bashkëpunëtorë të mundshëm në përmbushjen e misionit, por edhe drejtues të mundshëm vendas që janë kundër zgjidhjes politike, nëse ka ndryshim dhe devijim nga planet. Gjetja e zgjidhjeve politike nuk do të thotë thjesht bashkim i liderëve lokalë. Në thelb, nevojitet një fushatë e mirëmenduar politike për të identifikuar dhe mbështetur aktorët që mund të garantojnë stabilitetin e shoqërisë. Një ndarje e qartë rrjedhimisht e përgjegjësi, që nga fillimi i zbatimit të mandatit mund të ndihmojë gjithashtu në nxitjen e partneriteteve. Sfida mbetet që Departamenti i Operacioneve Paqeruajtëse të OKB-së të vlerësojë në kohën e duhur se kur duhet të tërhiqen ose ndërpriten "helmetat blu" dhe që

aktivitetet e mëtejshme të lihen në përgjegjësinë e organizatave partnere rajonale dhe nën-rajonale. Përcaktuese për një gjë të tillë janë realitetet në terren. Edhe nëse OKB-ja redukton përfshirjen e saj në detyra të caktuara për të lejuar përfshirje më të madhe të aktorëve rajonalë ose nënrajonale, mbetet nevoja që OKB-ja të luajë një rol aktiv për të siguruar që organizatat partnere të mos devijojnë nga planet e dakorduara (përmes mekanizmave të trajnimit, aktiviteteve për ndërtimin e kapaciteteve specifike etj.). Kjo konkludon se rëndësia e partneriteteve në kontekstin e ndërtimit të kapaciteteve specifike brenda organizatave rajonale dhe nën-rajonale është veçanërisht e rëndësishme, veçanërisht në rastet kur OKB-ja nuk është në gjendje të mobilizojë mbështetjen politike ose interesin për vendosjen në rajone të caktuara.

M.S

„Lockheed P - 38 Lightning“

Nga viti 1942 deri në vitin 1945, pilotët e Forcave Ajrore të SHBA kryenin misione në mënyrë efektive me këtë avion. Ata kryen operacione luftarake ajrore mbi Evropë, Mesdhe, Paqësor, madje edhe në ishujt Aleutian dhe shkretëtirën e Afrikës së Veriut. Në Sektorin e Luftimit të Paqësorit, pilotët e Aleatëve P-38 rrëzuan më shumë avionë luftarakë japonezë se sa pilotët të çdo avioni tjetër luftarak të Luftës së Dytë Botërore. Pamja dhe performanca e pazakontë shkaktoi frikë nga armiku, veçanërisht në njësitë tokësore gjermane. Ata e quajtën avionin "djalli i pirun".

"Lockheed P - 38 Lightning" ishte një gjahtar amerikan me një pamje të pazakontë dhe ikonike. Dy motorët u ndërtuan në dy struktura të veçanta, ndërsa kabina dhe armatimi ndodheshin në një seksion të mesëm të veçantë ndërtimi. Të tre pjesët u bashkuan me anë të një strukture krahësh. P-38 ishte luftarak i parë amerikan që mundi të arrinte shpejtësinë 640 kilometra në

Kreativiteti dhe inovacioni në Luftën e Dytë Botërore arritën një nivel të ri me ardhjen e Lockheed P-38 Lightning. Pamja e pazakontë u plotësua nga fuqia e madhe e zjarrit që zotëronte avioni. Në shikim të parë, pilotët aleatë ishin skeptikë dhe menduan se avioni ishte një përpjekje për një eksperiment që nuk do të funksiononte në betejë. Kjo pikëpamje ndryshoi shpejt

orë. Dizajni i tij mundësoi veprim aktiv kundër objektivave ajrore të armikut në distanca më të mëdha. Avioni u projektua nga Lockheed në vitin 1937 dizajni ishte në përgjigje të kërkesës së Forcave Ajrore të SHBA. Ata vendosin parametra për nevojat e tyre, pra nevojën për një gjuetar-përgjues me aftësi për përdorim operacional në lartësi të mëdha. Termi "përgjues" u përdor qëllimisht nga Lt. Ben Kelsey dhe Gordon Saville për të manipuluar kufijtë kufizues të Forcave Ajrore të Shteteve të Bashkuara. Kufijtë i referoheshin peshës së armëve dhe numrit të motorëve që duhet të ketë një luftëtar interceptues. Ben dhe Gordon lëshuan gjithashtu specifikimet për një interceptor me një motor, një projekt që në fakt u shndërrua në një Bell P-39 Aircobra. Karakteristikat e kërkuara të aftësisë për t'u ngjitur në një lartësi prej 6000 metrash për një periudhë prej 6 minutash dhe aftësia për të arritur një shpejtësi prej 580 kilometrash në orë u përkthyen në prototipin "XP-38". Prototipi ishte një sfidë e vërtetë për projektuesit kryesorë të Lockheed, Hall Hibbard dhe Kelly Johnson. Ata testuan shumë lloje të platformave të motorit, por vendosën të zgjidhnin modelin më radikal. Dizajni nënkuptonte platforma të veçanta për secilin motor me supermbushësit e tij turbo. Armatimi dhe kabina ishin vendosur në një strukturë ajrore që ishte e pozicionuar në mes të avionit. Platformat e motorit dhe platforma e kabinës ishin të lidhura me strukturën e ajrit të krahut. Pjesa e pasme e platformave të motorit përfundonte në një bisht. Dy bishtat vertikal ishin të lidhur me një strukturë ajrore horizontale. Më parë, asnjë avion nuk ishte projektuar në këtë mënyrë. Avioni fuqizohej nga dy motorë Allison V-1710 me 12 cilindra. Këta motorë i mundësuan P-38 të ishte luftarak i parë që mund të kalonte një shpejtësi prej 640 kilometrash në orë. Pozicioni i helikave dhe fuqia e madhe e motorëve shkaktuan një çift rrotullues që krijonte dridhje dhe paqëndrueshmëri. Eliminimi i këtij segmenti ndodhi me instalimin e helikave me rrotullim kundër. Kabina e avionit ishte e tipit "bubble" cockpit, e cila siguronte një shikueshmëri superiore të pilotit në krahasim me kabinat e luftëtarëve të tjerë të asaj periudhe të luftës. Dallimi nga gjuetarët e tjerë ishte në modelimin e rrotave. P-38 Lightning ishte një avion me tre

KARAKTERISTIKAT KRYESORE TË LOCKHEED P - 38L LIGHTNING	
EKUIPAZHI	1
GJATËSIA	11,53 metra
HAPËSIRA E KRAHËVE	15.85 metra
LARTËSIA	3.91 metra
MOTORRI	Dy motorë reciprok me 12 cilindra Allison V - 1710 - 111 të aftë për të zhvilluar 1600 kuaj fuqi. Motorët ftoheshin me lëng.
SHPEJTESI MAKSIMALE	666 kilometra në orë, në një lartësi prej 7620 metrash
DIAPAZONI OPERACIONAL I FLUTURIMIT	2100 kilometra
LARTËSIA MAKSIMALE E FLUTURIMIT	13000 metra
ARMATIM	Katër mitralozë "M2 Browning" me kalibër 12.7 mm me gjithsej 2000 copë municione. Një top "Hispano M2 (C)" me kalibër 20 mm me gjithsej 150 copë municione. Ngarkesa maksimale deri në 2000 kg bomba, karburant shtesë dhe raketa.

rrota. Dy rrota ishin të pozicionuara në gondolat motorike, ndërsa njëra në pjesën e mesme - konstrukcioni ajror pilot. Ndoshta gjëja më e pazakontë e këtij avioni ishte armatimi dhe mënyra e vendosjes së tij. Ndryshe nga luftarakët e asaj kohe, armatimi i P-38 ndodhej në strukturën ajrore të mesme, përballë kabinës së kabinës. Ky segment mundësoi shtrirje më të madhe. Zakonisht armët e luftëtarëve të asaj periudhe të luftës ndodheshin në krahë. Për armatimin ishte e nevojshme të arrihej në kryqëzimin e vijës së zjarrit, pra armatimi duhej sinkronizuar në një distancë të caktuar. Gjegjësisht, armatimi i "P-38" nuk kishte nevojë për sinkronizimin e deklaruar dhe ishte me fuqi të madhe zjarri. Ishte ky segment që mundësoi gamë më të madhe armatimesh. Konfigurimet fillestare ishin dy mitralozë Browning M2 me kalibër 12.7 mm, dy mitralozë Browning me kalibër 7.62 mm dhe një top "T1 Army Ordnance" me kalibër 23 mm. U krye testimi shtesë pas së cilës u vendos konfigurimi përfundimtar i iPhone - katër mitralozë "Browning M2" me kalibër 12.7 mm dhe një top "Hispano" me kalibër 20 mm.

Një problem u identifikua në zhvillimin e prototipit që ishte potencialisht i rrezikshëm për pilotët. Gjatë "zhytjes", pra duke lëvizur në drejtim nga një lartësi e madhe poshtë, avioni ka humbur kontrollin. Hunda e avionit lëvizte në një kënd prej gati 90 gradë vertikalisht me tokën. Shpejtësia shkaktoi dridhje të mëdha që krijuan kontroll të vështirë të avionit. Këto probleme u shkaktuan nga kompresimi i madh aerodinamik. Lockheed e ka zgjidhur problemin duke vendosur fileto ajri dhe frena ajri të vendosura në krahë, për të kufizuar shpejtësinë e "zhytjes". Përveç armëve të rënda, avioni ishte i aftë të mbante tanke të jashtme, bomba dhe raketa. Tanket e jashtme siguronin një gamë maksimale më të madhe fluturimi. Ky segment ishte i mirëpritur për ekuipazhet e bombarduesve sepse morën një luftëtar me manovrim dhe armatim të shkëlqyer që i shoqëronte dhe i mbronte në misione që ndodheshin në një distancë të madhe nga bazat e tyre. Kapaciteti i madh mbajtës nënkuptonte edhe përdorimin e "P-38" në rolin e gjuajtësit-bombardues. Dizajni i tij lejonte një shkallë më të ulët të humbjeve të avionëve gjatë kryerjes së misioneve

në rolin e gjuajtësit-bombardues. Arsyeja e humbjeve të vogla erdhi nga projektimi dhe vendosja e dy motorëve të saj. Kur një motor shkatërrohej ose dëmtohej, tjetri e mbante avionin në fluturim. Avioni ishte një objektiv shumë rezistent ndaj rrëzimit. Megjithëse u përdor pothuajse në çdo pikë të nxehtë të Luftës së Dytë Botërore, misioni më i rëndësishëm në të cilin mori pjesë P-38 ishte në sektorin luftarak të Paqësorit. Kripto-analistët amerikanë kanë deshifruar mesazhet japoneze që përmbajnë informacione për vendin dhe kohën e fluturimit të komandantit të marinës japoneze - Admiral Isoroku Yamamoto. Admirali ishte krijuesi kryesor i sulmit në Pearl Harbor. Fluturimi i planifikuar ishte për të vizituar njësitë japoneze në frontin e

Avioni nuk kishte instalimin e duhur të ngrohjes dhe mungesa e ngrohjes ishte për shkak të mungesës së një motori të vendosur përpara kabinës. Të gjithë luftëtarët konvencionalë deri në ardhjen e P-38 kishin një motor përpara kabinës që në një mënyrë krijonte ose ndihmonte në ngrohjen dhe temperaturën e kabinës.

Variantet

Ka shumë variante zhvillimi të këtij avioni, por vetëm disa ishin të përshtatshëm për përdorim operacional në të gjithë sektorët luftarakë në Luftën e Dytë Botërore.

"P - 38F", variant me tanke ose bomba të jashtme. Kapaciteti mbajtës i bombave dhe raketave ishte 1000 kilogramë. Janë prodhuar 527 avionë.

Guadalcanal. Komanda e Lartë e SHBA vlerësoi se eliminimi i admiralit do të ishte një goditje e rëndë për moralin japonez. Më 18 prill të vitit 1943, 14 avionë P-38 Lightning fluturuan 700 kilometra në një lartësi prej 3 deri në 15 metra mbi oqean për të mos u vënë re. Dy bombardues japonezë G4M Betty u panë në brigjet e Buganville. Në njërin prej tyre ishte Admirali Yamamoto. Bombarduesit shoqëroheshin nga 6 avionë luftarakë A6M2 Zero. Pilotët rrëzuan dy bombarduesit, duke përmbushur kështu misionin e eliminimit të admiralit Yamamoto. Vetëm një P-38 u shkatërrua nga luftëtarët japonezë. Pavarësisht karakteristikave të shkëlqyera, avioni kishte vetëm një pengesë - ngrohjen e duhur në kabinë.

"P - 38G", variant me pajisje radio të modifikuara. U prodhuan 1082 avionë. "P - 38 H", një variant me një kapacitet mbajtës bombë 1600 kg. Ky variant kishte gjithashtu përplasje automatike në radiatorin e vajit. "P - 38J", një variant që është ekspozuar ndaj disa modifikimeve të përmirësuara. Përmirësimet përfshinin radiatorë nën gondolat e motorit, mbrojtje shtesë të kabinës dhe kapacitet të rritur të karburantit. Janë prodhuar 2970 avionë. "P - 38K", një variant me helikë të rritur - të zgjeruar dhe motorë që zhvillonin 1425 kuaj fuqi. Është prodhuar 1 avion. "P - 38L", një variant me motorë që zhvillonin 1600 kuaj fuqi. Janë prodhuar 3923 avionë.

Dimitar Danevski

19 vjet paqeruajtës në Afganistan

Këtë vit me kthimin e pjesëtarëve të kontingjentit maqedonas të cilët kontribuan në misionin “Përkrahje e vendosur” në Afganistan, zyrtarisht përfundoi kontributi i Armatës së Republikës së Maqedonisë së Veriut në Afganistan. Anëtarët e Armatës kanë marrë pjesë në misionet e Aleancës në Afganistan, ISAF dhe Përkrahje e vendosur që nga viti 2002. Në periudhën nga viti 2002 deri në

vitin 2015, rreth 3000 pjesëtarë të Armatës kanë qenë pjesë e forcës ISAF, në pozita të ndryshme dhe me detyra të ndryshme. Ushtarët, nënoficerët dhe oficerët tanë punonin si oficerë shtabi, anëtarë të njëjësive kryesore të sigurisë komanduese, instruktorë në ekipe mentoruese dhe ishin pjesë e ekipeve mjekësore dhe kirurgjikale. Në ISAF, njësitë speciale kontribuan gjithashtu, duke punuar me pjesëtarët e Gardës Kombëtare të Vermontit në ekipe të përbashkëta.

Që nga viti 2015, anëtarët e Armatës kanë kontribuar në misionin Përkrahje e vendosur, me 500 anëtarë të vendosur në Komandën e trajnimit, këshillimit dhe ndihmës së misionit në Kabul, me detyrën e ofrimit të komandës në një ekip për këshillim në Komandën e veriut, si pjesë e kontributi i përbashkët i grupit A5 në Qendrën e përbashkët të operacioneve COSA-North dhe në një ekip kirurgjik në spitalin Norvegjez Role-2.

Pistoletë Beretta Px4 Storm

Pistoleta Beretta Px4 Storm i përket pistoletave të gjeneratës 4 dhe ka një dizajn modern modular, i cili karakterizohet nga cilësia e lartë e punimit, mekanizmi shumë i sigurt i funksionimit dhe sigurisë, saktësia e shkëlqyer, ekuilibri dhe ergonomia e shkëlqyer, kontrollet e dyanshme me hapësirë të mirë dhe lehtësisht të aksesueshme, dimensione kompakte, kornizë municioni me kapacitet të madh, çmontim, pastrim dhe mirëmbajtje e lehtë.

Pistoleta bën pjesë në grupin e armëve gjysmë automatike dhe është prej çeliku dhe teknopolimer. Mbulesa me mbërthyes, tubi, mekanizmi i këmbëzës dhe korniza e municionit janë prej çeliku, ndërsa doreza është prej teknopolimer. Mbulesa është plotësisht e mbyllur dhe ka formë trapezoidi dhe për mbrojtje nga ndikimet e jashtme është skuqur. Mbi të janë vendosur pamje mekanike të ulëta luftarake me mundësi korigjimi në drejtim të pajisur me tre pika të bardha. Pjesa e përparme e poshtme e kornizës së timonit ka një shirit sipas standardit MIL STD 1913, i destinuar për vendosjen e një pamje lazer ose dritë taktike. Përndryshe, në kornizën e dorezës vendosen komandat e dyanshme për çmontimin e armës (sipas shembullit të Glock), butoni për lëshimin e kornizës së municionit i cili mund të vendoset në anën e majtë ose të djathtë me kërkesë të përdoruesit (për të cilat në buton janë zhvilluar 3 madhësi të ndryshme), ndërsa vetëm në anën e majtë është vendosur leva për fiksimin/lirimin e kapakut. Në varësi të versionit të pistoletës, ka një levë të dyanshme në anën e pasme të kapakut, e cila vepron si frenim ose mashtrim. Px4 Storm funksionon duke tërhequr dhe rrotulluar shkurtimisht tytën rreth boshtit të saj 180° (i modifikuar nga pistoleta Beretta P8000), ndërsa pistoleta Beretta 92 merr përsipër mekanizmin e tërheqjes së këmbëzës dhe mekanizmin e sigurisë por instalohen mekanizma të tjerë ndezës me mënyra të ndryshme veprimi. Mekanizmi i këmbëzës dhe çekiqi janë bërë në një tërësi kompakte, të mbrojtura nga faqe plastike dhe nëse ndonjë pjesë e montimit dëmtohet, e tëra mund të hiqet lehtësisht nga doreza dhe mund të instalohet menjëherë një mekanizëm tjetër korrekt. Ndryshe, pistoni është i pajisur me 4 mekanizma të ndryshëm veprimi të shënuar nën shkronjat F, G, D dhe C. Versioni F ka veprimin klasik të tërheqjes DA / SA dhe levën e dyanshme në kapak si funksion i frenimit manual dhe shkëputjes. Versioni G ka një veprim klasik DA / SA dhe një levë të

dyanshme si dekor. Versioni D ka një efekt tërheqës DAO dhe nuk ka një frenim manual, nuk ka dekor, as një sulmues klasik të jashtëm. Versioni C ka të ashtuquajturin veprim konstant i cili ndryshon nga mekanizmat e tjerë me një veprim DAO më të lehtë dhe më të shkurtër, pra me një susta gjysmë të shtrënguar të goditjes dhe nuk ka frenim dhe dekoder manual, as sulmues të jashtëm klasik. Për më shumë siguri gjatë trajtimit, arma ka një frenim të brendshëm automatik të integruar, në formën e një levë që bllokun kunjin e goditjes, i cili lejon përdorim shumë të sigurt pa asnjë sistem tjetër.

Tubi është nga brenda krom i fortë dhe ka 6 brazda, të prera me një hap rrotullimi djathtas. Ka edhe mostra me një tub më të gjatë për pranimin e një pushkë gjahu.

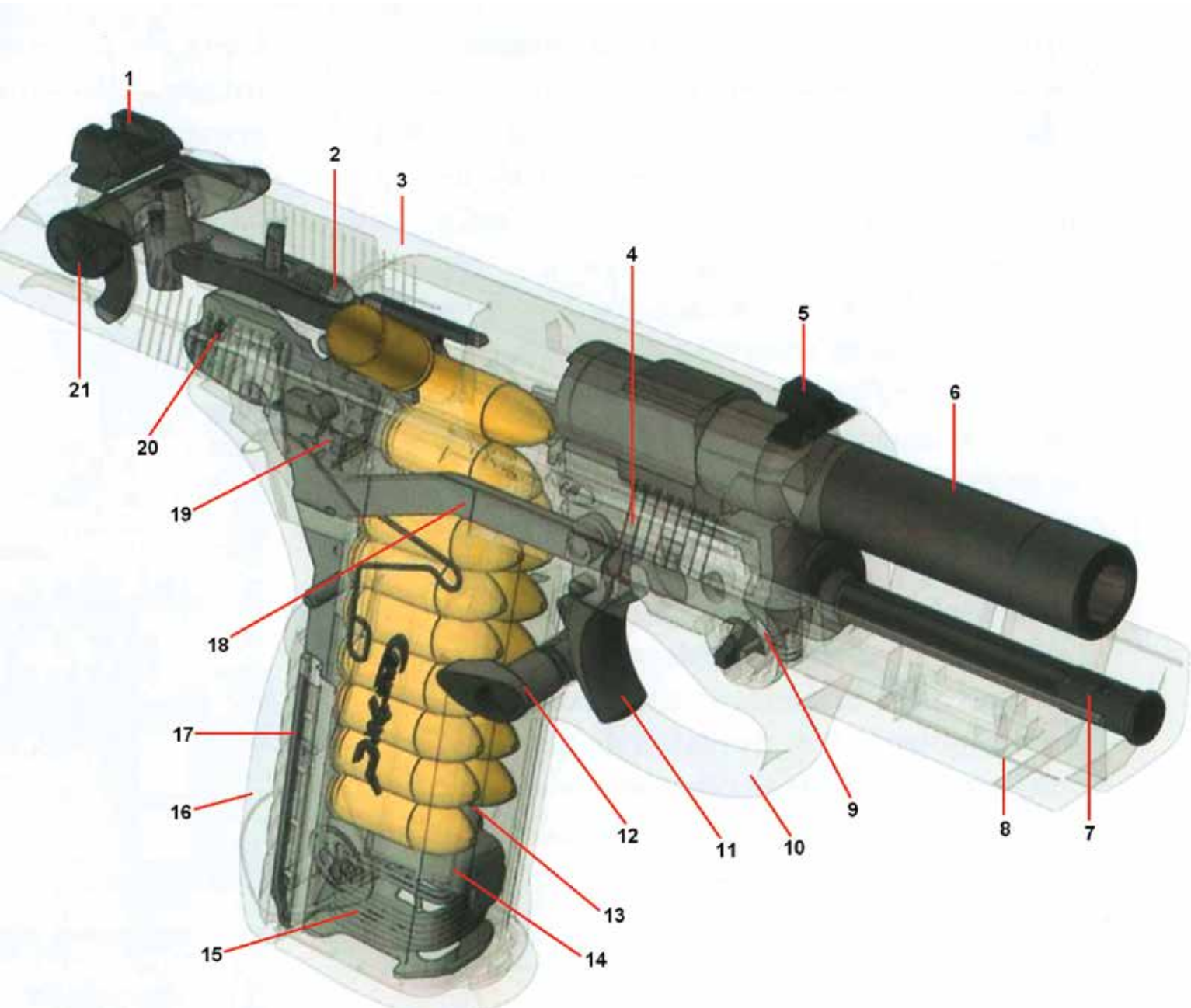
Mbërthimi i pistoletës zgjidhet në mënyrë të shkëlqyer ergonomike në një mënyrë të re inovative, dmth tre futje me një të vogël, trashësi mesatare dhe të madhe, të cilat vendosen në pjesën e pasme të dorezës, për ta bërë më të lehtë rregullimin sipas dorës së përdoruesit. Për këtë zëvendësim nevojiten thika. Pozicionimi i këtyre inserteve kryhet me një mbërthyes metalik në formën e shkronjës P dhe futet nga ana e poshtme e dorezës. Por për të kryer këtë funksion duhet së pari të hiqet korniza e municionit. Versioni i parë me madhësi të plotë të "Px4 Storm" ishte i pajisur me një kornizë municionesh çeliku me 17 raunde me një kapacitet prej 17 plumbash (kalibri 9 mm), por më vonë u zhvillua me një kapacitet prej 20 plumbash. Korniza e municionit në anën e pasme ka hapje të vogla për një pamje më të mirë të situatës së municionit.

Pjesët kryesore të pistoletës janë: doreza polimer, këmbëza dhe mekanizmi i saj, mbulesa me pamje dhe mbyllje mekanike përpara dhe pas, susta e kthimit dhe udhëzuesi i sustës udhëzuese, çelësi (përmes të cilit lidhet uji dhe tubi.), tytën dhe kornizën e municionit. Çmontimi dhe montimi i armës është i thjeshtë dhe kryhet pa mjete. Pistoleta prodhohet në disa versione dhe përmbysje bazë: Px4 (për municione 9x19 mm dhe .40 S&W), Px4 Type C (për municion 9x19 mm dhe .40 S&W), Px4 .45 (për municion .45 ACP), Px4 SD (për municionet .45 ACP), Px4 Compact (për municionet 9x19 mm dhe .40 S&W) dhe Px4 Sub-Compact (për municionet 9x19 mm dhe .40 S&W). Në vitet e para pistoleta prodhohej edhe për municion 9x21 mm. Sot, arma përdoret nga shërbime të ndryshme sigurie ose njësi të ushtrisë në rreth 16 vende.

Ivica Dameski

1. Pamje mekanike e pasme
2. Gjilpërë goditëse
3. Mbulesë
4. Çelësi për lidhjen dhe lidhjen e tubit me udhëzuesin e sustës së kthimit
5. Pamje mekanike e përparme
6. Tub me kalibër 9 mm
7. Furnizimi me ujë me burim kthimi
8. Shina Picatinny
9. Mekanizmi i çmontimit të armës
10. Mbrojtësi i këmbëzës
11. Kërcitje

- 12. Mekanizmi për përcaktimin/ lëshimin e kornizës së municionit
- 13. Kornizë municioni
- 14. Shtypës i plumbave
- 15. Përpjesëtuesi i kornizës së municionit
- 16. Mbërthimi modular teknikisht polimer
- 17. Mbajtëse sustash me susta dhe çekiç
- 18. Levë për lidhjen e këmbëzës me mekanizmin e saj
- 19. Mekanizmi i këmbëzës
- 20. Goditës
- 21. Leva e frenave manuale e cila ka edhe rolin e dekoruesit

KARAKTERISTIKAT TAKTIKE DHE TEKNIKE TË PX4 STORM (FULL SIZE)	
KALIBËR/MUNICIONE	9 mm / 9x19 mm
GJATËSIA	193 mm
LARTËSIA	140 mm
GJERËSIA MAKSIMALE	36 mm
GJERËSIA E DOREZËS	30 mm
GJATËSIA E TUBIT	102 mm
LINJA E SYNUAR	146 mm
PESHA BOSH	785 kg
SHPEJTËSIA E RAKETËS	360 m/s
ARRITJE EFIKASE	50 m
KAPACITETI I PLUMBIT	17

Aeroplan „KAI T-50 Golden Eagle“

Industria Koreane e Hapësirës Ajrore u krijua për qëllimet ajrore dhe të mbrojtjes të Forcave Ajrore të Republikës së Koresë (ROKAF). Fillimisht u formua si një sipërmarrje e përbashkët midis kompanive: Samsung Aerospace, Daewoo Heavy Industries (Divizioni Aerospace) dhe Hyundai Space and Aircraft Company. Gjatë vitit 1999, ajo u bë më pak e varur nga kompanitë themeluese, duke nxitur interesat e aviacionit dhe hapësirës me urdhër të qeverisë së Koresë së Jugut, veçanërisht pas problemeve financiare të këtyre kompanive si rezultat i krizës financiare aziatike të vitit 1997. Në këtë pjesë ne përfaqësojmë avionin që na vjen nga kjo pjesë e lindjes. Bëhet fjalë për një "Golden Eagle" me markën KAI T-50 nga familja e avionëve supersonikë dhe të avancuar të Koresë së Jugut (shpejtësia supersonike është shpejtësia e një objekti që tejkalon shpejtësinë e zërit / Mach 1 dhe kjo shpejtësi për avionët që fluturojnë në nivelin e detit është afërsisht 343.2 m/s ose 1236 km/h). KAI T-50 Golden Eagle është avioni i parë supersonik i Koresë

së Jugut dhe një nga aeroplanët e paktë të trajnimit supersonik në botë. Industria ajrore Koreane, me mbështetjen e shtetit dhe në bashkëpunim me kompaninë Lockheed Martin, ka zhvilluar këtë avion të lehtë luftarak të destinuar kryesisht për stërvitje. Zhvillimi i avionit u financua nga 70% e qeverisë së Koresë së Jugut, 17% e industrisë koreane të hapësirës ajrore

dhe 13% e Lockheed Martin. ZHVILLIMI DHE KARAKTERISTIKAT Programi i zhvillimit KAI T-50 Golden Eagle filloi në fund të viteve 1990 dhe fluturimi i parë u përfundua në vitin 2002. Vlerësimi fillestar operacional u bë në vitin 2003, dhe avioni u bë plotësisht funksional dhe hyri në shërbim të Forcave Ajrore të Republikës së Koresë nga viti 2005 deri në vitin

2007. Programi i projektimit dhe ndërtimit T-50 fillimisht u krijua për të zhvilluar avionin e tij të aftë për supersonikë, i projektuar për të ofruar trajnime pilotësh për variantet koreane F-16 dhe F-15, si dhe për generatat aktuale dhe të ardhshme të luftëtarëve. të avancuara F-22 dhe F-35. Ai parashikonte zëvendësimin e modeleve të mëparshme T-38 dhe A-37, të cilat në atë kohë ishin aktive në Forcat Ajrore të Republikës së Koresë. Në përgjithësi, seria T-50 është e ngjashme në konfigurim dhe dizajn me versionin korean të General Dynamics F-16 Fighting Falcon.

Të dy kompanitë, në bashkëpunim me Korenë e Jugut, kanë zbatuar një program të përbashkët marketingu T-50 në nivel ndërkombëtar. Në këtë drejtim, bashkëpunimi i Koresë së Jugut në shpërndarjen e varianteve është realizuar me Indonezinë, Tajlandën, Filipinet dhe Shtetet e Bashkuara. Krahas variantit stërvitor, ka modele të zhvilluara shtesë në variante akrobatike (Black Eagles), variante luftarake, si dhe një luftëtar me shumë qëllime me një vend. Variantet e trajnimit T-50 kanë një skemë ngjyrash të bardhë, të zezë dhe të kuqe, dhe variantet akrobatike karakterizohen nga e bardha, e zeza dhe e verdha.

TA-50 është një version i armatosur rëndë i trajnerit T-50, i projektuar për stërvitje luftarake me plumb dhe në rolin e sulmit të lehtë. Ky model është projektuar për të funksionuar si një platformë luftarake me armë precize, raketa ajër-ajër dhe raketa tokë-tokë. Versioni i armatosur i TA-50 mund të pajiset me armë të ndryshme si: top M61 Vulcan 20 mm, raketa AIM-9 Sidewinder, AGM-65 Maverick, Hydra 70, si dhe bomba CBU-58, Mk-20, Mk. -82, 83, 84. Në TA-50 mund të instalohen pika shtesë zbulimi, shënjestrimi dhe lufte elektronike. Variantet e reja të zbulimit dhe të luftës elektronike, të njohura gjithashtu si RA-50 dhe EA-50 (Variantet e Zbulimit dhe Luftës Elektronike), janë duke u zhvilluar.

Ekziston një variant FA-50 i cili është më i avancuari dhe një nga versionet më të reja të T-50. Fluturimi i parë i FA-50 u zhvillua në vitin 2011. Ky variant ka një kapacitet më të madh të karburantit të brendshëm, aeronautikë të përmirësuar, rreze më të gjatë dhe lidhje taktike të të dhënave. Ky model është i pajisur me një radar izraelit të modifikuar që ka një rreze veprimi dy

të tretat më të mëdha se radari TA-50. Në dhjetor të vitit 2008, Koreja e Jugut i dha një kontratë Industrisë Ajrore Koreane për të modifikuar katër T-50 në standardin FA-50. Në maj të vitit 2013, industria koreane e aviacionit mori një porosi prej 1 miliard dollarësh për avionë të rinj luftarakë FA-50.

Sidoqoftë, varianti i fundit është nga dhjetori i vitit 2015, kur Industria Ajrore Koreane njoftoi dhe zbuloi një përmirësim të ri të KAI-LM T-50 TX, i projektuar për të konkurruar në programin amerikan TX, i cili filloi testimin në vitin 2016. Ky variant i ri, i bazuar në aeroplanin luftarak me shumë role FA-50, përfshin një kabinë të gjeneratës së pestë me ekrane shumëfunktionale.

Sistemi operativ i avionit është i pari dhe i vetmi sistem operativ në kohë reale e zhvilluar nga një kompani aziatike. Si Samsung Thales ashtu edhe LIG Nex1 janë zhvilluesit kryesorë të pajisjeve luftarake aeronautike dhe elektronike për T-50 dhe variantet e tij. Ka shumë kompani të tjera të Koresë së Jugut dhe institucione të mbrojtjes përgjegjëse për aeronautikën dytësore dhe sistemet në bord, duke përfshirë

kompjuterët e kontrollit, pajisjet e testimit avionik, softuerin e analizës së të dhënave, sistemet e përpunimit të të dhënave gjatë fluturimit dhe softuerin e menaxhimit me motorë dhe sisteme për planifikim dhe misionet mbështetëse. Radarët për variantin klasik u zhvilluan nga Lockheed Martin dhe motorët e Kontrollit të Motorit Dixhital të Autoritetit të plotë (FADEC) u ndërtuan nën licencën e Samsung Techwin. Avioni ka pajisje dhe sisteme të pasura si: Fly-By-Wire Controls and Hands On Throttle And Stick (HOTAS), Full Colour Multifunction Displays, Head-Up Display (HUD), Digital Flight Control System, Global Positioning / Inertial Navigation System, Radar Altimeter, Integrated VOR / Instrument Landing System, Multi-Mode Radar, Onboard Oxygen Generating System (OBOGS) dhe më shumë. Ka shtatë rezervuarë të brendshëm të karburantit (pesë në trup dhe dy në krahë), dhe karburant shtesë mund të vendoset në tre rezervuarë të jashtëm të karburantit, gjë që rrit diapazonin dhe efikasitetin e këtij avioni.

nënkolonel Dragan Pavlovski

KARAKTERISTIKAT E PËRGJITHSHME	
EKUIPAZHI	1 deri 2 pilot
GJATËSIA	13.14 m
LARTËSIA	4.94 m
PESHA E NJË AVIONI BOSH	6 470 kg
PESHA MAKSIMALE E NGRITJES	12 300 kg
SHPEJTESI MAKSIMALE	1 837 km/ore
ATERIM	1 851 km
SHPEJTËSIA E NGJITJES	198 m/sek
I AFTË PËR TË PËRBALLUAR NGARKESAT	g: +8 -3
LARTËSIA E FLUTURIMIT	14 630 m

ACV 1.1 automjet luftarak amfib 8x8 i Trupave Detare të SHBA

Programi ACV 1.1 u iniciua nga Korpusi i Marinës së Shteteve të Bashkuara (USMC) në vitin 2011 për të zëvendësuar familjen e vjetër të automjeteve të sulmit amfib (AAV), e cila hyri në shërbim në vitin 1972. Programi ACV është krijuar për të zëvendësuar një mjet sulmi amfib 40-vjeçar. Përpjekjet e mëparshme zëvendësuese me vlerë 3 miliardë dollarë, të konsideruara si një mjet luftarak i ekspeditës, u anuluan në vitin 2011 për shkak të besueshmërisë së dobët të sistemit dhe rritjes së kostove, sipas Shërbimit të Kërkimeve të Kongresit. Automjeti i ri është krijuar për të ofruar mbijetesë dhe ngarkesë të përmirësuar në krahasim me flotën ekzistuese të automjeteve AAV7 të USMC. Trupat e Marinës miratuan aftësinë fillestare operacionale të ACV në nëntor të vitit 2020.

Automjeti luftarak amfib ACV 1.1 është një mjet i ri i blinduar i projektuar dhe prodhuar nga BAE Systems në bashkëpunim me Iveco Defense Vehicles

Zhvillimi i mjeteve luftarake ACV 1.1 Kompanisë „BAE Systems” iu dha një kontratë 184 milion dollarë nga USMC (Trupat Detare të SHBA) për 36 ACV-të e para në dhjetor të vitit 2020. Në shkurt të vitit 2021, USMC lidhi një kontratë 184 milionë dollarësh për të përfunduar prodhimin e 36 automjeteve shtesë, duke e çuar totalin në 72. Transportuesi i personelit të blinduar ACV-P do të prodhohet sipas kontratës. Më herët në maj të vitit 2015, BAE Systems paraqiti një ofertë për të zhvilluar automjete ACV 1.1. Kompania më pas mori një kontratë 103.7 milionë dollarë për Inxhinieri, Prodhim dhe Zhvillim (EMD) për dorëzimin e 16 prototipeve ACV 1.1 në nëntor të vitit 2015. Prototipi i parë sipas kontratës u dorëzua në USMC në dhjetor të vitit 2016. Dorëzimi i 16 prototipeve të mbetura u përfundua deri në fund të vitit 2017. Një nga shqetësimet kryesore në lidhje me mjetin sulmues amfib ishte mungesa e mbijetesës së tij, sipas Drejtorisë së Programeve Amfibe të BAE. Niveli i mbrojtjes së ACV është i barabartë ose më i madh se ai i MRAP (makinë rezistente ndaj minave, e mbrojtur nga prita), gjë që e bën atë tre herë më të qëndrueshme se një mjet sulmi amfib. Në kërkesën për informacion të vitit 2011 thuhet se automjeti duhet të jetë në gjendje të mbrohet nga kërcënimet si zjarri i drejtpërdrejtë dhe indirekt, minat dhe mjetet shpërthyes të improvizuara. Këto prototipa iu nënshtruan testeve rigoroze para dorëzimit, duke vlerësuar faktorë të tillë si zbutja e rrezikut, lëvizshmëria e tokës, mbijetesja dhe aftësia e notit.

USMC kreu testimin zhvillimor dhe vlerësimin operacional të 16 automjeteve luftarake amfibe në gjysmën e parë të vitit 2017. Automjetet treguan lëvizshmëri superiore në tokë dhe në ujë gjatë provave.

Pas reagimeve nga Trupat e Marinës, një numër i vogël ndryshimesh u bënë në dizajnin e sistemit. Një modifikim i kërkuar nga Trupat e Marinës është rritja e ndërgjegjësimit për situatën. Për të përmbushur këtë kërkesë, BAE Systems përmirësoi dizajnin me një paketë kamerash 360 gradë. Më parë, automjetet kishin kamera 180 gradë. Kompania BAE Systems u preferua nga USMC në qershor të vitit 2018 ndaj konkurrentit të saj Science Applications International Corporation

SPECIFIKIMET DHE VEÇORITË E PËRGJITHSHME TË AUTOMJETEVE “ACV 1.1”.	
VENDI I ORIGJINËS	SHBA
KONFIGURIMI	8x8
NDENJËSE	3+13
PESHË	30,5 ton
KAPACITETI I NGARKESËS	3,3 ton
GJATËSIA	8,9 metra
GJERËSIA	3,1 metra
LARTËSIA	2,8 metra
ARMATIM	opsionalisht, CROWS me MG 12,7 mm ose ATGM 30/40 mm
FUQIA SHTYTËSE	motor dizel me gjashtë cilindra
AUTONOMIA E BANDËS	523 km
SHPEJTËSIA MAKSIMALE E RRUGËS	105 km/h
TEJKALIMI I PJERRËSISË	od 60%
TEJKALIMI I NJË PJERRËSI ANË-SORE	30%
TEJKALIMI I NJË PENGESË UJORE	amfibe

Automjeti ACV 1.1 mund të lëshohet dhe të merret nga deti me ndihmën e varkës. Mund të funksionojë pa probleme, edhe në kushte të pafavorshme detare, për t’u transportuar me C-17, sipas kompanisë “Iveco”. Automjeti ka dy helika dhe mund të integrojë topa deri në kalibrin 40 mm

(SAIC). Kompania mori një kontratë 198 milion dollarë për dorëzimin fillestar të 30 ACV-ve në qershor të vitit 2018. Marrëveshja përfshin gjithashtu opsione për dërgimin e deri në 204 automjeteve, duke e çuar vlerën totale të marrëveshjes në 1.2 miliardë dollarë. Automjetet po ndërtohen në objektet e prodhimit të BAE Systems të vendosura në të gjithë Shtetet e Bashkuara. Më 10 dhjetor të vitit 2020, Marine Corps dhe BAE Systems njoftuan fillimin e prodhimit të plotë, me një seri fillestare

prej 36, e cila pritet të rritet në 72 në fillim të vitit 2021 me mundësinë e 80 automjeteve në vit më pas. Nënkontrata e stacionit të armëve me telekomandë i është dhënë Kongsberg Defense Systems me Protector RT20. Dizajni dhe karakteristikat e mjetit luftarak amfib 1.1 Automjeti luftarak amfib ACV 1.1 bazohet në një platformë amfibe 8 × 8 rrota të zhvilluar nga Iveco Defense Vehicles. Trupi i automjetit të blinduar u zhvillua duke përdorur materiale

dysHEMEJE rezistente ndaj minave. Automjeti ACV 1.1 mund të lëshohet dhe të merret nga deti me varkë. Mund të funksionojë pa probleme, edhe në kushte të pafavorshme detare, për t'u transportuar me C-17, sipas kompanisë "Iveco". Automjeti ka dy helika dhe mund të integrojë topa deri në kalibrin 40 mm. Automjeti është projektuar për të akomoduar tre anëtarë të ekuipazhit dhe 13 ushtarë (të zbritur). Ofron hapësirë të mjaftueshme për të mbajtur furnizimet e nevojshme për ekuipazhin dhe stafin tjetër për të mbijetuar dy ditë radhazi. Gjatësia totale e mjetit është 8.9 metra, ndërsa gjerësia dhe lartësia e bykut janë përkatësisht 3.1 dhe 2.8 metra. Automjeti ACV 1.1 ka një peshë bruto prej 30,617 kg dhe mund të mbajë një ngarkesë maksimale prej 3,302 kg.

Variantet

Përveç versionit ACV 1.1, BAE Systems dorëzoi variantin e parë të Komandës ACM (ACV-C) në USMC për testim në shkurt të vitit 2021. Automjetet e komandës ACV-C janë krijuar për të mbështetur komandën dhe kontrollin duke ofruar nivelet më të larta të komunikimit, koordinimit dhe analizës së fushëbetesës. Tre automjete përfaqësuese komanduese-kontroll dhe platforma prodhimi do të merren për testim në vitin 2021. Variantet e tjera të Trupave Detare përfshijnë një transportues personeli të blinduar ACV (ACV-P) dhe një automjet rikuperimi (ACV-R recovery).

Armatoja dhe vetëmbrojtja e ACV 1.1 Automjeti luftarak amfib ka cilësime të shumta të armëve për të akomoduar një sërë mitralozash. Ai përmban një stacion të armatosur me telekomandë, i cili mund të armatohet me një mitraloz të kalibrin 0.50 M2. Në byk mund të instalohet një kube e stabilizuar me montim të dyfishtë për lëshimin e granatave M2 / Mark 19. Për më tepër, Korpusi i Marinës vendosi të vazhdojë me një variant të armatosur që do të ketë një top 30 mm për të rritur vdekshmërinë. Objektivi aktual i blerjes është të marrë një total prej 1.122 automjetesh për nevojat e një prej njësive më elitare në botë USMC. ACV 1.1 ofron veçori të përmirësuara të mbijetesës, të tilla si byk rezistent ndaj shpërthimit dhe sedilje të mbrojtura që thithin energji. Mbron pasagjerët nga shpërthimet e minave, mjetet shpërthyesë të improvizuara (IED), kokat e luftës me energji kinetike (KE), zjarrit me armë të vogla dhe granatahedhës.

Automjeti është i pajisur me një motor naftë me gjashtë cilindra me një fuqi maksimale prej 690 kf. Integron një sistem të avancuar H-Drive të zhvilluar nga Iveco Defense Vehicles dhe siguron tërheqje me të gjitha rrotat kur manovroni në tokë dhe në ujë. Termocentrali siguron një shpejtësi maksimale prej më shumë se 105 km në orë në rrugët e asfaltuara dhe një shpejtësi maksimale amfibe prej 6 kt. Gama maksimale e automjetit të blinduar kur udhëton me një shpejtësi prej 89 km / orë është 523 km. Automjeti ofron rreze amfibe deri në 12 nmi plus një distancë prej 402 km në tokë. Është i pajisur me goma 16R20 dhe mund të kapërcejë pjerrësi më shumë se 60% dhe pjerrësi anësore më shumë se 30%. Rrezja e kthesës nga trotuari në buzë të mjetit luftarak është 10,97 m.

Automjeti ACV është një ekuilibër optimal i lëvizshmërisë detare dhe tokësore, mbijetesës dhe potencialit të rritjes në të ardhmen. Platforma ACV u krijua për t'u rritur dhe përshtatur me nevojat e misionit, duke ofruar hapësirë për mundësi të reja ndërsa teknologjia evoluon, të tilla si zbulimi, lufta elektronike, mbrojtja ajrore dhe integrimi i sistemeve UAS. Me dizajnin e tij modular, ACV është gati t'u sigurojë marinsave fleksibilitetin për të trajtuar role shtesë në mision dhe teknologjitë e ardhshme. Kjo platformë pa kompromis 8x8 është një përzjerje unike e aftësive të vërteta amfibe në det të hapur, lëvizshmërisë së tokës, mbijetesës, ngarkesës dhe potencialit të rritjes për të akomoduar nevojat e zhvillimit të Trupave Detare të SHBA (USMC).

Idriz Idrizoski

Mitralozi DP-28 i shërbeu Bashkimit Sovjetik dhe aleatëve të tij të Traktatit të Varshavës për gati 40 vjet si mitralozi kryesor i lehtë i këmbësisë. Aftësia për të performuar mirë në kushte ekstreme dhe lehtësia e mirëmbajtjes zgjati jetëgjatësinë e saj, kështu që DP-28 u pa në duart e luftëtarëve talebanë në Afganistan dhe shpesh u pa në duart e revolucionarëve në zonat civile libiane dhe siriane

Mitralozi Degtyarov DP-28 - "Gramafon"

Forma dhe dizajni shumë i jashtëm, siguria gjatë luftimit dhe sistemi unik i funksionimit të kornizës së municionit në formën e një disku që i ngjan një pllakati gramafoni që në veprim rrotullohet tamam si një disk gramafoni, e bënë mitralozin Degtyarov DP-28. Ikona sovjetike e Luftës së Dytë Botërore. Ai mbërriti në zonën tonë si ndihmë nga Ushtria e Kuqe për nevojat e Ushtrisë Çlirimtare Kombëtare në operacionet përfundimtare për çlirimin e Jugosllavisë, ku nga përdoruesit e quajtën "gramafoni" ose "tavë". Në faqet e analetëve të Luftës së Madhe Patriotike Sovjetike

janë shkruar armë të krijuara nga një prej projektuesve të shquar të armëve ruse, një hero i punës socialiste, katër herë fitues i Çmimit Shtetëror Stalin, Doktor i Shkencave Teknike, Gjeneral Major i Inxhinierisë dhe Shërbimi Teknik Vasily Alekseevich Degtyarov. Arma e tij me të cilën Ushtria e Kuqe kaloi gjatë gjithë Luftës së Dytë Botërore është shumë për t'u vlerësuar. Pas luftës, armët u përdorën gjerësisht në pothuajse çdo konflikt në planet, nga malet afgane përmes xhunglave të El Salvadorit, Kolumbisë, Vietnamit deri në Liban dhe Siri. Gjatë Luftës së Parë Botërore, mitralozët u bënë një faktor kryesor në rritjen e fuqisë

së zjarrit të këmbësisë. Ushtria e Kuqe nuk kishte armë të tilla të prodhuara dhe të dizajnuara në vend deri në mesin e viteve 1920. Armatimi i saj përbëhej nga modele të huaja të mitralozëve të lehtë të mbetur nga Ushtria Perandorake ose të marra si trofe gjatë Luftës Civile, duke përfshirë francezët Shosha 8 mm M1915 dhe Hodgkin M1909, .303 (7.71 mm) dhe anglezin Louis M1915. Disa mitralozë të lehtë të vjetëruar dhe pothuajse plotësisht të përdorur, madje edhe me lloje të ndryshme plumbash të huaj, kërkonin zëvendësim të menjëhershëm. Zhvillimi i modelit të tij të mitralozit të lehtë në Rusinë Sovjetike të shkatërruar plotësisht, pa bazën e nevojshme të prodhimit dhe pa rezerva të konsiderueshme të projektimit, ishte shumë i vështirë. Edhe pse ky problem u zgjidh në vitin 1916, kur filloi ndërtimi i fabrikës së mitralozëve Kovrov në Rusi, i destinuar për prodhimin e licencuar të mitralozit danez Madsen në kalibrin 8 mm. Lufta Civile dhe shkatërrimi i objekteve të prodhimit nuk lejuan prodhimin masiv të armëve automatike deri në fund të viteve 1920. Pas përfundimit të luftës civile, të armatosurit e famshëm rusë V. G. Fedorov dhe studenti i tij V. A. Degtyarov filloi të punojë në hartimin e një lloji të

ri të armëve në zyrën e projektimit të fabrikës së armëve Kovrov. Byroja e projektimit të fabrikës u bë shpejt një shkollë e vërtetë për zhvillimin shkencor dhe zhvillimin e armëve automatike, dhe vetë fabrika ishte një nga qendrat për krijimin e armëve të vogla dhe ajrore. Në Kovrov, Fedorov dhe Degtyarov realizuan në praktikë idenë e bashkimit të armëve të vogla - krijimi i bazuar në modelin bazë të llojeve të ndryshme të armëve me një parim të veprimit automatik. Sidoqoftë, përprjekja e tyre e parë për të zgjidhur problemin e zhvillimit të një kompleksi të tërë armësh të kalibrit 6.5 mm bazuar në pushkën e sulmit të Fedorov të vitit 1916, e cila përfshinte një mitraloz të lehtë, avion të lehtë dhe mitraloz tank, ishte i pasuksesshëm. Një rezultat kaq i trishtuar u ndikua nga dy arsye, vetë dizajni dhe përdorimi i plumbit japonez 6.5 mm. Meqenëse u zbulua se ishte e pamundur të krijoni shpejt dizajnin tuaj për një mitraloz të lehtë, zgjidhja më e thjeshtë për të kapërcyer këtë situatë ishte shndërrimi i mitralozit të rëndë standard Maxim në një të lehtë. Në fillim ishte e qartë se kjo masë ishte vetëm e përkohshme, por në vitin 1923 krijimi i mitralozit të lehtë iu besua I. H. Kolesnikov dhe F. B. Tokarev. Për shkak të kërkesave të rrepta teknike dhe taktike, mostrat e tyre ishin të ngjashme, por pas shumë testeve u preferua mitralozi Tokarev. Ushtria e Kuqe e miratoi atë me emrin: Mitralozi 7.62 mm Maksim Tokarev (MT). Ky dizajn kishte një sërë të metash që në fillim, por situata me mitralozët e lehtë në Ushtrinë e Kuqe kërkonte futjen më të shpejtë të një modeli të tillë në prodhim. Prandaj, në vitet 1926-1927, u prodhuan 2,450 mitralozë Maksim Tokarev.

Megjithë mitralozin e miratuar, trupave u mungonte një mitraloz me një dizajn të thjeshtë, më të vogël dhe më të lehtë, i cili mund të përdorej për mbështetjen e drejtpërdrejtë të zjarrit të këmbësorisë në fushën e betejës. Të vetëdijshëm për nevojën e ushtrisë për armë të tilla, shumë njerëz të armatosur sovjetikë filluan t'i projektonin ato në mënyrë aktive. Midis tyre ishin përfaqësuesit e fabrikës Kovrov: V. A. Degtyarov dhe S.G. Simonov. Degtyarov në vitin 1926 prezantoi modelin e tij të modifikuar për teste konkurruese, i cili tregoi avantazhe të dukshme të përgjithshme ndaj mitralozit Maksim Tokarev. Prototipi i mitralozit të lehtë Degtyarov i vitit 1926, i projektuar për plumbin standard 7.62 mm, ishte dukshëm më i lehtë dhe më praktik për t'u përdorur se mitralozi Maxim

Tokarev. Testet e shumta në fabrikë dhe në terren kanë nxjerrë pozitive, por janë evidentuar disa mangësi. Mitralozi i është kthyer konstruktorit për plotësimin dhe heqjen e defekteve. Degtyarov prezantoi disa përmirësime në mitralozin e tij, kështu që në fillim të vitit 1927, dy mostra u testuan me sukses dhe u propozuan si mostra për punën paraprake për të filluar prodhimin e tyre. Në dhjetor të vitit 1927, pas testimit në kushte të vështira prej -30 gradë Celsius, u miratua nga Ushtria e Kuqe me emrin: mitraloz 7.62 mm, Degtyarov, këmbësoria, 1928 (DP-28). Ishte arma kryesore automatike e destinuar për shkatërrimin me zjarr të objektivave grupore të hapura dhe të maskuara dhe më e rëndësishmja objektiva të drejtpërdrejta individuale në distanca deri në 800 m dhe shkatërrimin e avionëve sulmues dhe parashutave deri në 500 m. Gjatë gjuajtjes me plumba të blinduar të veçantë, mitralozi i lehtë përdorej për të luftuar objektivat e blinduara lehtë me lëvizje të shpejtë në distanca deri në 300 m. Zjarri nga mitralozi i lehtë DP është

kryer, si rregull, me breshëri të shkurtra (3-6 plumba). Shpejtësia e zjarrit ishte deri në 600 fishekë në minutë. Shpejtësia luftarake e zjarrit ishte deri në 80 plumba në minutë. Masa e mitralozit të lehtë DP-28 ishte 8.4 kg, pesha e kornizës me municion në formë disku me 47 plumba ishte 2.8 kg. Gama e plumbit ishte 1500 metra, dhe diapazoni përfundimtar deri në 3 kilometra. Mitralozi DP-28 punonte në parim e huazimit të gazrave të barutit, i cili ishte një tipar dizajni i të gjitha armëve të Degtyarov. Mekanizmi i këmbëzës është projektuar vetëm për zjarr të vazhdueshëm. Për të nisur që të gjuajë, automatiku, duke shtërnguar me dorë qafën e kundakut, lëshoi njëkohësisht frenën, që ndodhej pas këmbëzës dhe kështu arma u bë menjëherë gati për të hapur zjarrin automatik. Zjarri i automatikut zgjati për aq kohë sa ishte shtypur këmbëza dhe sa kishte municion. Veçoritë pozitive të armës së re përfshinin thjeshtësinë e mitralozit, e cila u ndikua nga dizajni origjinal i mekanizmit të kyçjes dhe ndezjes. Disa automatikë lëvizës kombinojnë disa funksione në të

njëjtën kohë, duke përfshirë kornizën e municionit në formë disku. Paraqitja e mirë-projektuar e këtyre pjesëve lehtësoi shumë mirëmbajtjen dhe funksionimin e mitralozit. Rregullatori i dhomës së gazit lejonte ndryshimin e sasisë së gazrave të barutit që ndikonin në sistemin e automatizimit të lëvizshëm, i cili ishte një faktor i rëndësishëm për funksionimin e armës në kushte të pafavorshme pune, si papastërtitë apo temperaturat ekstreme. Gjuajtja e suksesshme u krye në objektiva grupore dhe të vetme në distanca deri në 800 metra dhe këmbët siguronin stabilitet gjatë gjuajtjes, gjë që ndikoi në saktësinë e tij. Duke vënë në dukje meritat personale të Degtyarov dhe rëndësinë e mitralozit të lehtë si arma automatike e parëndur e Bashkimit Sovjetik për forcimin e mbrojtjes së vendit, Voroshilov tha në një fjalim të vitit 1935 para trupave të garnizonit të Moskës se ushtria i

detyrohej shumë Degtyarov për rolin e tij në prodhimin e mitralozit. Në atë kohë, mitralozat e lehta të Degtyarov kishin zënë tashmë vendin e tyre në arsenalin e Ushtrisë së Kuqe. Në vitet e paraluftës, Degtyarov, në bashkëpunim të ngushtë me projektuesit, punoi shumë dhe me fryt në modernizimin e PD dhe krijimin e modeleve krejtësisht të reja të mitralozave të lehta. Të gjitha modelet e armëve me konstrukcion Degtyarov karakterizohen nga një veçori - automatizimi i tyre funksionoi në parimin e huazimit të gazrave të barutit. Pak para Luftës së Madhe Patriotike, qeveria Sovjetike vendosi të fillonte prodhimin masiv të DP-28 në uzinën e saj në Kovrov dhe për të siguruar furnizimin e pandërprerë të Ushtrisë së Kuqe me mitralozë të lehtë, DP-28 ishte prodhuar në një fabrikë në qyteti i Stalinit që nga viti 1940 Republika Altai. Me fillimin e Luftës së Dytë Botërore, fabrikat në Kovrov dhe

Stalin kishin prodhuar më shumë se 200,000 mitralozë. Që nga qershori I vitit 1941, prodhimi i tyre ka ardhur duke u përshpejtuar. Për shkak të strukturës së tij të thjeshtë, funksionimit të sigurt dhe saktësisë, DP-28 i shërbeu ushtarit sovjetik për më shumë se 20 vjet, duke qenë arma kryesore automatike për zjarrin e këmbësorisë në linja. Në vetëm katër vjet luftë, njerëz të armatosur sovjetikë dërguan pak më shumë se 660,000 mitralozë të lehtë në front, një kontribut i rëndësishëm në humbjen e armikut. Përdorimi luftarak ka zbuluar mangësi të shumta në dizajn dhe prodhim. Kapaciteti i vogël i diskut të municionit kufizoi ndjeshëm aftësitë e tij luftarake, veçanërisht në sulm, ku mitralozat e lehtë nuk mund të kompensonin as sadopak zjarrin automatik të pandërprerë nga mitralozë të fuqishëm, por të rëndë. Arma kryesore e këmbësorisë me sa duket kishte nevojë për një sistem më të avancuar të ushqimit të municioneve. Prodhimi i tij me metodat tradicionale të përpunimit të metaleve nuk lejoi një rritje të konsiderueshme të prodhimit pa përfshirjen e fabrikave të reja për prodhimin e tij. Kishte një nevojë akute për të kaluar në prodhim me teknologji të avancuar. Vetë dizajni i armës kërkonte gjithashtu një zgjidhje të re. Projektuesit nën Degtyarov iu afruan zgjidhjes së këtyre problemeve në disa mënyra, duke përmirësuar modelet ekzistuese të armëve, duke krijuar mitralozë të lehtë me zgjidhje tërësisht të reja për pjesë dhe montime individuale, si dhe një studim të hollësishtëm të një sërë problemesh që lidhen me kalimin e ndërtimit në saldim. Në të gjitha variantet është prodhuar në rreth 800,000 kopje.

Mitralozë DP-28 i shërbeu Bashkimit Sovjetik dhe aleatëve të tij të Traktatit të Varshavës për gati 40 vjet si mitralozë kryesor i lehtë i këmbësorisë. Aftësia për të performuar mirë në kushte ekstreme dhe lehtësia e mirëmbajtjes zgjati jetëgjatësinë e saj, kështu që DP-28 u pa në duart e luftëtarëve talebanë në Afganistan dhe shpesh u pa në duart e revolucionarëve në luftërat civile libiane dhe siriane. Në një kohë kur ishte më e rëndësishmja, ai "luajti" marshimin e tij të fitores dhe tani është një shembull i një arme që shënoi Luftën e Dytë Botërore dhe kontriboi në fitoren e Ushtrisë së Kuqe ndaj nazizmit. Ai është padyshim një nga ikonat e Ushtrisë së Kuqe.

Aleksandar Stojçevski

Shpërthimi dhe eksplozivët

Një shpërthim nuk mund të ndodhë vetë, por duhet të shkaktohet nga një impuls i jashtëm, i quajtur shpesh impulsi fillestar ose energjia e aktivizimit. Për sa i përket llojeve të procesit të transformimit të energjisë potenciale, shpërthimet mund të jenë: fizike, bërthamore ose atomike dhe kimike ose molekulare. Në shpërthimet fizike ka një transferim të menjëhershëm të materies nga një gjendje fizike në tjetrën dhe mund të shkaktohet vetëm nga një impuls i natyrës fizike. Shembuj të shpërthimeve të tilla mund të jenë: shpërthimet e kaldajave me avull, rrufetë etj. Shpërthimet bërthamore ose atomike janë një proces afatshkurtër i çlirimit të sasive të mëdha të energjisë potenciale bërthamore (në një masë relativisht të vogël) dhe e shndërrimit të saj në një formë tjetër energjie si energjia e valës së goditjes, nxehtësia dhe energjia radioaktive. Shpërthime të tilla ndodhin përmes një procesi shkrije, i cili në thelb është një reagim i

Shpërthimi është një proces në të cilin ka një transformim të shpejtë të energjisë potenciale në kinetike ose në ndonjë lloj tjetër energjie. Ky fenomen lidhet me ndryshimin e menjëhershëm të gjendjes dhe shoqërohet gjithmonë me një rritje të shpejtë të presionit në mjedisin ku ndodhi transformimi, duke krijuar valë goditëse dhe duke prodhuar efekte mekanike me zgjerimin e gazeve, pavarësisht nëse gazet kanë ekzistuar apo janë krijuar për kohën e shpërthimit

sintezës së nxehtësisë jobërthamore ndaj shkrires së dy atomeve të rënda të hidrogjenit (deuterium dhe tritium), nga formimi i atomeve të heliumit, ose nga një proces i ndarjes nga reaksioni i ndarjes të bërthamës së uraniumit ose plutoniumit. Shpërthimet bërthamore i tejkalojnë të gjitha llojet e shpërthimeve në sasinë e energjisë së çliruar dhe veprimin shkatërrues të mjedisit përreth. Për shkak të rëndësisë së tyre sot, shpërthimet bërthamore janë objekt i kërkimeve intensive shkencore si në aspektin e krijimit dhe zhvillimit të armëve bërthamore ashtu edhe në aspektin e mbrojtjes ndaj tyre. Një shpërthim kimik ose molekular ndodh si rezultat i një reaksioni kimik, në të cilin energjia kimike potenciale e një substance shndërrohet befaz në energji termike duke lëshuar gazra si produkte të reaksionit. Energjia e nxehtësisë e çliruar në këtë mënyrë shndërrohet më tej në energji kinetike të gazeve që janë në gjendje të kryejnë veprime mekanike në një kohë shumë të shkurtër. Kur përdoret në përgjithësi,

përdorimi i shpërthimeve kimike përdoret gjerësisht në miniera, ndërtim, industri dhe veçanërisht në teknologji dhe armatime. Proceset shpërthyes që shoqërohen me transformim kimik mund të shkaktohen vetëm nga substanca të veçanta (përbërje ose përzierje kimike) të cilat së bashku quhen "eksplozivë" ose "substancë shpërthyes". Në natyrë nuk ka eksplozivë të pastër, por përmban lëndë të parë nga të cilat prodhohen eksplozivë me teknologji të veçanta në objekte të veçanta industriale, kështu që sipas kësaj eksplozivë janë vetëm ato produkte teknike (përbërje ose përzierje kimike) që kanë aftësinë që shpejt kimikisht nën impuls të jashtëm dekompozohet për të çliruar nxehtësi dhe gazra. Eksplozivët mund të jenë të ngurtë, të lëngshëm ose të gaztë. Eksplozivët e ngurtë janë më të përdorurit. Eksplozivët e gaztë përdoren më rrallë, por shpesh mund të gjenden në praktikë. Përzierjet e gazit luajnë një rol të rëndësishëm në motorët me djegie të brendshme. Që të ndodhë një shpërthim kimik, duhet të plotësohen njëkohësisht këto kushte: procesi i ndryshimit kimik duhet të zhvillohet me një shpejtësi relativisht të lartë, procesi duhet të shoqërohet me çlirimin e energjisë termike dhe produkteve kimike ndryshimi duhet të jetë kryesisht gazë. Djegia e substancave të ndezshme (benzinë, qymyr, dru, etj.) është zakonisht një proces kimik që zhvillohet relativisht ngadalë. Ajo shoqërohet me çlirim të nxehtësisë dhe gazrave por nuk ka karakter shpërthyes. Gjithashtu, djegia e zakonshme e disa lëndëve shpërthyes në kushte të caktuara nuk merr karakterin e një shpërthimi. Një shembull klasik i kësaj është nëse marrim një kg TNT (trinitrotoluen) dhe e ndezim në natyrë me shkrepës ose çakmak, ai do të digjet për pak minuta. Megjithatë, nëse marrim të njëjtën sasi TNT dhe e nisim me një kapsulë shpërthyes, do të ketë një proces shpërthyes dekompozimi kimik (shpërthim) që zgjat dhe zhvillohet në një pjesë të sekondës. Nga këta shembuj të thjeshtë mund të konkludohet se shpërthimi nuk karakterizon sasinë e energjisë së nxehtësisë së çliruar, por shpejtësinë me të cilën ajo energji lëshohet. Prandaj, në vend që të flasim për energji, do të ishte më e sakta të flitet për forcën e shpërthimit, gjegjësisht sasinë e energjisë së çliruar për njësi të kohës. Gjatë ekspozimit, falë shpejtësisë së lartë, praktikisht nuk ka humbje energjie ose konsum gazi gjatë reaksionit. Mund të konsiderohet

se në fund të reaksionit produktet e gazta zënë vëllimin fillestar dhe se në atë vëllim është përqendruar energjia totale e çliruar. Në këtë mënyrë arrihet një përqendrim i tillë i energjisë që është i pamundur të arrihet në kushtet e reaksioneve të zakonshme kimike. Tabela tregon përqendrimet e përqendrimeve të energjisë në shpërthimet e disa eksplozivëve dhe përzierjeve të djegshme.

Shpejtësitë maksimale të shpërthimeve përmes eksplozivëve të përdorur në teknologji dhe industri variojnë nga 1000 deri në 9000 metra në sekondë. Kjo shkallë quhet shkalla e shpërthimit dhe është një nga karakteristikat themelore që përcakton qëllimin më të afërt të eksplozivit si pjesë e municionit ose çdo mjeti tjetër shkatërrimi. Tabela tregon gjithashtu shkallën e shpërthimit për disa eksplozivë që përdoren më së

Emri i eksplozivit	Vëllimi i produkteve të gazta në litra	
	l (gaz) kg (eksploziv)	l (gaz) l (eksploziv)
Barut i zi	280	336
Nitrocelulozë (13,3% N)	765	995
Nitroglicerina	690	1105
Acidi pikrik	715	1145
TNT	740	1180
Hekzogjeni	910	1547
Pentrite	768	1228
Tetril	750	1200
Fulminat e shpendëve	316	553
Azidi i plumbit	308	492

Falë përqendrimeve të larta të energjisë, substancat shpërthyes kanë fuqi të madhe, pra janë në gjendje të kryejnë një veprim të madh në një interval të shkurtër kohor. Për shpejtësinë e procesit të dekompozimit (shpërthimit) të eksplozivit mund të flitet në bazë të shpejtësisë mesatare të reaksionit kimik që përhapet nëpër masën e lëndës shpërthyes.

shpeshti në teknologjinë dhe industrinë ushtarake. Proceset e zbrërthimit të lëndëve shpërthyes, në varësi të natyrës së lëndëve shpërthyes, kushteve të fillimit dhe shumë faktorëve të tjerë, mund të zhvillohen me shpejtësi të ndryshme dhe në thelb ndryshojnë ndjeshëm në mekanizmin e përhapjes së tyre. Shpejtësia e dekompozimit shpërthyes

është kryesisht baza për ndarjen e këtyre proceseve.

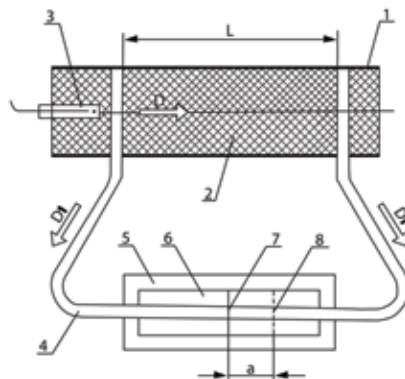
Sipas shpejtësisë së zbrërimit të eksplozivit, ekzistojnë tre forma themelore të proceseve shpërthyes: djegia, shpërthimi dhe detonimi.

Djegia është një proces i dekompozimit të substancave shpërthyes që varet nga kushtet e jashtme dhe në varësi të presionit në mjedis ndodh me një shpejtësi të ndryshueshme. Kur djegia ndodh në një hapësirë të lirë, shpejtësia e procesit shpërthyes arrin një vlerë prej disa mm/s, nuk ka zë karakteristik dhe nuk kryhet asnjë veprim mekanik. Kur digjet në një vëllim të kufizuar, për shembull në dhomën e barutit të një mjeti, procesi është shumë më energjik. Presioni i produkteve të gazta rritet me shpejtësi, dhe shpejtësia e djegies rritet, e cila mund të arrijë një vlerë prej disa dhjetëra metra në sekondë. Ky fenomen shoqërohet me efekte zanore me zë të lartë. Djegia është një formë bazë e dekompozimit shpërthyes të barutit që përdoret në armatim. Format e tjera të dekompozimit të barutit ose nuk kanë aplikim në teknikë ose aplikimi i tyre është shumë i kufizuar.

Shpërthimi është një proces në të cilin shkalla e dekompozimit të eksplozivit arrin një vlerë prej disa qindra deri në disa mijëra metra në sekondë dhe që në një masë dukshëm më të vogël varet nga faktorë të jashtëm. Veçoritë karakteristike të shpërthimit përveç varësisë së vogël nga faktorët e jashtëm janë: rritja e shpejtë e presionit në vendin e shpërthimit dhe shpejtësia e ndryshueshme e përhapjes së procesit. Veprimi i shpërthimit është me goditje të menjëhershme që shkakton deformim të fortë dhe shkatërrim të objekteve përreth vendit të shpërthimit. Rezultatet e studimeve teorike dhe eksperimentale tregojnë se ekziston një kufi i rreptë midis djegies dhe shpërthimit. Shpejtësia e djegies është gjithmonë më e ulët dhe shkalla e shpërthimit është gjithmonë më e lartë se shpejtësia e zërit në masën ende joaktive të lëndës shpërthyes. Shpërthimi ndryshon nga djegia në mekanizmin e përhapjes së tij, sepse djegia transmetohet përmes lëndës shpërthyes me transferimin e nxehtësisë, dhe shpërthimi nga ngjeshja e lëndës nën veprimin e një vale goditëse. Prosesi i djegies në kushte të caktuara kritike mund të kthehet në një shpërthim. Shpërthimi është një proces i paqëndrueshëm, i cili gjatë përhapjes së tij ose shndërrohet në shpërthim ose

shuhet.

Detonimi për nga natyra e tij nuk ndryshon nga shpërthimi, por është forma e tij stacionare dhe kufitare. Shpejtësia edetonimit ka një vlerë konstante, vlerën maksimale të mundshme për lëndën e caktuar shpërthyes dhe kushtet e dhëna, dhe është dukshëm më e lartë se shpejtësia e zërit në atë lëndë shpërthyes. Shpejtësia e detonimit si vlerë kufitare është një nga karakteristikat më të rëndësishme të lëndëve shpërthyes sepse vetëm në kushtet e shpërthimit mund të arrihet efekti shkatërrues maksimal i mundshëm. Ky parametër mund të përcaktohet saktësisht dhe ekzistojnë metoda të ndryshme për të, llogaritëse ose eksperimentale. Një nga metodat më të thjeshta eksperimentale është përcaktimi i shkallës së detonimit sipas Dotrich. Pas kësaj metode, lëndë shpërthyes shpejtësia e detonimit të së cilës po shqyrtojmë vendoset në një tub me dimensione që korrespondojnë si në foton e bashkangjitur.

1-veshje; 2-Eksploziv me krahë për të cilin testohet shkalla e shpërthimit; 3-kapsula e shpërthimit; 4-shkopi i shpërthimit; 5- pllaka e çelikut; 6-pllakë plumbi; 7- Qendra e shufrës shpërthyes; 8- Vendi ku takohen valët e shpërthimit;

Struktura e lëndës shpërthyes në tub duhet të jetë homogjene dhe dendësia e ngjeshjes duhet të njihet. Ka dy vrime në tub përmes të cilave skajet e një shufre shpërthyes, shpejtësia e shpërthimit të së cilës dihet, shtypen në një distancë prej "L". Mesi i stafëve shënohet qartë dhe vendoset në një pllakë plumbi. Nëse e nisim ngarkesën shpërthyes në tub me një detonator, vala e shpërthimit do të lëvizë nëpër eksploziv dhe përgjatë lëvizjes së saj do të ndikojë në skajet e shufrës shpërthyes. Do të krijohet një depresion në vendin ku valët e shpërthimit që vijnë nga anët e kundërta të pllakës së plumbit do të takohen ose përplasen në staf. Nga pozicioni i asaj hapjeje në lidhje me mesin e shufrës, gjatësia e njohur e hapësirës në tubin në provë dhe shkalla e njohur e shpërthimit të shufrës shpërthyes mund të llogaritet nga shkalla e shpërthimit të eksplozivit që testohet sipas formulës së mëposhtme:

$$D = \frac{D_1 \times L}{2a} \text{ m/s}$$

Sllavço Kuzmanoski

Rrjeti i Shpërndarjes Veriore dhe Rruga Ruse-Shtylla e furnizimit të ISAF

Kur bëhet fjalë për marrëdhëniet NATO-Rusi dhe Shtetet e Bashkuara dhe Rusia para vitit 2014 dhe bashkëpunimi i tyre me rëndësi globale, dhe në kontekstin e zgjidhjes së çështjes afgane përmes misionit të atëhershëm ISAF, nuk mund të mos përmendet zhvillimi dhe përdorimi i "rrugës ruse" brenda rrjetit të shpërndarjes veriore. Ideja për rrjetin e shpërndarjes veriore daton në vitin 2004 dhe 2005, kur Agjencia Amerikane e Logjistikës së Mbrojtjes krijoi një rrugë furnizimi që fillonte në Gjermani dhe shtrihej në të gjithë Austrinë, Hungarinë, Bullgarinë, Azerbajxhanin, Turkmenistanin dhe Uzbekistanin për të përfunduar në aeroportin ushtarak në Afganistan. Kjo rrugë synonte të lehtësonte transportin që tashmë po kryhej përmes kanalit të logjistikës tokësore të Pakistanit, si korridori kryesor logjistik për nevojat e ISAF. Megjithatë kjo rrugë fillimisht dha

Marrëdhëniet midis NATO-s dhe Rusisë në vitet e fundit dhe aktualisht janë të kufizuara nga ndërhyrja e Rusisë në Ukrainë dhe aneksimi i Krimesë në vitin 2014 dhe nuk ka asnjë perspektivë që diçka të ndryshojë në të ardhmen e afërt. Për sa i përket zhvillimeve në Azinë Qendrore dhe statusit të çështjes afgane në këtë moment, vihet re se ngadalë por me siguri, forcat e SHBA-së dhe NATO-s po tërhiqen nga toka afgane, duke i dhënë më shumë liri, më shumë autoritet në menaxhimin e plotë të vendit. autoriteteve afgane dhe forcave të sigurisë

rezultate pozitive, ajo u ndërpre shpejt për shkak të kufizimeve në transportin e mallrave dhe materialeve joushtarake dhe të rrezikshme për jetën, si dhe mbylljes së aeroportit Karshi Kanabad në Uzbekistan, i cili përdorej nga forcat amerikane. I dha goditjen përfundimtare vendimtare ndërprerjes së furnizimeve përmes kësaj rruge. Në të njëjtën kohë, dislokimi i trupave të SHBA-së dhe NATO-s në Afganistan nuk ka të ndalur dhe

numri i personelit në terren është rritur vazhdimisht, duke kërkuar nevojën për të gjetur një mënyrë të re për furnizimin e tyre.

Rritja e stafit në Afganistan hapi një perspektivë të re për sfidën e vjetër të logjistikës, përkatësisht Alan Hagerty, në atë kohë Zëvendës President i Mbrojtjes i SHBA-së, ishte një nga të parët që vuri në dukje këtë perspektivë. Teza e tij ishte se deri në 70 për qind e ngarkesave të

transportuara për trupat amerikane në Afganistan është vetëm naftë dhe karburant, por gjithashtu se gjysma e personelit amerikan vritet gjatë sulmeve të autokolonave, të cilat transmetojnë furnizime. Një studim i vitit 2009 zbuloi se konsumi mesatar i karburantit ishte afër 85 litra në ditë për një ushtar amerikan të vendosur në Afganistan. Një analizë tjetër tregon se kostoja e transferimit të vetëm një litri karburant tek përdoruesi përfundimtar është rreth 100 dollarë, duke qenë se transporti është i pandërprerë. Nëse karburanti do të transportohej në baza të vendosura në vende më të izoluar në Afganistan, atëherë karburanti do të arrinte një çmim prej 200 dollarë për gallon. Në vitin 2009, një analizë vuri në dukje se për shkak të sulmeve të shpeshta në rrugën logjistike që vinte nga Pakistani, karburanti për litër arriti një çmim deri në 250 dollarë, derisa arriti te konsumatori përfundimtar. Përkishtë në këto kosto të larta karburanti për misionet e SHBA-së dhe të koalicionit në Afganistan, Uashingtoni u sfidua për të gjetur një zgjidhje më të favorshme, kryesisht për të furnizuar trupat e tij dhe më pas për të furnizuar forcat e koalicionit. Mjaft paradoksale, Rusia ka gjetur vendin e saj për ndihmë dhe përfitime përmes degës së logjistikës që do të kalojë tranzit nëpër territorin e saj. Disa vite më vonë, u propozua një rrjet i ri logjistik, i cili do të siguronte një furnizim më të sigurt dhe të pandërprerë për ISAF. Rrjeti verior i shpërndarjes përbëhej nga dy korridore kryesore - linja veriore e komunikimit dhe linja qendrore e komunikimit. Linja veriore e komunikimit, e njohur ndryshe si "rruga ruse", filloi në Gjermaninë veriore, portet letoneze të Rigës, Talinit (Estoni) dhe Klaipeda (Lituani) dhe lejoi ngarkesat të lëviznin në jug përmes Rusisë, Kazakistanit dhe Uzbekistanit përpara se të arrinin në Afganistan. Brenda Azisë Qendrore, një opsion shtesë për të marrë përsipër prokurimin përmes Uzbekistanit është një nxitje për Kazakistanin, Kirgistanin dhe Taxhikistanin (CCP). Linja qendrore e komunikimit, ose rruga jugore, Rruga e Mersinit, fillonte në portin turk të Mersinit dhe portin gjeorgjian të Potit, nga ku bashkohej me rrugën e Kaukazit Jugor, duke furnizuar tranzit përmes Azerbajxhanit, Detit Kaspik, Kazakistanit dhe Uzbekistanit. Rruga ruse, në veçanti, u testua gjatë vitit 2008 dhe u konkludua se ishte zgjidhja optimale për problemin logjistik

me të cilin përballen forcat e ISAF për momentin. Si rezultat, me iniciativën e Shteteve të Bashkuara, mekanizmat diplomatikë të Uashingtonit me vendet e Azisë Qendrore dhe Rusinë u forcuan dhe u bënë marrëveshje dypalëshe me ta për të filluar përdorimin aktiv të këtij komunikimi të ri furnizimi në të ardhmen. Këto marrëveshje përgjithësisht bazoheshin në angazhimin e SHBA-së për të blerë mallra joushtarake nga vendet nënshkruese, të cilat do të transportoheshin në trupat e dislokuara në Afganistan, për të cilën ranë dakord të gjitha vendet e Azisë Qendrore në vitin 2009. Kështu, rrjeti i shpërndarjes veriore, i përbërë nga disa hekurudha dhe komunikimet e tjera tokësore që tashmë ishin pjesërisht pjesë e PAKGLOC, me një gjatësi prej mbi 5000 km, filluan të funksionojnë në shkurt të vitit 2009, morën përgjegjësinë për trajtimin e transportit të mallrave shtesë dhe ngarkesave të tjera që nuk mund të transportoheshin përmes Pakistanit. Megjithatë marrëveshjet fillestare parashikonin transportin

e materialeve dhe mallrave jo ushtarake, gjendja aktuale e inventarit të transportuar përgjatë rrugës ruse nuk korrespondonte plotësisht. Përkatesisht, në bazë të marrëveshjeve dypalëshe të lidhura më parë me Rusinë, Francën dhe Gjermaninë iu lejua transportimi i mallrave dhe materialeve ushtarake përmes territorit të Rusisë, për nevojat e tyre në Afganistan. Me këtë në mendje, hapi tjetër në negociatat diplomatike për statusin dhe natyrën e mallrave të transportuara nga Shtetet e Bashkuara ishte i dukshëm dhe i pritshëm, dhe kështu shpejt Shtetet e Bashkuara morën dritën jeshile nga Rusia për transferimin e armëve, municioneve dhe ushtarakëve të tjerë, mallra, të cilat fillimisht nuk mbulohehin nga marrëveshja. Ky përditësim i kontratës për transportin e mallrave përgjatë rrugës ruse, në një farë mënyre vuri përpara aktin përfundimtar, vendet e tjera nëpër të cilat kalonte ngarkesa për nevojat e ISAF dhe Enduring Freedom. Megjithatë, duke pasur parasysh përfitimet e miratimit të dispozitave të

reja të transportit për vendet e Azisë Qendrore, por edhe madhësinë e aksioneve dhe pjesën më të madhe të të gjithë projektit të quajtur "Rrjeti i Shpërndarjes Veriore", një përgjigje pozitive u mor shpejt nga të gjitha kryeqytetet e Azisë Qendrore.

Kontributi i rëndësishëm i kësaj rutine në buxhetet e vendeve të Azisë Qendrore dhe Rusisë u dëshmuua nga fakti i vitit 2010, kur komandanti i atëhershëm i komandës së CENTCOM të SHBA-së, gjenerali David Petraeus tha se vetëm Kazakistani e ka pasuruar buxhetin me më shumë se 62 milionë dollarë amerikan dhe vetëm për shitjen e materialeve të ndërtimit dhe ujit në shishe për nevojat e trupave të dislokuara në Afganistan. Ky fitim nga funksionimi i rrjetit të shpërndarjes veriore, në mënyrë indirekte i mundësoi Kazakistanit të përqëndrohet në ruajtjen e epërsisë së tij si lider në rajon dhe të investojë deri në 50 milionë dollarë në bursa për të arsimuar dhe trajnuar mijëra studentë afganë në universitetet më prestigjioze në Kazakistan. Rëndësia e rrugës ruse si një degë e rrjetit të shpërndarjes veriore e shprehur në numra do të dukej kështu: në një distancë prej afro 5000 kilometrash, duke kaluar nëpër tetë vende, rruga ruse mundësoi transportin e mallrave dhe furnizimeve për trupat në Afganistan për tetë vjet. Ajo që nënvizon më tej suksesin dhe rëndësinë e rrjetit të shpërndarjes veriore është fakti se në vitet 2009 dhe 2010, kur vetëm rritja e trupave amerikane ishte përkatësisht 21,000 dhe 30,000, rrjeti i shpërndarjes veriore mori deri në 40% të furnizimeve totale të ISAF. Menjëherë pas kësaj, deri në mars të vitit 2011, rreth 27,000 kontejnerë ishin transportuar përmes rrugës ruse, duke çuar në faktin se 50% e furnizimeve për mirëmbajtjen e trupave amerikane në Afganistan kalonin përmes rrjetit të shpërndarjes veriore, dhe 60% e prokurimeve të transituara nga ai rrjet kalon përmes Rusisë. Me kalimin e kohës, Rrjeti Verior i Shpërndarjes zhvilloi një dimension të ri, pra filloi me transportin ajror të mallrave. Në pranverën e vitit 2011, Moska kishte miratuar një leje për më shumë se 1,000 avionë që transportonin më shumë se 170,000 trupa në rrugë për në Afganistan. Ashtu siç ishte pritshmëria dhe mësimet e nxjerra nga transporti tokësor, linjat e transportit ajror filluan me kontratat fillestare për transportin e materialeve

■ Northern Distribution Network ■ Northern Distribution Network-Eastern ■ Pakistan Overland Routes

dhe mallrave jovdekjeprurëse, për t'u zhvilluar më vonë dhe për të lejuar transferimin e personelit dhe armatimit përmes hapësirës ajrore të vendeve. Përmes të cilit tranzitonin rrjeti i shpërndarjes veriore, rruga ruse dhe linjat ajrore që u bënë pjesë përbërëse e këtij rrjeti furnizimi. Falë përpjekjeve për të drejtuar, testuar dhe vënë në punë rrugën ruse përmes rrjetit të shpërndarjes veriore, jo vetëm që janë kursyer miliona në buxhetet e SHBA-së dhe NATO-s, por janë zhvilluar fitime dhe infrastruktura rrugore në rajonin e Azisë Qendrore. dhe për gjithë kohën trupat e angazhuar në ISAF dhe Enduring Freedom, të furnizohen dhe të plotësohen materialisht. Nuk mund të

anashkalohet se vullneti i mirë i Rusisë për pjesëmarrje në këtë mekanizëm furnizimi luajti një rol të madh, i cili vetëm më tej tregoi funksionalitetin e mekanizmave diplomatikë të NATO-s dhe SHBA-së që synojnë gjetjen e zgjidhjeve pragmatike për përfundimin me sukses të misioneve në Afganistan. Gjithçka që u ndërtua, si materialisht ashtu edhe diplomatikisht, rreth idesë së rrjetit të shpërndarjes veriore dhe rrugës ruse, mund të thuhet se është vetëm fillimi i një ideje shumë më të madhe të transportit, furnizimit, tregut dhe shkëmbimit në qendër. Azia që justifikonte ambiciet e Uashingtonit për ringjalljen përfundimtare të tij.

m-r Bojan Mikllosh

Mile Ristovski Fotografi anonim

I gjithë procesi i fotografimit ushtarak ishte në vetvete një operacion shumë kompleks, i cili ndahej në dy faza. Para së gjithash, në një ekip të besuar të zgjedhur me kujdes, i përbërë nga strategë ushtarakë, një pilot dhe një fotograf zbulues, qëllimi i fotografisë u tregua saktësisht në hartat përkatëse ajrore. Më pas, veçmas, piloti dhe zbuluesi detajuan kohën e ngritjes, drejtimin, drejtimin dhe lartësinë nga do të fluturojë dhe nga do të bëhen fotot. Thonë: Një foto mund të zëvendësojë një mijë fjalë! Ndoshta për këtë, fotografia dhe fotografitë, me kalimin e kohës, janë bërë pjesë e përditshmërisë në të gjitha sferat e jetës së sotme. Nëpërmjet tij ose mbi të mund të shihni njerëz të dashur dhe të kërkuar, mund të njihni gjendjen e tyre emocionale dhe sociale, mund të shihni dhe përjetoni zona dhe objekte, kushtet meteorologjike përreth tyre dhe shumë gjëra të tjera. Por fotografitë e dikurshme, të vështruara nga këndvështrimi i sotëm, paraqesin

një gjë të rrallë dhe dëshmi serioze historike ngjarjesh apo personalitetesh. Në këtë drejtim, të gjithë banorët e këtij rajoni dhe më gjerë ballkanik i kujtojnë vëllezërit Manaki nga Manastiri, por pakkush e kujton ose e ka parë një fotografi personale të Mile Ristovskit. Ai mbahet mend vetëm nga gjeneratat

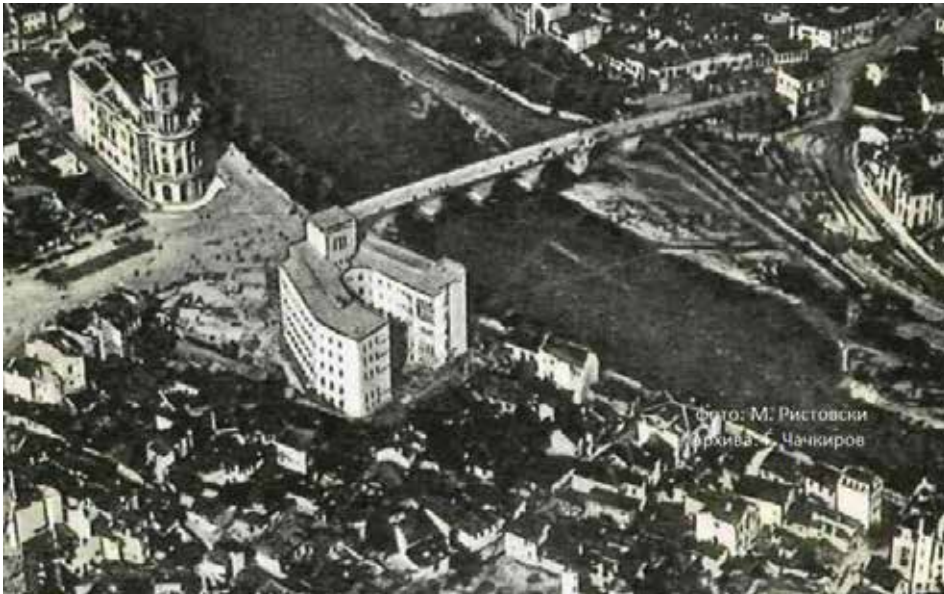

e shumta të pilotëve maqedonas që pushtuan dhe përvetësuan sekretet qiellore dhe aftësitë e aviacionit në aktivitetet e shumta të aeroklubeve. Njohja e tij për aftësitë fotografike filloi me shërbimin e tij ushtarak në mesin e viteve tridhjetë të shekullit të kaluar. Ai u caktua si zbulues në Regjimentin e III-të Ushtarak të Aviacionit në Shkup, dhe më vonë për t'u trajnuar si fotograf ajror - skaut. Kjo konfirmohet në Vjetarin e Aviacionit Jugosllav, botim i botuar në vitin 1937. Një kohë të shkurtër të karrierës së tij ushtarake, me të njëjtën detyrë, e kaloi në detyrë në aeroportin ushtarak të Beogradit. Ai me meritë ka ulur gradën e nënoficerit dhe sipas dokumentacionit ekzistues, përparimi i tij në gradën e rreshterit të lartë të klasit të parë, ushtarak zbulues, nuk është i dukshëm. Mile, foli pak për vitet e kaluara në Forcën Ajrore Mbretërore dhe përvojat e tij. Ai ishte një burrë "serioz – qesharak" me fytyrë gazmore, i cili me mjeshtëri u shmangej temave për të

cilat nuk donte të fliste. Por megjithatë, duke parë avionët modernë dhe zhvillimin e përgjithshëm të aviacionit, ai tregoi disa nga "historitë" e tij me karakteristike. Ai tha: ishte e vështirë të ulesh rehat dhe të bëje një foto të duhur të avionëve të asaj kohe. Duhej të ishte vazhdimisht i fokusuar dhe i qetë në mënyrë që, në vetëm një moment, të bësh një fotografi që do të jepte një fotografi qartësisht të dukshme të një objekti ose zone që është objekt i interesit. Për më tepër, një rol të madh kishin edhe kamerat, të cilat në atë periudhë ishin mjaft të mëdha dhe të ndjeshme ndaj dridhjeve dhe goditjeve. I gjithë procesi i fotografimit ushtarak

pasi zhvillonte dhe lante fotofilmin, ta fshinte me alkool të pastër, të njohur në popull si spiritus. Por ishte për shkak të shishes plot me shpirt që Mile mund të kishte vuajtur. Përkatësisht, ushtarët mësuuan për shishen e mbajtur plot me alkool të pastër, kështu që në një festë të veçantë e "huazuan" dhe duke e holluar me një sasi më të madhe uji morën një pije të fortë alkoolike relaksuese. Fatkeqësisht, në atë kohë Milos iu desh të bënte foto "të shpejta", por këtë herë e kuptoi se duhej ta bënte fare pa shpirt. Duke përdorur mbajtëse, ventilim dhe një sërë trukesh të tjera, ai nuk mori rezultatin e pritur. Duke ditur të vërtetën dhe në përpjekje për të fshehur të

Pothuajse nuk ka asnjë model ajror apo glider maqedonas, asnjë glider apo pilot aeroplani, asnjë parashutist apo aktivist i aviacionit, në periudhën nga vitet pesëdhjetë deri në vitet nëntëdhjetë të shekullit të kaluar, nuk ka të paktën një fotografi të realizuar nga kamerat dhe objektivi i Mile Ristovskit. Ai fotografoi të gjitha trajnimet bazë dhe të avancuara në aktivitetin aviacioni maqedonas, të gjitha aktivitetet sportive dhe të aviacionit ushtarak dhe ishte pjesë përbërëse e mitingjeve ajrore dhe stërvitjeve ushtarake. Në kushtet e zhvillimit të ulët teknologjik dhe varfërisë së përgjithshme, Mile Ristovski, fotograf, krijoi

ishte në vetvete një operacion shumë kompleks, i cili ndahej në dy faza. Para së gjithash, në një ekip të besuar të zgjedhur me kujdes, i përbërë nga strategj ushtarakë, një pilot dhe një fotograf zbulues, qëllimi i fotografisë u tregua saktësisht në hartat përkatëse ajrore. Më pas, veçmas, piloti dhe skauti detajuan kohën e ngritjes, drejtimin, drejtimin dhe lartësinë nga e cila do të fluturojë dhe nga e cila do të bëhen fotot. Pas përfundimit të fotografisë së përgatitur në këtë mënyrë, pasoi faza e dytë. Ristovski u tërhoq i vetëm në laboratorin e tij të errët fotografik ku duhej të "zhvillonte" filmin fotografik, ta lante, ta thante dhe vetëm më pas të fillonte të bënte fotografitë. Proces i zgjati shumë. Ndërsa pjesëmarrësit e tjerë në këtë aktivitet flinin të qetë apo pushonin, ai vazhdoi me realizimin e detyrës së tij. Ndonjëherë, kohëzgjatja e procesit luante një rol vendimtar dhe e vetmja fazë në të cilën ai mund të "arrinte në kohë" ishte faza e larjes dhe tharjes së filmit fotografik. Prandaj, Mile mendoi,

vërtetën dhe fajin e ushtarëve, ai shpiku një sërë "histori" të reja para eporëve të tij, për të cilat mori një paralajmërim përkatës. Menjëherë pas përfundimit të Luftës së Dytë Botërore, Mile Ristovski demobilizohet nga shërbimi ushtarak dhe u tërhoq në pensionin e merituar profesional. Me kalimin e kohës, ai duket se ka harruar imazhet dhe fotografitë shqetësuese të ndërtesave të shkatërruara ose objekteve që do të bombardohen - të shkatërruara, të shpërndara kufomat e njerëzve dhe kafshëve, funeralet, fotografitë e ushtarëve në fushën e betejës duke festuar fitoren, madje edhe fotografi emocionale të oficerëve, ushtarëve dhe njerëzve të zakonshëm me një shpërthim të vuajtjes së tyre. Por Mile Ristovski nuk e harroi kurrë aviacionin dhe dashurinë e tij për të. Nga momenti i pensionimit e deri në pleqëri ka qenë vazhdimisht i pranishëm në të gjitha aktivitetet e aviacionit, veçanërisht ato që zhvilloheshin në kuadër të aeroklubeve të Maqedonisë.

fotodokumentacion personal për të gjithë personelin e aviacionit maqedonas, në të gjitha aeroklubet maqedonase, në ish Unionin e Aviacionit të Maqedonisë, si dhe në Shtabin e Republikës për Mbrojtjen Territoriale të Maqedonisë. Shumë nga fotografitë e tij mbetën të fshehura thellë në depo ushtarake, arkiva dhe muzeume. Historitë e tij ajrore të rrëfyera mund dhe ende mund të gjenden kudo përmes prizmit të një lente fotografike kur shikoni fotografitë e tij. Dhe për të gjithë ata, xha Mile kishte krijuar një arkiv fotografik personal në shtëpinë e tij që askush nuk ia kishte marrë. Mile Ristovski, nuk ishte aspak anonim. Ai njihej si Mile - foto, i cili ishte kronist, fotograf dhe fotoarkivist. Ai la gjurmë historike për qindra pilotë dhe ngjarje maqedonase, por nuk la foto publike, për vete, për të – personalisht, si pjesë e krijimit të Forcave Ajrore Maqedonase. Kjo është hera e parë, publikisht - është shfaqur një foto që do t'i kujtojë të gjithë pilotët e fotografuar.

Gjorgji Čačkurov

20 vjet nga diplomimi i klasës së VII të kadetëve

Mësimi me rastin e Jubileut 20 vjet nga mbarimi i klasës së VII, u mbajt më 4 qershor të vitit 2021 në pistën e kazermën “Goce Dellçev”, fillimisht para të pranishmëve përmes një thirrjeje iu drejtua ish-komandanti i kompanisë, mr. Ljupço Kacarski Komandanti mr. Ljupçoo Kacarski, u befasua këndshëm nga prania e shumë ish kadetëve të kësaj klase. Njëkohësisht ai theksoi se është vërtet krenar për këtë klasë, e cila jo vetëm brenda institucioneve shtetërore, ka bërë depërtim edhe në vendet e huaja. Në jubilar me rastin e 20-vjetorit të diplomimit të kadetëve të klasës VII, fjalim mbajti edhe ish dekanı i Akademisë Ushtarake, kolonel Dr. Stojçe Deskovski, profesor ordinar i cili theksoi se gjeneratat e para të kadetëve që u shkolluan në VA tani shumica e tyre përfaqësojnë forcën lëvizëse të Armatës, Ministrinë e Mbrojtjes. Gjithashtu, dr. Stojçe Deskovski tha se bota që po ndryshon me shpejtësi për shkak të proceseve të globalizimit dhe zhvillimit të

Kadetët e klasës VII përfaqësojnë klasën e tretë të rregullt që është shkolluar në Akademinë Ushtarake që nga themelimi i saj në vitin 1995. Në konkursin për regjistrimin e kadetëve në Akademinë Ushtarake në vitin akademik 1997/98, nga mbi 450 kandidatë janë përzgjedhur 91 kandidatë, prej të cilëve 88 kadetë kanë diplomuar pas katër viteve të shkollimit dhe janë avancuar në gradën fillestare toger. . Gjatë shkollimit, fatkeqësisht shumë herët i lë një kadet, kolegu Jordanço Zafirov, i cili do të mbetet përgjithmonë në kujtimet e pjesëtarëve të kësaj klase të kadetëve.

shpejtë teknologjik, për vendet e vogla është gjithmonë një test se a do të mund ta ruajnë identitetin dhe veçantinë e tyre. Kështu ai padyshim theksoi se beson në këtë gjeneratë oficerësh si dhe brezat që do të vijnë që do të mbeten të denjë për betimin solemn që bënë kur u bënë kadetë të Akademisë Ushtarake. Në fund të ceremonisë me rastin e 20 vjetorit të diplomimit në Akademinë Ushtarake, dekanı aktual kolonel Dr. Orce Popovski, profesor ordinar, u shpreh se është vërtet

krenar që ish kadetët e klasës së VII-të tani janë oficerë të lartë që kryejnë detyra përgjegjëse në Armatë, ministri dhe kompani të tjera në vendet e huaja. Në të njëjtën kohë, dekanı dr. Orce Popovski u befasua shumë mirë se shumica e pjesëtarëve të kadetëve të klasës VII kanë kryer arsimin e lartë ushtarak, përkatësisht akademi komanduese-shtabi, master dhe doktoraturë, që sipas tij është një tregues tjetër i fortë se. megjithë suksesin në karrierë dhe

trajnimin e komponentit arsimor është një pikë e fortë e kësaj klase të ish-kadetëve.

Njëzet vjet pas diplomimit të 88 togerëve, 48 oficerë mbeten në Ministrinë e Mbrojtjes dhe Ushtrinë. Këta 48 oficerë janë në gradën major apo nënkolonel dhe kryejnë detyra të larta komanduese dhe shtabi në Armatë dhe Ministrinë e Mbrojtjes.

Nga 12 toger të diplomuar të artilerisë, 6 (gjashtë) oficerë mbetën në Armatë dhe Ministrinë e Mbrojtjes, duke kryer këto detyra komanduese dhe shtabi: Shefi i G-1 në komandën e stërvitjes dhe doktrinave, Shefi i S-2 në Batalionin e artilerisë, Komandant i Batalionit për qëllime speciale, oficerë ekzekutiv në Kabinetin e DSHP-së, Shef reparti dhe oficerë ekzekutiv në sektorin e sigurisë në Ministrinë e Mbrojtjes. Nga Armata dhe Ministria e Mbrojtjes janë larguar 5 (pesë) persona nga regjimenti i artilerisë dhe punojnë në MPB, dhe 1 (një) punon në Ambasadën Amerikane në Shkup. Nga 6 (gjashtë) oficerë të punësuar të kategorisë së artilerisë, 4 (katër) janë me Akademinë e Shtabit Komandues (ASHK) dhe 4 (katër) janë me diplomë master. Nga 8 toger të diplomuar të regjimentit ARE Mbrojtjes Ajrore, në Armatë dhe Ministrinë e Mbrojtjes (MM) kanë mbetur 4 (katër) oficerë të cilët kryejnë këto detyra në Armatë dhe MM: Mësues në AU, Shef A-2 në WING, Shef reparti në J-1 të Shtabit të Përgjithshëm dhe J-2 në Komandën e Operacioneve. Në MPB në SPB Kumanovë, Ohër dhe Shtip punojnë tre persona të këtij regjimenti, ndërsa një person drejton një kompani private. Nga 4 (katër) oficerë që punojnë në Armatë dhe Ministrinë e Mbrojtjes, një person ka përfunduar KSHA dhe Doktoraturën e Shkencave, një person ka të përfunduar masterin dhe dy persona KSHA.

Nga 12 toger të diplomuar të gjinisë OME, në Armatë dhe MM kanë mbetur 5 (pesë) oficerë të cilët kryejnë këto detyra: Oficer OME në J-5, Shef Reparti në J-2, Komandant Kompanie dhe Shefi i njësisë në MM. Një person është aktualisht në shërbim të Qeverisë së RMV. 6 (gjashtë) personat e tjerë punojnë në MPB: 3 persona në MPB, 2 persona në Policinë Kufitare dhe një person në Njësinë e Shpërndarjes së Shpejtë në MPB. Pra, dy persona kanë përfunduar MMS, një person ka diplomë master dhe dy persona kanë përfunduar doktoraturën e shkencave.

Nga gjithsej 14 toger në regjimentin e lidhjeve, 6 persona punojnë në Armatë dhe MM, nga të cilët vetëm 3 persona punojnë në regjimentin e marrëdhënieve. Kryen këto detyra: Shefat e Seksioneve, Shefat e Njësisë dhe Oficerët Ekzekutiv në Komandat

repartet e Armatës punojnë vetëm 11 persona. Mbi 15 persona janë larguar nga Armata dhe MM-ja dhe tani punojnë me sukses në institucione të tjera shtetërore si: MPB, Qendra për Menaxhimin e Krizave, Drejtor dhe punonjës të Drejtorisë për Mbrojtje

Kadetët e klasës VII pas përfundimit të vitit të dytë u shpërndanë në 6 (gjashtë) gjini: këmbësoria 37, ndërlihdësi 14, artileria 12, OME 12, ARE PVO 8 dhe ABHO 5 kadetë.

dhe Njësitë e Armatës. Situata me 8 (tetë) personat e tjerë nga regjimenti i lidhjeve është si më poshtë: një person punon në DBKI, një person në QKM. Një person punon në Kanada dhe dy persona në vendet aziatike. Krenaria e kësaj familjeje është se kanë një anëtar që është nënkryetar i Sindikatës së Policisë së Maqedonisë dhe një person që është bashkëpronar dhe drejtor i një kompanie private të telekomit jashtë vendit ALTERCO. Nga gjithsej 5 toger të regjimentit ABHO, 4 persona punojnë në Armatë dhe MM, nga të cilët 2 persona punojnë në regjimentin ABHO: Oficer për ABHO në J-5 të Shtabit të Përgjithshëm dhe Oficer për ABHO në KOD. 2 personat e tjerë janë: Mësues në Akademinë Ushtarake dhe Oficer i Kundërzbulimit në Armatë. Një person i këtij regjimenti punon jashtë vendit si oficer i specializuar ABHO në Interpol dhe është krenaria e këtij regjimenti. Nga regjimenti ABHO, dy janë Doktorë Shkencash dhe dy janë diplomuar në Akademinë e Shkencave. Nga gjithsej 37 toger të regjimentit të këmbësorisë, në komandat dhe

dhe Shpëtim apo punojnë në vendet e zhvilluara evropiane. Nga pjesëtarët e mbetur të togës, ata kryejnë këto detyra: Komandant i Korpusit të Gardës, Oficerë Ekzekutiv në Komanda dhe Njësi, Zëvendës Komandant dhe Instruktor Fluturimi, Oficer WNG në WING, Drejtues Repartesh, Policia Ushtarake dhe Shef i Departamentit të Protokollit në Kabinet të Shefit të Shtabit të Përgjithshëm. Nga gjithsej 88 toger të diplomuar, 4 persona janë doktorë shkencash, 12 persona kanë diplomë master dhe 15 persona kanë përfunduar MSc brenda apo jashtë vendit. Gjithashtu, një person i punësuar në MPB është doktor shkencash dhe mësues. Kjo klasë është shumë krenare që ka kolegë në Ministrinë e Brendshme, Drejtor të ZSHS-së dhe punonjës, CMC, Qeverinë e RMV, drejtorë dhe punonjës të kompanive shtetërore dhe private në vendet e huaja, gjë që thekson më tej cilësinë dhe kapacitetin e progresit të gjithanshëm të klasesë VII e zbutur

Dr. Andrej Iliev

Me zhvillimin e komunikimit përmes mediave moderne, krijohen koncepte të reja, praktika të reja, të cilat përdoren gjithnjë e më shumë nga komunikuesit, tregtarët, personat e marrëdhënive me publikun... Një nga ato shprehje të reja është Follow up, që në thelb është vazhdim i komunikimit tashmë të krijuar. mes individëve, institucioneve, kompanive

**FOLLOW
UP**

**FOLLOW
UP**

**FOLLOW
UP**

„Follow up“

Një shprehje e zakonshme në komunikim

Follow up është një shprehje angleze, që do të thotë vazhdimi i kontaktit. Kohët e fundit, Follow up shpesh është barazuar me ndjekjen. Follow up është ende një aktivitet, punë, angazhim... Vazhdimi është një letër, raport, mbikëqyrje. Është pra një letër kërkese, falenderimi, specifikimi i raportit, monitorimi i procesit, vazhdimi i veprimit. E thënë thjesht, është një veprim apo punë që shërben për të rritur efektivitetin e të mëparshmit, ose më qartë si një shkresë e dytë radhazi, njoftim, e të mëparshmes. Në krahasim, kur bëhet fjalë për gazetarinë, qofshin lajme apo lajme që e shpjegojnë atë, informacion shtesë jepet me artikujt që janë publikuar më parë. Një reporter lajmesh mund të përcjellë një histori që ofron informacion shtesë ose raporte mbi përfundimin e një raporti të mëparshëm. Pjesa e dytë do të jetë vazhdim i së parës. Ose, kur bëhet fjalë për një vend turistik është një vazhdim i historisë së rëndësishme dhe bukurisë që duhen parë. Nëse do të jetë me mesazh me tekst, apo mesazh me video (nëpërmjet mediave tradicionale, mediave të reja

sociale), zgjedhja i takon komunikuesit, se si do të vendosë të vazhdojë me informacionin fillestar. Sipas Shundalin Allen, gjithmonë ka vend për monitorim, gjegjësisht për mbledhjen e informacionit shtesë apo përforsimin, pra vlerësimin e veprimit të mëparshëm. Për shembull, mjekët shpesh përdorin këtë frazë me pacientët - mjeku do ta thërrasë pacientin pas operacionit për të parë se si po shërohet. Ndosht shpesh që harrojmë të përcaktojmë Follow up, siç e kemi parashikuar, dhe kjo zakonisht për shkak të organizimit të pamjaftueshëm, harresës, aktiviteteve të mbushura me njerëz. Praktikuesit thonë se rrënja e problemit në mospërcaktimin e Follow up bazohet në mungesën e besimit të procedurat. Njeriu nuk beson në një rezultat të suksesshëm ose besim të pamjaftueshëm në atë që paraqitet ose vendoset për të vazhduar komunikimin. Shpesh bëhen gabime të shumta të Follow up, të cilat në praktikë konsiderohen si “mëkate vdekjeprurëse”. Cilat janë gabimet që duhen shmangur në Follow up, e bëjnë atë mjaft efektiv në komunikim? Ka të tjera, por me

këtë rast do të përmendim tre që janë ndoshta më të rëndësishmet për të shmangur efikasitetin e komunikimit. Mos thuaj se do të bësh diçka dhe më pas do të heqësh dorë - Është shumë e thjeshtë. Nëse ke premtuar të bësh diçka, do ta realizosh, duhet ta bësh. Ajo flet për ju personalisht dhe ju dallon nga të tjerët. Pavarësisht nëse ajo që keni premtuar është e madhe apo e vogël në sytë tuaj, nëse keni premtuar ta përbushni, mos humbisni ta përfundoni. Mos u sill në stilin “do ta kuptoj kur të kem kohë të lirë”, pra nuk do të jem i zënë. Mos e zgjatni kohën e realizimit. Partneri/klienti juaj i mundshëm do ta presë këtë nga ju. Dhe në fakt do të jetë një Follow up i mirë për ju.

Një shembull klasik i kësaj do të ishte - nëse i premtoni se do t'i telefononi dikujt brenda një ore, atëherë telefononi atë, ose nëse ka vend për të harruar, atëherë vendosni një alarm rikujtues. Kur ke të drejtë flet për profesionalizmin tënd në komunikim. Nëse nuk telefononi, atëherë Follow up juaj nuk është në nivel të lartë dhe flet mjaftueshëm për ju dhe (jo) profesionalizmin tuaj.

Kuzman Josifoski

Heroi kombëtar Pitu nga Prilepi

Kuzman Josifovski - Pitu u shpall hero kombëtar i Jugosllavisë më 2 gusht të vitit 1945, si një nga luftëtarët e parë nga Maqedonia që mori këtë dekoratë

Ajo që është shumë e rëndësishme në këtë rast është të mos telefononi shumë herë sepse mund të duket e dëshpëruar. Nëse ata nuk i përgjigjen thirrjes suaj në kohën e rënë dakord, prisni pak që ata t'ju thërrasin. Nëse nuk ju telefonojnë të nesërmen kur të telefononi, dërgoni një mesazh duke ju kujtuar se keni rënë dakord të dëgjoheni dhe se shpresoni që gjithçka të jetë në rregull me komunikimin.

Kjo është për shkak se ju mendoni se njerëzit kanë disa përgjegjësi dhe se ndarja e informacionit tuaj është një prioritet për të tërhequr vëmendjen e tyre.

Vëzhgimi i njerëzve - Kur përdorni folow up nuk duhet të performoni në stilin "A jeni gati". Kjo qasje nuk është e favorshme për komunikim. Njerëzit shpesh tërhiqen nga ajo që mund të mos kenë për momentin. Lajmet që duhet të postoni janë të rëndësishme. Por për të ditur se cila duhet të jetë qasja gjatë transmetimit të tyre. Mund të telefononi disa herë, të shkruani, por nëse nuk vëreni sjelljen e njerëzve në këmbim, entuziazmi do të humbasë, nuk do të ketë vend të mjaftueshëm për besim. Në fillim personi mund të mos jetë i interesuar, por jepini hapësirë dhe kohë për të menduar dhe për të mbajtur një komunikim delikate. Mos u përqendroni te njerëzit e gabuar - Disa udhëheqës besojnë se folow up duhet të bëhet derisa personi të përfshihet. Kjo, sipas mendimit tonë, nuk është e vërtetë. Nuk ka asgjë më të keqe se të humbasësh kohë me njerëzit e gabuar. Duhet një qëndrim i vendosur - Unë shikoj për herë të fundit dhe pastaj ju lini hapësirë për të parë se çfarë kanë humbur. Pastaj kaloni në listën e re. Kushdo mund të jetë bashkëpunëtor, partner i mundshëm, sepse asgjë nuk humbet. Koha humbet nëse qëndroni të përqendruar në një pjesë dhe duke komunikuar me sa më shumë njerëz mund të arrini qëllimin tuaj për të tjerët. Është e rëndësishme të përqendroheni në arritjen e asaj që keni vendosur të bëni, të zbuloni se kush e pranon folow up-in tuaj dhe të gjeni mbështetje në komunikim. Shpresojmë që kjo dalje e shkurtër, por folow up shumë i rëndësishëm vijues, do t'ju ndihmojë shumë për të kuptuar thelbin e saj dhe përdorimin e shpeshtë të saj në komunikim në shoqërinë moderne.

Karolina Micevska
Zoran Vasileski

Kuzman Josifovski - Pitu lindi në Prilep, më 23 qershor të vitit 1915 dhe vdiq më 25 shkurt të vitit

1944. Ishte komunist maqedonas, një nga organizatorët kryesorë të lëvizjes antifashiste (1938-1941) dhe të Luftës Nacionalçlirimtare në Maqedoni (1941-1944). Për shkak të veprimtarisë së tij të palodhur nacionalçlirimtare, shumë e quajnë Goce Dellçev të Luftës Nacionalçlirimtare. Ai studioi në Universitetin e Beogradit ku ishte një nga udhëheqësit e rinisë së avancuar studentore. Anëtar i PKJ-së u bë në vitin 1938. Ishte një nga organizatorët e shoqatës studentore "Vardari" dhe lëvizjes kombëtare maqedonase MANAPO. Që nga viti 1939 dërgohet në punë partiake në Prilep ku emërohet sekretar i Komitetit Lokal të PKJ-së. Ishte organizator dhe pjesëmarrës i disa manifestimeve dhe demonstratave kombëtare për ngritjen e ndërgjegjes nacional-revolucionare për vazhdimin e luftës çlirimtare kundër regjimit pushtues. Për shkak të mospajtitim me politikën e Metodija Shatorov-Sharlo, ai u përjashtua nga Partia. Ishte folës në Demonstratën e Ilindenit (1940), e cila kërkonte ndryshimin e regjimit, të drejtat kombëtare-politike, çlirimin e Maqedonisë e të tjera. Që nga viti 1940 ka qenë anëtar i KP të KPM-së, i Shtabit të Përgjithshëm, i KQ të KPM-së dhe i Këshillit Nismëtar për mbledhjen e ASNOM-it. Në tetor të vitit 1941 Kuzman Josifovski-Pitu mori pjesë aktive në organizimin dhe funksionimin e çetës së parë partizane të Prilepit, e cila filloi me sulmin në seksionin më 11 tetor të vitit 1941. Veprimtaria e tij në vitin 1942 u vu re në viset perëndimore të Maqedonisë, ku drejtoi të rikthehet e vjetra dhe të formohen degë të reja nëpër Tetovë, Gostivar, Mavrovë, Dibër, Kërçovë dhe Strugë.

Ai ishte një nga nismëtarët e nxjerrjes së fletëpalosjes partiake "Vostanik", e cila më vonë u quajt "Bratstvo". Gazeta ishte e vetmja gazetë në atë periudhë që botonte artikuj të shkruar në gjuhën maqedonase dhe shqipe, sepse shpërndahej në rajonet ku jetonin maqedonas dhe shqiptarë. Pas Konferencës së Prespës më 2 gusht të vitit 1943 erdhi në Shkup për të udhëhequr luftën e popullit maqedonas, në sfondin e okupatorit fashist. Një luftëtar këmbëngulës për krijimin e një shteti të pavarur maqedonas, në punën e tij ilegale ai shpesh udhëtonte në

viset perëndimore të Maqedonisë, të pushtuara në atë kohë nga Italia. Gjatë pushtimit bullgar të Maqedonisë ka jetuar ilegalisht në vendbanimin Bunjakovec. Atij iu tha në shkurt se policia bullgare kishte mësuar për aktivitetet e tij dhe se duhej të bashkohej me partizanët. Por më 25 shkurt të vitit 1944 teksa tentoi të largohej nga Shkupi, ai u vra nga një ushtar bullgar në Kozle pranë ish-uzinës Alumina. Aty sot është një pllakë përkujtimore. Sipas disa informacioneve, ka pasur një telegram të liderit malazez Svetozar Vukmanoviç - Tempo drejtuar Titos, ku ai i kërkonte Pitu të largohej me çdo kusht nga ASNOM dhe kërkesa e tij u forcua veçanërisht pas konferencës së Prespës mbajtur më 2 gusht të vitit 1943, ku Kuzman Josifovski është përpjekur për formimin e çetave partizane maqedonase dhe në viset e tjera të Maqedonisë etnike dhe lufta e tyre e përbashkët me maqedonasit nga Maqedonia Vardare, për çlirimin dhe bashkimin e plotë të Maqedonisë. Në qendër të qytetit të tij të lindjes Prilep, pranë Muzeut më 11 tetor (ish-seksioni bullgar), është një monument i tij prej mermeri, dhe në Shkup është një monument në konviktin që mban emrin e tij dhe një tjetër pllakë përkujtimore të Kuzman Josifovski- Pitu, në oborrin e Ambasadës Bullgare.

Antoanela Dimitrievska

Vasily Ivanovich Surikov

Përshkrime realiste të vuajtjeve të popullit rus

Vasily Ivanovich Surikov është një piktor rus, përfaqësues i shkollës ruse të realizmit nga gjysma e dytë e shekullit të nëntëmbëdhjetë. Ai lindi në një familje të vjetër kozake, Yenisei, me prejardhje nga Don Kozakët, të cilët u vendosën në Siberi. Babai i tij ishte nëpunës civil. Në vitin 1854, si rezultat i ricaktimit të babait të tij, familja u zhvendos në fshatin Sukhobuzimskoye, ku ai filloi arsimin fillor.

Pas vdekjes së babait të tij, familja u kthye në Krasnoyarsk dhe u detyrua të merrte me qira katin e dytë të shtëpisë së tyre për të mbijetuar financiarisht. Ai filloi të vizatonte ndërsa ndiqte shkollën e rrethit dhe u inkurajua nga një mësues vendas i artit. Për shkak të gjendjes financiare të familjes dhe mungesës së mundësive për të vazhduar shkollimin, Vasili punësohet si nëpunës në zyrën e shtetit. Kjo e solli atë në kontakt me Guvernatorin e

Yeniseit, Pavel Zamyatin, i cili arriti të gjejë një mbrojtës për t'i dhënë Vasilit arsimim të mëtejshëm, një tregtar vendas që zotëronte disa miniera të vogla ari, Pyotr Kuznetsov. Në vitin 1868 Vasily Surikov mbërriti në Shën Petersburg me kalë për t'u regjistruar në Akademinë Perandorake të Arteve, por nuk arriti të kualifikohej për provimin pranues, kështu që ai u regjistrua në shkollën e vizatimit të Shoqërisë Imperiale për Promovimin e Arteve. Pas një viti atje, ai u lejua të ndiqte klasat e auditimit në Akademinë ku në vitin 1869 u bë student me kohë të plotë. Nga viti 1869 deri në vitin 1875 ai studioi me Pavel Chistyakov, Bogdan Vilevalde dhe Piotr Shamshin, duke fituar disa çmime. Vëmendja e tij e madhe ndaj kompozimit i dha pseudonimin "Kompozitori". Më vitin 1875 u diplomua dhe fitoi titullin artist, shkalla e parë.

Në vitin 1877, ai mori një urdhër për të pikturuar murale në Katedralen e Krishtit Shpëtimtar (atëherë ende në ndërtim e sipër), kështu që ai u transferua në Moskë.

Pas kësaj, ai zgjodhi të qëndronte në Moskë dhe filloi një seri pikturash historike që do të krijonin reputacionin e tij, duke filluar me ekzekutimin e Mëngjesit të Shigjetarëve. Në vitin 1881, ai pati ekspozitën e tij të parë me Pedervizhnikin.

Në vitin 1883, piktura "Menshikov në Beryozovo" u ble nga Pavel Tretyakov për një shumë që i lejoi Basilit të bënte një turne evropian. Në vitin 1887 filloi një seri portretesh.

Në vitin 1888, pas vdekjes së gruas së tij, ai u kthye në Krasnoyarsk me vajzat e tij. Aty ai pikturon foton e tij më të ndritshme "Kapja e qytetit të borës". Kjo pasohet nga një vizitë në shtëpinë e të parëve të tij në Siberi. Atje, në lumin Ob, ai skicon një nga veprat e tij më të famshme, Pushtimi i Siberisë nga Jermak Timofeyevich (një ngjarje me disa nga paraardhësit e tij). Kjo i sjell atij anëtarësim të plotë në Akademinë Imperiale. Në vitin 1897, ai vizitoi Zvicrën ku, i frymëzuar nga peizazhet e Alpeve, ai pikturoi një skenë nga një nga manovrat më të pazakonta në historinë e luftës me titull "Suvorov, duke kaluar Alpet", piktura u ble menjëherë nga Car Nikolla II.

Në vitin 1907, ai u largua nga Pedervizhniku dhe u bashkua me Unionin e Artistëve Ruse. Tre vjet më vonë, ai vizitoi Spanjën me dhëndrin

e tij, Piotr Konchalowski. Po atë vit, ai dhe arkitekti Leonid Chernyshov hapën një shkollë arti. Në vitet në vijim ai jetoi në Krasnoyarsk ku pikturoi peizazhe klasike, në atë kohë uante nga një sëmundje kronike koronare. Një udhëtim në Krime dhe trajtimi mjekësor në vitin 1915 nuk e përmirësoi shëndetin e tij dhe ai vdiq në fillim të vitit të ardhshëm pasi u kthye në Moskë.

Për madhështinë dhe rëndësinë e pikturës së Vasily Surikovit flasin këto gjëra: në vitin 1948, në 100-vjetorin e

lindjes së tij, prona e tij në Krasnoyarsk u bë muze ku u ngritën dy monumente për nder të tij, në vitin 1954 dhe në vitin 2002. Një film biografik u realizua në vitin 1959, me skenar të Emil Braginski dhe regjisor Anatoly Rybakov, me Evgeni Lazarev si Surikov dhe Larisa Kadochnikova në rolin e Elizabeth. Ai është emëruar pas rrugëve dhe shesheve të shumta në të gjithë Rusinë, si dhe kraterit të Mërkurit.

Trajçe Çatmov

„Jeta e fshehur“

„Mirësia që rritet në këtë botë është pjesërisht rezultat i veprave që nuk janë historike dhe fakti që gjërat në botë nuk janë aq të këqija sa u kërcënuan të bëheshin, pjesërisht u detyrohet atyre që jetuan një jetë të qetë, të fshehur dhe pushoi në varre pa shenja.“

Kjo fjali e George Eliot shfaqet si epilog i filmit “Hidden Life” të regjisorit Terence Malik, i cili është frymëzuar nga një ngjarje reale, por shumë e panjohur, e lidhur me një burrë nga Lufta e Dytë Botërore. Filmi i kushtohet luftës së heshtur personale të Franz Jagerstadter, një fshatar 36-vjeçar që jetoi një jetë të qetë dhe harmonike në një nga fshatrat malore të Austrisë me gruan e tij Fanny dhe tre vajzat, derisa një ditë, në vitin 1943 mori një ftesë rekrutimi në ushtrinë gjermane. Si një kundërshtar

i qetë, por i palëkundur i politikave dhe mizorive të Hitlerit, ky njeri shumë parimor refuzoi të luftonte për ndonjë gjë që binte në kundërshtim me sensin dhe bindjet e tij të shëndosha, dhe aq më tepër për t'u betuar për besnikëri ndaj Hitlerit. Rebelimi i tij sigurisht që nuk do të kalojë pa u vënë re nga nazistët, të cilët duhet të ndëshkojnë në mënyrë të përshtatshme, pa kompromis çdo cenim të hegjemonisë hitleriane, si në çdo regjim diktatorial, ashtu edhe në atë fashist, për të dhënë shembull për të tjerët. Ky është një film për një hero të llojit, të cilit rrallëherë në ekranin e filmit i ndahej hapësirë, por veprat e të cilit nuk ishin aspak të parëndësishme. Një epike e këmbënguljes dhe e së vërtetës “Jeta e fshehur” është një histori e ngrohtë plot emocione, një histori për një njeri

besnik ndaj vetes, ndaj Zotit, ndaj së vërtetës dhe dashurisë. Ndërsa njerëzit në luftë shpesh sfidohen të mos shkelin fjalët dhe idealet e tyre në këmbim të jetës, dhe në shumicën e rasteve bien pas atyre idealeve, Franz është saktësisht e kundërta e kësaj praktike. Por kush është saktësisht Franz Jagerstadter? Ai është një rebel i ri, i lindur dhe rritur në një fshat të vogël malor në Austri, i cili një ditë takon Françeskën e re me të cilën do të krijojë familje dhe do të ketë tre fëmijë. Me fillimin e martesës, rebelimi rinor i Franzit qëndron në një kapitull të mbyllur të jetës së tij. Franz tani është një fermer dhe blegtor, shumë i respektuar në fshat, por edhe shumë i devotshëm. Familja Jagerstarter zotëron ara dhe bagëti për të cilat punojnë shumë dhe u sjellin bukë, dhe mirësia dhe shpirti i tyre pozitiv vërehet në lokalitet

dhe në kishë që është qendra e të gjitha ngjarjeve. E gjithë kjo do të ndryshojë me përshkallëzimin e luftës, e cila arrin në të gjitha vendet në dukje të izoluar dhe të fshehura dhe që një ditë do të trokasë në fshatin e vogël në Austri përmes ftesave për rekrutim në ushtrinë naziste që arrijnë në adresat e të gjithë njerëzve të aftë në fshati. Më pas filloi lufta e Franzit me nazistët, me veten dhe me bashkëfshatarët e ish-miq të tij. Franz nuk dëshiron të mbështesë Hitlerin dhe të jetë pjesë e ushtrisë së tij. Presioni u qetësua ngadalë, fillimisht me çdo mbërritje të postierit në fshat dhe pritjen e një letre svastika që i drejtohej atij, më pas me takimin e fshatarëve që filluan të përshëndesnin Hyle Hitlerin në fshat, dhe Franz i përshëndeti ngrohtësisht me ". dita e mirë "... Velloja e të përzierave e sjellë nga pritja e më të keqes bie në shtëpinë e Jagerstadter... Franz është i sigurt se ajo që po bën Hitleri nuk është e drejtë dhe nderi, humanizmi dhe devotshmëria e tij nuk e lejojnë atë të jetë pjesë e asaj historie, megjithëse e di që dënimin do ta paguajë me jetë. Presioni rreth tij për t'u betuar për besnikëri ndaj Hitlerit po rritet dhe vjen nga të gjitha anët, por në vend që ta thyejë këtë njeri, vullneti i tij po forcohet çdo ditë e më shumë me parimet e katolicizmit dhe besimin e tij në Zot, dhe përtej fytyrës së përgjakshme të lufte.

Vdekja para bindjes

Terence Malik tregon një histori që nuk është sipërfaqësore, e cila kërkon përqendrim dhe depërtim në filozofinë e mendimit njerëzor, ku si të kundërta takohen ata që shkrihen në masa dhe kanë një natyrë të nënshtruar, madje edhe të së keqes, kundrejt atyre që janë të vërtetë me veten e tyre. dhe të mirësisë dhe humanizmit, ata që shpirti nuk i lejon të

praktikojnë diçka që nuk e pranojnë dhe nuk e pranojnë. Prej këtu vjen edhe revolta e fshatarëve kundër familjes Jagerstarter. Pasi Franz u burgos në Berlin sepse refuzoi të betohej për besnikëri ndaj Hitlerit, statusi i gruas dhe fëmijëve të tij në fshat ndryshoi. Pasuritë e tyre janë grabitur, ajo është poshtëruar, fëmijët fjalë për fjalë janë vvarë me gurë, vetëm pse ai nuk pranon të marrë një pushkë në duar. Lufta e Franzit nuk është vetëm një tundim për të, ndërsa ai

torturohet në burg për të ndryshuar mendje dhe për të thyer vullnetin e tij, është një luftë e të gjithë mbështetësve të tij që janë njollësor si për të mbajtur "turpin" e tij, jo guximin e tij. Franz ka shumë shanse të ndryshojë mendje, të nënshkruajë një betim ndaj regjimit nazist dhe t'i japë fund të gjitha torturave dhe të shpëtojë veten dhe familjen e tij. Por, siç thotë edhe vetë, "kur njeriu bën të keqen, nuk mund t'i shpëtojë dhe të zbardhë jetën e tij përsëri. Ai mund të dëshirojë ta kthejë kohën pas, por nuk do. "Kam atë ndjenjën në mua se nuk mund të bëj diçka që mendoj se është e gabuar." Në atë rrugë drejt vdekjes, por edhe shpëtimit nga represioni fashist, Franz ka mbështetjen e gruas së tij, e cila në ditët e tij para vdekjes "i jep miratimin" për të bërë atë që i thotë zemra dhe t'i qëndrojë besnik

vetes, edhe pse e di që do të thotë. sepse ky është takimi i tyre i fundit para se dënimin të kryhet me dhunë dhe t'i prehet koka.

Dramë poetike e përshtatur me kujdes

Filmi është plot me peizazhe të bukura jeshile nga malet e Austrisë, të plotësuar nga muzika e James Newton Howard dhe fjalët e letrave të shkëmbyera nga Fanny dhe Franz teksa ai pret vdekjen e tij në një qeli në burgun e Brandenburgut, e cila nuk do të largohet asnjëri indiferent. Fushat e blerta si kundërvëniet ndaj skenave në qelinë e errët dhe të ftohtë. Ky është filmi i dytë luftarak i Terence Malik pas "The Thin Red Line" dhe një film që kaloi tre vjet në procesin e montimit të videos për të prodhuar këtë produkt me cilësi të lartë tre orëshe. Edhe pse Lufta e Dytë Botërore është në qendër të filmit, ju nuk do të shihni një fushë beteje, një konfrontim të ushtrive kundërshtarë, apo edhe një plumb të vetëm të shkrepur. Ky është një film që thellohet në filozofinë dhe psikologjinë e një njeriu që përballet me tiraninë e një regjimi ushtarak që shkatërron këdo që i qëndron në rrugë. Meqenëse rishikimin e këtij filmi e nisëm me fjalinë e fundit të filmit, tekstin do ta përfundojmë me fjalinë e parë hyrëse, që është mendimi i Soren Kierkegaard, se "me vdekjen e tiranit, sundimi i tij vdes, por me vdekja e dëshmorit "fillon mbretërimin e tij". Vdekja e Franzit është simbol i mosbindjes, pathyeshmërisë dhe heroizmit, i idesë se në botë ka vlera më të mëdha se jeta e një njeriu, por se vdekja e një njeriu, sado e panjohur dhe e parëndësishme, mund të jetë shkëndija e shpresës për fitore, e së vërtetës.

Elena Gjorgjievska

Regjia dhe skenari: Terrence Malik

Luajnë: August Diehl, Valerie Pachner, Matthias Schoenaerts

Kinematografia: Jörg Widmer

Redaktimi: Rehman Nizar Ali, Joe Gleason

Muzika: James Newton Howard

Kohëzgjatja: 174 minuta

Viti: 2019

Shteti: SHBA, Gjermani

Çmime: 8 çmime në festivale filmi dhe dhjetëra nominime, duke përfshirë një nominim për Palmën e Artë në Kanë

Liqeni i Zi - Një nga liqenet më të bukur të f

Liqeni i zi ndodhet në një lartësi prej 2122 metrash, ndodhet lart në zonat shkëmbore, të thella të malit Shar dhe ka një fund shkëmbor specifik dhe ujë tepër të pastër. Liqeni quhet "perla e zezë e fshehur e Malit të Sharrit", e cila është e bukur në të gjitha stinët, me luleshtrydhet e egra më të shijshme dhe aromat e saj të barishteve dhe luleve të çelura.

Liqeni i Zi është një liqen akullnajor dhe është një nga 27 liqenet e Malit Shar. Liqeni i Zi sipas madhësisë së tij është në vendin e dytë ndër liqenet e Malit Shar.

Liqeni mund të arrihet nga një shteg ecjeje i shënuar mirë që fillon nga fshati

Djurdjeviste dhe vazhdon deri në majën e Rudokës.

Liqeni i Zi mbulon një sipërfaqe prej 33,520 m². Liqeni është 248 m i gjatë dhe 185 m i gjerë, me një perimetër ose gjatësi 825 metra. Është i thellë sa liqeni i Bogovinës - 2.20 metra.

Pranë liqenit shihen gjurmët e një pellgu të groposur, përmes sedimentit të të cilit tani rrjedh një përrua që derdhet në liqen.

Uji i liqenit është i pastër me një ngjyrë blu të errët. Për shkak të thellësisë më të madhe dhe fundit shkëmbor, nga larg liqeni ka një ngjyrë më të errët (të zezë), për këtë arsye quhet Liqeni i Zi. Ai merr ujë nga burimet bregdetare

dhe nga reshjet dhe shkrirja e borës dhe e humbet me avullim përmes Matenit (Matene), i cili derdhet në lumin Mazdraça.

Ky liqen ka një potencial të madh turistik. Çdo shkëmb është një histori më vete dhe kur qëndroni në kufirin mes Maqedonisë së Veriut dhe Kosovës, peizazhet e bukura nga të dyja anët të bëjnë të mos ndihesh i lodhur. Ti e sheh dhe e kupton se çdo hap dhe çdo pikë djerse që të solli këtu ia vlen. Kënaqësia është e madhe në atë lartësi, dhe poshtë buzë liqenit, është një kënaqësi e vërtetë verore, ndjehesh sikur je buzë detit.

Kristina Ilievska

shehur

